

Fredagen den 6 april

Kl. 10.00

Fredagen den

6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

§ 1 Justerades protokollen för den 29 mars.

§ 2 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner
nr 73 till finansutskottet och
nr 95 till trafikutskottet.

§ 3 Föredrogs och hänvisades motionerna
nr 1748 till lagutskottet,
nr 1749 och 1750 till näringsutskottet,
nr 1751 och 1752 till finansutskottet,
nr 1753–1757 till socialförsäkringsutskottet,
nr 1758 yrkandet A till skatteutskottet och i övrigt till inrikesutskottet,
nr 1759 yrkandena 8 b och 8 c till skatteutskottet samt i övrigt till inrikesutskottet,
nr 1760 yrkandena A 2, A 4 och A 5 till skatteutskottet, A 6, A 7 och A 11 till trafikutskottet samt i övrigt till inrikesutskottet,
nr 1761–1766 till inrikesutskottet,
nr 1767 till lagutskottet,
nr 1768 och 1769 till socialförsäkringsutskottet samt
nr 1770–1777 till inrikesutskottet.

§ 4 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 72–74.

§ 5 Föredrogs justitieutskottets betänkande nr 16 i anledning av motion angående straffpåföljden vid totalvägran av värnpliktig.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6 Åtgärder mot vissa våldsdåd med internationell bakgrund

Föredrogs justitieutskottets betänkande nr 18 i anledning av propositionen 1973:37 i vad avser förslag till lagstiftning om åtgärder mot vissa våldsdåd med internationell bakgrund jämte motioner.

I propositionen 1973:37 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden för den 19 januari 1973 och efter hörande av lagrådet, föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund,

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

2. lag om ändring i utlänningslagen (1954:193),
3. ändring i det förslag till lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429) som lagts fram i Kungl. Maj:ts proposition 1972:132,
4. lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Därjämte hade föreslagits att riksdagen skulle till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1973/74 under andra huvudtiteln (p. B 6) anvisa ytterligare 632 000 kronor.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”Genom propositionen, som grundas på en rapport av kommissionen för förebyggande av politiska våldsdåd, framläggs förslag till en lag om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund. Därjämte föreslås vissa följdändringar i annan lagstiftning. Genom den särskilda lagen vidgas möjligheterna till avvisning och utvisning av vissa utlänningar. Reglerna innebär att utlänning skall kunna avlägnas ur riket om det finns grundad anledning anta att han tillhör eller verkar för organisation eller grupp, som genom sin tidigare verksamhet visat att den systematiskt använder våld, hot eller tvång för politiska syften även mot oskyldiga personer i främmande land och därför kan befaras göra det också i Sverige.

Beträffande förfarandet föreslås att rikspolisstyrelsen i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter skall upprätta en förteckning över utlänningar som skall avvisas enligt den nya lagen.

Beslut om avvisning skall meddelas av polismyndighet på grundval av förteckningen. Om utlänning, som finns upptagen på förteckningen, påstår att han är politisk flykting och påståendet ej är uppenbart oriktigt eller om han innehar visering, uppehållstillstånd eller bosättningsstillstånd, skall ärendet underställas Kungl. Maj:t. Detsamma skall gälla i de fall då utlänning bör avvisas enligt den nya grunden men ej är upptagen på förteckningen.

Beslut om utvisning meddelas av Kungl. Maj:t.

I fråga om verkställighet av beslut om avvisning och utvisning avses utlänningslagens regler härom komma att gälla. Om utlänningen påstår att han är politisk flykting och påståendet inte är uppenbart oriktigt, skall verkställighetsärendet underställas Kungl. Maj:t.

För kontroll och övervakning av utlänning som enligt Kungl. Maj:ts prövning bedömts tillhöra med lagen avsedd organisation eller grupp men som på grund av politiskt flyktingskap eller annan särskild anledning tillåtits stanna kvar i landet, föreslås dels att Kungl. Maj:t skall kunna meddela föreskrifter med inskränkningar och villkor för hans fortsatta vistelse här, dels att sådan utlänning under vissa villkor skall kunna bli föremål för bl. a. husrannsakan, kroppsvisitation, kroppsbesiktning, brevkontroll och telefonavlyssning.

Tvångsåtgärderna föreslås få tillgripas om de är av betydelse för att utröna om organisationen eller gruppen i fråga planerar eller förbereder åtgärd som innebär hot mot allmän ordning eller säkerhet. För tillstånd till brevkontroll och telefonavlyssning erfordras att domstol funnit

synnerliga skäl föreligga.

Den särskilda lagen föreslås träda i kraft den 15 april 1973 och gälla till och med den 14 april 1974.”

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1973:1602 av herr Björk i Göteborg m. fl. (s) vari hemställdes

1. att riksdagen i samband med behandlingen av proposition 1973:37 skulle anhålla att Kungl. Maj:t efter riksdagens antagande av propositionens förslag till lag om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund föranstaltade om översyn av lagen med hänsyn tagen till vunna erfarenheter av dess tillämpning i syfte att ytterligare förstärka rättssäkerhetsgarantierna i samband med en eventuell framtida förlängning av lagens giltighetstid,

2. att riksdagen vid behandlingen av nämnda lagförslag skulle företa sådan ändring eller sådant tillägg i 13 § som möjliggjorde ytterligare inskränkning av den personkrets som hade rätt att granska uppteckning från telefonavlyssning utan betydelse för det ändamål som föranlett avlyssningen alternativt anhålla om administrativa tillämpningsföreskrifter i detta syfte,

3. att riksdagen i samband med behandlingen av proposition 1973:37 skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om översyn från rättssäkerhets- och integritetssynpunkter av samtliga de lagrum berörande telefonavlyssning som kom att föreligga efter riksdagens antagande av lagen om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund,

1973:1603 av herr Hellström m. fl. (s),

1973:1604 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställdes att riksdagen skulle avslå propositionen,

1973:1605 av herr Sjöholm m. fl. (fp) vari hemställdes att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition 1973:37 skulle

A. avslå förslag till lag om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund,

B. begära förslag till de ändringar i utlänningslagen, rättegångsbalken och brottsbalken som erfordrades för bekämpande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund,

C. besluta ge Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts om internationella överenskommelser och de rättsvårdande organens resurser,

1973:1606 av herr Wiklund i Stockholm m. fl. (fp),

1973:1607 av fru Jonäng m. fl. (c),

1973:1608 av herr Romanus (fp) vari hemställdes att riksdagen beslutade

A. att 1 § lagen om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund skulle erhålla av motionären

Nr 64

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

föreslagen lydelse, innebärande att endast utlännning som uppenbarligen tillhörde eller verkade för organisation av det slag det här gällde skulle komma i fråga för avvísning och att som villkor för avvísning krävdes att det skäligen kunde misstänkas att utlännningen kom att utöva eller medverka i våldsdåd, varvid beslutanderätten rörande tillämpningen av 1 § skulle läggas på riksdagen,

B. att 10 § samma lag skulle erhålla av motionären föreslagen lydelse, innebärande bl. a. att tvångsmedel skulle få tillgripas endast om det förelåg skälig misstanke att utlännningen planerade eller förberedde åtgärd som utgjorde hot mot allmän ordning och säkerhet,

C. att 12 § samma lag skulle erhålla av motionären angiven lydelse, innebärande att även beslut om tillstånd till tvångsåtgärder enligt 10 § lagförslaget skulle meddelas av Stockholms tingsrätt, samt

1973:1609 av herr Sundman (c) vari hemställts att riksdagen skulle avslå propositionen.

Utskottet hemställde

A. att riksdagen beträffande behovet av den i propositionen 1973:37 föreslagna lagstiftningen skulle avslå motionerna 1973:1604, 1973:1609 och 1973:1605 i motsvarande del,

B. att riksdagen beträffande behovet av särskild lag mot internationella våldsdåd, m. m. skulle avslå motionen 1973:1605 i motsvarande del,

C. att riksdagen beträffande beviskraven för avvísning med avslag på motionerna

a) 1973:1606 (motionsyrkande 1),

b) 1973:1607 (motionsyrkande 1) och

c) 1973:1608 (motionsyrkande A, delvis), alla i denna del skulle bifalla propositionen såvitt avsåg 1 § första stycket i förslaget till lag om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund,

D. att riksdagen beträffande beslutande organ m. m. med avslag på motionen 1973:1608 i denna del (motionsyrkande A, delvis) skulle bifalla propositionen såvitt avsåg 1 § andra stycket i det under C ovan angivna lagförslaget,

E. att riksdagen beträffande offentlighet av vissa beslut skulle avslå motionen 1973:1603 i denna del (motionsyrkande 1) och motionen 1973:1607 i denna del (motionsyrkande 2),

F. att riksdagen beträffande inrättandet av en särskild nämnd med avslag på motionen 1973:1606 i denna del (motionsyrkande 2) skulle bifalla propositionen såvitt avsåg 3 § i det under C ovan angivna lagförslaget,

G. att riksdagen beträffande beslutsförhet i rikspolisstyrelsen och invandrarverket skulle avslå motionen 1973:1606 i denna del (motionsyrkande 3),

H. att riksdagen beträffande användande av tvångsmedel med avslag på motionen 1973:1608 i denna del (motionsyrkande B) skulle bifalla propositionen såvitt avsåg 10 § i det under C ovan angivna lagförslaget,

J. att riksdagen beträffande tillstånd till användande av tvångsmedel

med avslag på motionen 1973:1608 i denna del (motionsyrkande C) skulle bifalla propositionen såvitt avsåg 12 § i det under C ovan angivna lagförslaget,

K. att riksdagen beträffande granskning av uppteckning från telefonavlyssning med avslag på motionen 1973:1602 i denna del (motionsyrkande 2) skulle bifalla propositionen såvitt avsåg 13 § i det under C ovan angivna lagförslaget,

L. att riksdagen för sin del skulle anta en ikraftträdandebestämmelse för det under C ovan angivna lagförslaget med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande att lagförslaget skulle träda i kraft den 1 maj 1973 och gälla till och med den 30 april 1974,

M. att riksdagen skulle bifalla propositionen såvitt avsåg det under C angivna lagförslaget i den mån det icke behandlats ovan,

N. att riksdagen beträffande översyn av den under C angivna lagen skulle avslå motionen 1973:1602 i denna del (motionsyrkande 1),

O. att riksdagen beträffande översyn av bestämmelserna rörande telefonavlyssning i anledning av motionen 1973:1602 i denna del (motionsyrkande 3) gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i detta hänseende anfört,

P. att riksdagen beträffande viss information i avvísingsärende skulle avslå motionen 1973:1603 i denna del (motionsyrkande 2),

Q. att riksdagen för sin del skulle anta en ikraftträdandebestämmelse för de i propositionen framlagda förslagen till lag om ändring i utlänningslagen (1954:193) och till lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande att angivna lagförslag skulle träda i kraft den 1 maj 1973,

R. att riksdagen skulle bifalla de i propositionen framlagda lagförslagen i den mån de icke behandlats ovan.

Reservationer hade avgivits

1. av herr Lövenborg (vpk) som beträffande behovet av den i propositionen föreslagna lagstiftningen ansett att utskottet under A bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1973:1604 och 1973:1609 och i anledning av motionen 1973:1605 skulle avslå propositionen 1973:37,

2. av fru Kristensson (m) samt herrar Dockered (c), Johansson i Växjö (c), Polstam (c) och Schött (m), som beträffande översyn av bestämmelserna rörande telefonavlyssning ansett att utskottet under O bort hemställa,

att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1602 i denna del (motionsyrkande 3).

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! I vänsterpartiet kommunisternas partiprogram heter det i punkt 4: "Partiet förpliktar sig att delta i och utveckla varje rörelse, som befördrar det arbetande folkets intressen. Det bekämpar varje inskränk-

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

ning i och slåss för varje utvidgning av folkets demokratiska rättigheter.”

Det är en programpunkt som vägleder oss i varje fråga, där kapitalintressens och myndigheters makt över människor står till diskussion. Den gör ställningstagandet till propositionen 37 lika självklart som förpliktande – entydigt avslag. Jag yrkar redan här bifall till reservationen 1 vid punkten A i betänkandet av kamrat Lövenborg.

Varje klassamhälle har sin klassjustis, så också det svenska. Dess värderingar är borgerliga, dess mål att slå vakt om det bestående, dess lag och praxis drabbar olika i olika klasser. Men också en klassjustis kan växla utseende. Den kan äga rättsstatens kännetecken – fasta och förutsebara principer i tillämpningen, bestämda krav på bevisföring, bestämda rättigheter för en misstänkt eller anklagad, klarhet i definitioner, tydliga gränser för administrativa befogenheter. Urholkas dessa principer, avlägsnar man sig från rättsstaten.

Herr talman! Kammaren ställs i dag i en unik situation. Sedan det demokratiska genombrottet har det aldrig i fredstid förekommit att myndigheter föreslagits få så stora befogenheter att ingripa mot människor på så lösa grunder. Vill man finna jämförelser får man gå till 1889 års Bildtska munkorgslag mot samhällsfarlig agitation eller till den svartaste europeiska krigstiden, när det administrativa godtycket kunde sända radikala arbetare till interneringsläger.

Dessa jämförelser är sannerligen inga överdrifter. Ty vad handlar det om i dag? Det gäller att upphäva ett grundläggande rättskrav, kravet på att bestämda typer av tvångsmedel icke får användas med mindre än att grundad misstanke om brott föreligger mot enskild person. Enligt propositionen skall alla dessa tvångsåtgärder, också de mest vittgående som lagen känner, kunna användas utan att sådan grundad misstanke kan påvisas.

Utlänning skall kunna avvisas eller utvisas utan vare sig misstanke eller bevisning i lagens mening. Utlänning skall kunna underkastas husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning på enkelt beslut av polisen, utan att vara skäligen misstänkt för brott. Utan att något konkret bevis, något indicium av juridisk valör eller någon grundad misstanke i lagens nuvarande mening föreligger skall myndigheterna kunna granska vederbörandes post- och telegraufförsändelser och avlyssna den telefonapparat han innehar eller kan antas använda.

Jag vill särskilt understryka två ting. Telefonavlyssning har hittills varit en tvångsåtgärd som kringgårdats med ganska strama formella regler. Den får användas endast vid grundad misstanke om grova brott. Undantag har givits i 1952 års lag om särskilda tvångsåtgärder, där också vissa lindrigare brott samt stämpling och förberedelse kan föranleda avlyssning. Likaså kan numera telefonavlyssning förekomma vid misstanke om grovt narkotikabrott. Vad man nu föreslår är att telefonavlyssning skall kunna förekomma också mot den som icke är misstänkt, på basis av antagande om vad han eller hon i framtiden eventuellt kan tänkas göra. Särskild uppmärksamhet förtjänar det faktum att man kan avlyssna även svenska medborgares telefoner – om utlänning som kan *antagas* begå terrorhandling, kan *antagas* begagna svenskens telefon. Två gånger tidigare har restriktionerna mot telefonavlyssning uppluckrats. Nu är det tydligen

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

dags att grunda dem inte på misstanke utan på ett ensidigt antagande från myndigheten.

Herr talman! Kännetecknet på hänsynslöshet och godtycke är dess brist på redovisad grund och sakunderlag. Kännetecknet på terrorlagen är dess uppbyggnad på antaganden, gjorda internt i byråkratin. Och det är inte fråga om enkla antaganden, det är fråga om antaganden som är staplade ovanpå varandra.

Se på första paragrafen i terrorlagen! Tvångsåtgärder av djupt ingripande natur för individen kan företas om "det finns grundad anledning antaga att han tillhör eller verkar för organisation eller grupp som på grund av vad som är känt om dess verksamhet kan befaras här i riket använda våld, hot eller tvång — —."

Herr statsrådet Lidbom, ärade kammarledamöter! Kan någon svara oss på de många frågor som här uppstår? Om det inte behövs grundad misstanke, vad betyder då "antaga"? Vad betyder att "verka för"? Vad är en "grupp" till skillnad från en organisation? Hur avgör man tillhörighet till grupp? Hur blir en grupps verksamhet känd — vilka länders polismakt är det man skall byta upplysningar med för att få grund för sina antaganden? På vilken grund skall man kunna *antaga*, att någon *verkar för* en grupp som kan *befaras* begå viss brottslig handling? Misstanke fordrar visst konkret sakunderlag. Antaganden om att någon verkar för någon som kan befaras göra något kräver inget underlag alls. Det kräver bara ett subjektivt tyckande som grund för vittgående tvångsåtgärder. I stort sett när den vill kan myndigheten konstruera antaganden och befaranden. Förmår den inte själv, kan den få hjälp av andra länders polismakt — och man frågar sig vilka länder? Herr Lidbom och hans medhjälpare kan med denna lag bakom sig lugnt och säkert deklarerat: vem som är terrorist, det bestämmer vi. Detta har aldrig i modern tid kunnat förekomma i Sverige. Men nu är tidpunkten kommen.

Vilka organisationer kan *antagas* vara terroristiska? Det finns klara exempel, som många gånger understrukits av vårt parti här i kammaren. Det klaraste är Ustasja-grupperna. Men lagen syftar mot andra grupper, Ustasja-dåden är förevändningen. Den offentliga kritiken mot lagen har gett uttryck för farhågorna att det är fråga om ett slagträ mot progressiva organisationer, befrielse- och motståndsrörelser. På s. 21 i propositionen försäkrar föredragande statsrådet att så inte blir fallet. Det är en märklig försäkran. För det första är någon garanti av detta slag inte antydd i själva bestämmelserna, det är statsrådets personliga deklARATION, och den håller bara så länge han är statsråd. För det andra rubbas själva tilltron härtill genom den kommissionsrapport, varpå propositionen grundas. Som exempel på terrorism nämns där uttryckligen Tupamaros i Uruguay, aktioner av motståndsgupper i Brasilien, Argentina och Turkiet. Grekiska motståndsgupper nämns utan närmare precisering. Rapporten talar svepande om "palestinska organisationer" utan att göra skillnad mellan Svarta september och andra grupper. Man refererar till exempel från Afrika och Asien. Om detta är exempel på terrorism, då är det en helt annan definition än statsrådet offentligen påstått skall gälla. Vilken definition skall gälla? Vem förtjänar tilltro — herr Lidbom som propositionsskrivare eller herr Lidbom som kommissionsledamot? Det

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

brukar vara så, att den som säger en sak ena dagen och en annan nästa dag inte alls förtjänar tilltro. Och verkligt avslöjande är följande formulering på s. 97 i propositionen: "Det är inte möjligt att ange vad som skall krävas för att en organisation eller grupp skall anses omfattad av denna beskrivning." Detta strider mot garantin på s. 21. Det är ett erkännande av den medvetna oklarhet man här söker införa.

Men – så kommer lagens anhängare att säga – ni kommunister som ständigt krävt åtgärder mot Ustasja-terrorismen, varför vill ni nu inte vara med om att ge myndigheterna möjligheter? Jag har redan nämnt att vi har skäl för uppfattningen att lagen är riktad åt helt annat håll än mot Ustasja. Detta bekräftas om man ställer sig vissa praktiska frågor.

Hur skall t. ex. bestämmelserna om utvisning och avvisning kunna drabba Ustasja-anhängare? De betraktas ju konsekvent av regeringen som politiskt förföljda med rätt till asyl. De är höjda över detta slags repressalier. Och de Ustasjamän som vistats här och fått svenskt medborgarskap är ju inte berörda av lagen över huvud, eftersom den uteslutande riktar sig mot utlänningar. Mot dem kan inte tvångsåtgärder tillgripas på de grunder lagen ger. De har en stark och garanterad rättställning här i landet – till skillnad från araber, brasilianare eller portugiser. Om man velat drabba Ustasja, varför tar man då en sådan lag?

Och varför suspenderar man viseringsfrihetsavtalet med Jugoslavien, om det är Ustasja man vill komma åt? Om utländska Ustasja-män reser in i Sverige, tror någon då att de med någon större sannolikhet är att vänta från Jugoslavien? Givetvis inte. De har sina högkvarter i Argentina, Spanien eller Australien.

Och varför sprider myndigheterna sådana märkliga rykten kring dessa sammanhang? Här har man i Göteborg för någon tid sedan häktat hela styrelsen i Ustasja-organisationen HOP – herrar Skopic, Gubo, Babic, Mikulic, Lugarovic m. fl. Detta hade ju varit en godbit för regeringen om man velat ha motiv för terrorlagen. Ändå har det varit så förunderligt tyst om dessa herrar och deras verksamhet på kroatiska klubben. I stället har polis och åklagare gjort antydningar om "risk för diplomatiska förvecklingar" och om "anti-grupper" – ett fint sätt att hänsyfta på officiell jugoslavisk agentverksamhet i Sverige. Det är ett vidarebefordrande av just sådana rykten som Ustasja själv sprider för att avleda uppmärksamheten. Och varför sprides rykten om att man i Jugoslavien skulle hälsa regeringsåtgärderna med tillfredsställelse och att man rent av skulle därifrån ha önskat ett upphävande av viseringsfrihetsavtalet? Sådana påståenden saknar grund. Jugoslaviska talesmän har aldrig uttalat sig för terrorlagen. Jugoslavien har aldrig önskat suspendering av viseringsfrihetsavtalet, tvärtom. Vi vet detta. Vi har låtit kontrollera dessa uppgifter på högsta ort i Belgrad. Därför frågar vi oss varför det ges luft åt sådana rykten här i Sverige. Som vi uppfattar det är dessa åtgärder inte riktade mot Ustasja. De tycks snarare vara ett slags förtäckta repressalier mot Jugoslavien för dess kritik mot svenska myndigheter.

Och om det vore Ustasja, som lagen riktade sig mot, om herr Lidboms garanti till befrielseörelserna vore reell, varför hemställer då Svenska flyktingrådet till justitieutskottet att avvisa propositionen? Till flyktingrådet är bl. a. anslutna Amerikanska desertörskommittén, Internationella

kvinnoförbundet för fred och frihet, Kristna studentrörelsen, Kyrkliga gymnastikförbundet, Lärarföreningen för invandrarundervisning, Nykterhetsorganisationen Verdandi, stockholmsdistriktet, Portugisiska desertörskommittén, Svenska freds- och skiljedomsföreningen, Utrikespolitiska föreningen i Stockholm, Östeuropeiska socialkommittén m. fl. organisationer. Varför faller inte dessa organisationer herr Lidbom om halsen för hans lag? Därför att de har erfarenhet av dessa ting och inser att siktet är inriktat åt annat håll än Ustasja.

Herr talman! Det förs väpnad befrielsekamp av oppositionen i många länder, där detta är den enda möjliga formen av opposition. I dessa länder råder ett fåtalsförtryck. Detta förtryck är i många fall direkt lierat med den amerikanska imperialismen. Diplomater, kapitalägare och CIA-män samverkar med den inhemska oligarkin. I sådana fall kommer befrielseörelserna ibland att rikta sig mot imperialismens agenter, samarbetsmän och polisspioner. Det är detta som kommit USA:s regering att söka få andra länders regeringar att inskrida mot befrielseörelser och att få befrielseörelserna inrangerade under beteckningen terrorism. Att bistå i detta syfte är lagens objektiva ändamål. Det är därför kommissionsrapporten är så angelägen att klassificera så många befrielseörelser handlingar som terrorism. Det är därför man inte ens nämner den terrorism som utövas av den amerikanska imperialismen och de nationella oligarkier den understöder.

Givetvis finns det verklig terrorism. Givetvis är det nödvändigt att förhindra dess olika uttryck. Det är också vår uppfattning, och vi har drivit den ivrigare än någon annan i samband med Ustasja-rörelsens handlingar här i Sverige. Men lösningen på detta ligger inte i en lag, som sopar undan elementära krav på rättstrygghet och bedömningsunderlag.

Nuvarande lagar ger stort utrymme för åtgärder mot terrorismen. En genomgång visar detta.

Om misstanke för brott föreligger kan häktning vidtagas om för brottet är stadgat fängelse i ett år eller mer. Föreligger fara för den misstänktes avvikelse från riket, kan häktning ske under alla omständigheter.

Tvångsåtgärder som reseförbud, beslag, husrannsakan och kroppsvsitation kan tillämpas vid misstanke för sådana brott som t. ex. mord, misshandel, människorov, olaga frihetsberövande, olaga tvång, olaga hot, utpressning, mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse, sabotage, kapning av luftfartyg, urkundsförfalskning, ohörsamhet, hets mot folkgrupp, våld eller hot mot tjänsteman, skydd för brottsling, främjande av flykt samt försök, förberedelse och stämpling till sådana brott. Reseförbud kan alltid meddelas om den misstänkte kan befaras ge sig ur riket.

Beslag av brev och telegram kan företas redan nu vid misstanke om brott för vilket stadgas minst ett års fängelse, exempelvis grov misshandel, olaga frihetsberövande, mordbrand.

Telefonavlyssning är möjlig vid misstanke om brott för vilket stadgas två års fängelse eller mer, t. ex. mord, människorov, mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse och grovt sabotage.

Oavsett om straffet utgör mindre än två års fängelse, kan telefonavlyssning, brevbeslag, förlängd anhållandetid och kvarhållande av försän-

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

delse utan rättens beslut tillämpas vid misstanke om mordbrand, sabotage inklusive störande av allmänna kommunikationer, kapning av luftfartyg, olaglig kårverksamhet, spioneri, olaga befattning med hemlig uppgift, olovlig underrättelseverksamhet, tagande av utländskt understöd m. m. samt tillika vid misstanke om försök, förberedelse och stämpling till sådana brott, därest försöket, förberedelsen respektive stämplingen i sig är straffbara.

Husrannsakan kan ske, oavsett brottets natur, i känt tillhåll för förbrytare. Kroppsvisitation å annan än den som är misstänkt kan ske om synnerlig anledning förekommer. För säkerställande av brottsutredning kan rum eller byggnad tillstängas eller avspärras.

Kan man, herr talman, vid upprätthållande av kravet på rimlig rättstrygghet, kräva nämnvärt mer för att bekämpa terrorismen än denna imponerande arsenal av tvångsmedel, tillämpliga på praktiskt taget alla de brottstyper som ingår i det terroristiska schemat? Jag tror det knappast. Det behövs inga tvångsmedel baserade på antaganden, befaranden eller upplysningar från CIA och grekiska juntapoliser, inga lösligheter som utan urskillning kommer att drabba oskyldiga.

Vad det handlar om är en ändamålsenlig prioritering av myndigheternas resurser, att låta bli att spionera på radikala tidningsförsäljare på gatorna och att avdela uppmärksamhet åt Ustasja-organisationerna som i alltför många år kunnat uppträda öppet på gator och i lokaliteter och hota och utpressa de lojala bland sina landsmän.

Herr talman! Det står klart, att vänsterpartiet kommunisterna är det enda parti i kammaren som går emot terrorlagen. Men vi vet att tvivlet på den Lidbomska skapelsen är i färd med att sprida sig till allt fler människor utanför det här husets murar. Vi hälsar invandrarorganisationernas representanter, som skall samlas till demonstration nere på torget. Vi lovar dem skärpt kamp mot den politiska reaktion som i dag skall vinna en tillfällig triumf här i kammaren.

Vi hälsar med tillfredsställelse de representanter för folkpartiet som här i dag visar att de tar sin liberalism på allvar. Vi hälsar representanter för centerpartiet, som i överensstämmelse med gammal lantmannapartitradition i dag gör front mot ämbetsmannagodtycket. Och vi hälsar särskilt de många kritiker mot lagen som framträtt inom herr Lidboms eget parti och på andra håll inom den arbetarrörelse som de själva tillhör. Vi noterar speciellt den kraftfulla manifestation som 13 socialdemokratiska grundorganisationer i Stockholmsområdet gjort mot lagen. Detta var inte bara ett gott exempel på vad som brukar kallas civilkurage. Det var ett ställningstagande i överensstämmelse med arbetarrörelsens bästa traditioner.

På detta växande motstånd bygger vi vår förvissning att den dag mycket snart kommer, när reaktionen tvingas på reträtt och det främmande element som terrorlagen utgör av en framsyntare riksdag än denna skall strykas ur den svenska lagboken.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Jag vill redan från början be om överseende för att jag förmodligen inte kommer att kunna hålla mig inom ramen av de tio

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

minuter som jag har angett, men jag lovar att inte överskrida tiden alltför mycket.

Jag har inte för avsikt att särskilt mycket beröra det som herr Jörn Svensson i Malmö här i kammaren har anfört. Jag har inte heller den förhoppningen att vi, ens om jag kallar honom kamrat Svensson, kommer varandra närmare. Våra uppfattningar är ganska artskilda. Jag noterar också att han i sin uppräknig av de personer, som kommer att göra inlägg här och som han presumerade skulle dela hans uppfattning i de här frågorna, inte nämnde företrädare för moderata samlingspartiet, och jag är inte särskilt ledsen för det.

Jag vill, herr talman, först säga att när vi i kommissionen för förebyggande av politiska våldsdåd började diskutera en lagstiftning av den här innebörden, kände jag personligen också en viss skepsis, eftersom det var en ovan utgångspunkt som låg bakom lagstiftningen. Men när vi vände och vred på argumenten blev jag övertygad om att detta är en riktig väg att gå. Vi måste nämligen hålla i minnet att lagstiftningen tar sikte på utläningar och på våra möjligheter att utvisa utläningar som inte är önskvärda här. Utgångspunkten är ju att utläningar inte har någon oavvislig rätt att vistas i vårt land utan att denna rätt är beroende av en tillståndsprövning. Har man det i minnet, tror jag att man ser väsentligt mycket mera nyanserat på de här frågorna än herr Svensson gjorde.

Det är klart att en viss tvekan ändå kunde råda i vad gäller de åtgärder som lagen öppnar möjlighet till på ett så tidigt stadium att misstanke om brott inte föreligger. Men om man då återgår till den grundläggande utgångspunkten att utläningar inte har en oavvislig rätt att vistas här måste man konstatera, som vi i kommissionen gjorde, att samma möjlighet borde gälla för dessa utläningar som för andra, att åberopa politiskt flyktingskap som skäl för att få stanna här. Har man den humanitära synen också på presumtiva terrorister måste det dock leda till att vi tillskapar möjligheter till särskild övervakning för att förebygga politiska terrordåd.

Som jag ser det bottnar den kritik som framförts antingen i en ofullständig kännedom om vad lagförslaget innebär, och det tror jag gäller för flertalet av dem som har kritiserat lagen, eller i en underskattning av de allvarliga problem som förslaget avser att angripa. Jag tror inte att herr Svensson i Malmö numera har en ofullständig kännedom om vad lagförslaget innebär, utan vad jag förstår måste hans ståndpunktstagande böttna i att han faktiskt underskattar de allvarliga problem som den internationella terrorismen för med sig. Jag tycker personligen att det vore det farligaste som kunde hända om vi i vårt land skulle underskatta problem av den här arten.

Det är nämligen så att de grupper som det här är fråga om driver sin kamp med en fanatism, som betingar den kallblodighet med vilken åtskilliga terrordåd utförs. Verksamheten kännetecknas också av att den bedrivs i hemliga och konspirativa former. Det är därför synnerligen svårt att komma åt den här sortens verksamhet i tid ifall man inte får tillgripa medel utav den art som förslaget innebär.

Jag vill sammanfatta den här delen så här. Om Sverige skall kunna

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

bibehålla ett anseende som en fristad för människor, som av politiska skäl söker sig från sina hemländer för att här finna en fristad, så får vi lov att se till att vårt land inte uppfattas som en bas för terrorverksamhet, för då blir det ingen fristad för de här människorna. Det mest felaktiga i den kritik som har framförts och som herr Jörn Svensson också gav uttryck för är att lagstiftningen skulle innebära en diskriminering av våra invandrare. Det är precis tvärtom. Enligt min mening är det just alla de laglydiga invandrarna, som finns i vårt land, som i första hand riskerar att drabbas av utslagen av den internationella terrorismen. Det är väl de i första hand som borde känna sig skyddade av att vi nu vidtar åtgärder för att i tid söka komma åt den internationella terrorismen. Jag menar att lagen egentligen är till för att skydda alla de många laglydiga invandrarna i vårt land, och det borde de invandragrupper förstå som har haft anledning att fundera närmare över det här förslaget.

Vi har i justitieutskottet haft tillfälle att höra statsrådet Lidbom i det här ärendet. Jag vill klargöra att ifall det innan dess möjligen fanns någon tvekan bland utskottets ledamöter, så blev det vid hearingen med statsrådet Lidbom helt klart för samtliga – bortsett från representanter för vänsterpartiet kommunisterna – att om man över huvud taget skall komma med en lagstiftning, som får någon effekt, så får man inte uttunna den utöver det förslag som föreligger. En sådan uppfattning står hela utskottet bakom – bortsett från vpk – och det visar sig också i utskottets betänkande att vi i allt väsentligt är eniga när det gäller propositionen.

Det finns naturligtvis, herr talman, olika åtgärder som kan vidtas för att motverka den internationella terrorismen.

Det första är internationella överenskommelser, och vi gör väl vad vi kan för att åstadkomma sådana. Samtidigt är det att konstatera att detta är en materia som vi inte ensamma råder över och där det alltid tar tid, om man skall åstadkomma några praktiska resultat. Men vi får inte glömma bort detta viktiga element i det här sammanhanget.

Det andra är att man kompletterar internationella överenskommelser med nationell lagstiftning. Vi har tidigare vidtagit vissa lagstiftningsåtgärder, och i propositionen föreslås ju ytterligare en lagstiftning.

Det tredje är att man vidtar åtgärder av brottsförebyggande natur, och där nämns i propositionen olika åtgärder som kan tänkas. Det talas om polisens spaningsverksamhet, kontrollen vid våra flygplatser, kontroll över utlänningsansökan i landet och uppsikt över och övervakning av dem som vistas här och kan befaras ägna sig åt eller medverka i politisk terrorverksamhet.

Kommissionen ansåg det uppenbart att ökad spanings- och kontrollverksamhet förutsätter att tillräckliga resurser för ändamålet ställs till polismyndigheternas förfogande. I det sammanhanget skulle jag vilja fråga statsrådet Lidbom vad vårt önskemål om att tillräckliga resurser ställs till polismyndigheternas förfogande konkret har tagit för uttryck. I propositionen finns angivet ett förslag om tio nya polismänstjänster. Det behandlas inte i samband med detta ärende, utan det kommer upp till en mera samlad bedömning i anslutning till behandlingen av ifrågasvarande del av statsverkspropositionen. Men de nya polismänstjänsterna skulle ju

bara avse bevakningen av den särskilda hallen för chartertrafiken på Arlanda. Jag skulle alltså vilja fråga statsrådet Lidbom hur kommissionens önskemål i det hänseendet kan antas bli förverkligat.

I flertalet av de motioner — och de är ju inte så få — som har väckts i anslutning till propositionen yrkas att kravet på bevisning skall vara starkare än vad som anges i propositionen. Men utan att gå in på alla motionerna i detalj vill jag bara kort säga att utskottet har enigt — bortsett från herr Lövenborg -- ställt sig bakom den ståndpunkten, att om över huvud taget lagstiftningen skall få någon praktisk effekt, så är det orimligt att t. ex. för avvisning skall erfordras mer eller mindre fullständig utredning rörande utlännings intentioner att här begå våldsbrott. Vi tycker också att det är orcalistiskt att uppställa alltför stora krav på bevisningen när det gäller utlännings organisationstillhörighet.

Om man gick motionärerna till mötes, skulle man ganska snart få konstatera att under sådana förhållanden är det i och för sig till fyllest med de regler som redan finns i rättegångsbalken, och då behövs ingen särskild lagstiftning. Men vi har i utskottet delat uppfattningen att det behövs en särskild lagstiftning.

När det sedan gäller vilka grupper som skall komma i fråga för sådana här särskilda åtgärder är det ju regeringen som har det tvivelaktiga nöjet, om jag så får säga, att fastställa vilka organisationer som vid varje tidpunkt skall komma i fråga. Det var ett spörsmål som inte diskuterades specificerat i kommissionen, men statsrådet Lidbom har efteråt för sin del sagt att han bedömer det så att endast två organisationer för närvarande kan bli aktuella, nämligen Ustasja och Svarta september. Jag vill inte anlägga några synpunkter på detta, eftersom jag har accepterat att det är regeringen som gör den bedömningen. Jag skulle bara vilja fråga statsrådet Lidbom om han, med hänsyn till den relation som tycks finnas mellan al Fatah och Svarta september, anser att al Fatah bör komma in i bilden eller inte.

I varje fall har kommissionen menat att man vid bedömningen av vilka organisationer som blir aktuella bör utgå från risken för politiska våldsdåd i vårt land. Ingenting annat än detta skall vara utgångspunkten, och sedan må de organisationer som kommer i fråga representera vänster- eller högerextremism eller någonting annat — det är likgiltigt. Det är risken för politiska våldsdåd som är den avgörande utgångspunkten.

Beträffande tvångsmedlen skriver utskottet på s. 19 att "den föreslagna ordningen innebär ett avsteg från vad som hittills i allmänhet gällt i fråga om tvångsmedel så till vida att användandet härav inte förutsätter att den mot vilken åtgärden riktas är misstänkt för visst brott". Vi menar emellertid att detta avsteg måste accepteras just därför att vi av humanitära skäl anser att presumtiva terrorister bör kunna få åberopa politiskt flyktingskap och stanna kvar i vårt land trots detta. Och då måste man kunna få använda sig av tvångsmedlen för att i varje fall skydda vårt land mot dessa. För övrigt tror jag inte att man med fog kan göra gällande att någonting skulle vara försummat när det gäller den parlamentariska och rättsliga kontrollen.

En annan sak som jag också vill säga några ord om är vad utskottet anför nederst på s. 23, där det sägs att utskottet förutsätter att

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

information till invandrare även i vad gäller politiskt flyktingskap och rätten till asyl kommer att finnas tillgänglig vid våra gränsstationer. Jag vill understryka att även jag tycker att det är väsentligt. Men samtidigt vill jag peka på vad kommissionen sade i det avseendet. Vi erinrade om att statens invandrarverk överväger ett förbättrat utredningsförfarande i de fall en utlänning som rest in i vårt land ansöker om uppehålls- och arbetstillstånd. Avsikten var att sådan utlänning i sin ansökan skall åberopa samtliga skäl, även politiska, för sin begäran att få uppehålla sig i landet. Som jag ser det är det angeläget med ett förbättrat utredningsförfarande vid ansökan om uppehålls- och arbetstillstånd samt att alla skäl, även politiska, åberopas så snart det är möjligt. Jag vågar påstå att det har förekommit vissa missbruk i detta hänseende, nämligen att personer först åberopar politiskt flyktingskap, när de har begått ett brott och det blir fråga om den påföljd som skall utdömas. Det tycker jag är otillfredsställande.

Jag vill också erinra om att utskottet efter vissa informationer som vi fått har bedömt det som nödvändigt att framflytta ikraftträdandetiden 14 dagar för att erforderlig information skall hinna ges om lagens innebörd. Vi föreslår därför att lagstiftningen träder i kraft den 1 maj.

Sedan är det ytterligare en detalj som jag vill säga något om. Vi tänkte oss i kommissionen att de personer som är upptagna på förteckningen skulle kunna bli föremål för den särskilda kriminalpolitiska behandling som vi beslöt om förra året i samband med straffskärpningsen för grova narkotikabrott. Riksåklagaren har i sitt remissyttrande riktat kritik mot kommissionens förslag på den punkten, och jag kan säga att jag i viss mån förstår den kritiken. Å andra sidan tycker jag inte att jag helt vill släppa tanken på en mera skärpt kriminalvård för dessa personer, i form av mera restriktiva regler när det gäller permissioner, placering på öppen anstalt osv. Jag har den uppfattningen att dessa problem bör behandlas i ett sammanhang, och såvitt jag förstår blir den frågan aktuell när brottskommissionens rapport presenteras för riksdagen. Jag har för avsikt att i det sammanhanget aktualisera även denna fråga.

Slutligen tycker jag att det är viktigt att få en begränsad översyn av brottsbalkens regler. Vi skall komma ihåg att när brottsbalken antogs var den internationella terrorismen inte någon realitet, och den har därför inte påverkat utformningen av bestämmelserna i brottsbalken. Vi har i kommissionen ansett att det kunde finnas anledning att göra en översyn av brottsbalken just från dessa utgångspunkter. Statsrådet Lidbom säger ingenting om det i propositionen, men jag utgår från att det som kommissionen i detta avseende var enig om också kommer att förverkligas.

Herr talman! Jag höll på att glömma att säga några ord om reservationen 2 som är fogad till utskottets betänkande. Jag vet att herr Dockered särskilt kommer att nämna detta. För egen del tycker jag inte att några skäl förebragts för att nu acceptera förslaget om en särskild översyn av de olika regler för telefonavlyssning som i dag finns. Eftersom riksdagen varje år får tillfälle att se över dessa frågor, blir det tillfälle för justitieutskottet att nästa år göra en samlad bedömning av de regler beträffande telefonavlyssning som finns. Enligt min mening är det för närvarande en fullt tillräcklig åtgärd.

Jag vill med dessa ord yrka bifall till utskottets hemställan, med undantag för det avsnitt som redovisas i reservationen 2, till vilken jag ber att få yrka bifall.

I detta anförande instämde herrar Oskarson, Schött, Adolfsson, Turesson, Strindberg och Nordgren (samtliga m).

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Också vi är medvetna om att det finns enstaka fall där en person som kommer in i landet utifrån av olika skäl inte är önskvärd. Vi vet det, fru Kristensson, även om vi inte är fullt så noga med att i så stram ton som fru Kristensson understryka detta. Vad vi vänder oss emot är att denna bristande önskvärdhet och omdömet om huruvida en sådan föreligger inte skall kunna grundas på någon konkret, vettig och rimlig bevisning som är normal för svensk rätt; den skall enligt denna lag kunna grundas på antaganden om vad som kan befaras i framtiden, dvs. på ett subjektivt tyckande av enskilda myndigheter eller politiker. Fru Kristensson har alltså inte tagit upp den skillnaden.

Fru Kristensson säger att lagen är till för att skydda laglydiga invandrargrupper. Det är ju mycket märkligt. Då skulle man vänta sig att just invandrargrupperna, deras representanter och deras organisationer toge emot lagen på ett positivt sätt. Dessa har tvärtom tillhört de mest skärpta kritikerna. Är de så mycket okunnigare att de sämre än fru Kristensson förstår sitt eget bästa? Naturligtvis är det inte så. De ser givetvis saken klarare än fru Kristensson.

Vem har underskattat Ustasja-terrorismen, fru Kristensson? Är det vi, som gång efter annan har varnat och ofta i god tid före de aktiva terrordåd som organisationen företog – mordet på Rolovic och flygkapningen? Eller är det ni som inte i tid har vidtagit de åtgärder som det fanns möjligheter att vidta?

Fru Kristensson säger att den internationella terrorismen inte var känd när den nuvarande brottsbalken infördes i december 1962. Jaså! Ustasja-organisationen hade då verkat ett tiotal år här i Sverige, såvitt mig är bekant. Om sådant inte är bekant för justitieutskottets ordförande får man ett ringa förtroende för henne.

Fru Kristensson talar här om terrorgrupper och terrorism. Hon har anslutit sig till tesen att det skall bli en begränsad definition. Samtidigt har hon i kommissionsrapporten varit med om att underteckna stycken, som klart klassificerar en lång rad, bl. a. turkiska och grekiska, motståndorganisationer som terroristiska till sitt aktionssätt. Nu frågar jag rent ut: Vilka organisationer är enligt fru Kristenssons mening terroristiska? Vilka kan någon gång – om inte just nu så inom kort och kanske i ett annat läge – omfattas av den nya lagen? Jag vill ha ett svar på vilka organisationer ni anser terroristiska. Står ni för den mening som uttrycks i propositionen på s. 21 eller står ni för meningen i kommissionsrapporten?

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill inte påstå annat än att invandrargrupperna

kanske ser klarare på den här frågan än jag. Jag vill inte göra gällande att jag skulle vara för mer än de. Men jag påstår att många invandrargrupper har sett mycket klart på dessa frågor och delar den uppfattning som finns bakom propositionen. En del av dem har tyckt på ett annat sätt. Jag tror, herr talman, att den kritik som framförts faktiskt beror på bristande information. Man skall inte begära att de som inte haft tillgång till de handlingar vi har skall kunna bedöma frågan på samma sätt, i synnerhet som frågeställningen inte är så enkel. Om man utgår ifrån att utlänningar inte har en ovillkorlig rätt att vistas här men att vi av humanitära skäl ändå vill låta dem som åberopar politiskt flyktingskap stanna, blir den logiska konsekvensen att man ställer sig bakom lagstiftningen.

Herr Jörn Svensson har ju inte mycket till övers för Ustasja-grupperna, och när det gäller dem framförs inte rättssäkerhetskraven med samma emfas som när man diskuterar andra organisationer.

Brottsbalken känner jag mig inte direkt ansvarig för, även om jag var suppleant i lagutskottet. Men en sak kan jag säga, och det är att det ingenstans i brottsbalken finns någonting anfört om internationell terrorism, om åtgärder för att förebygga sådan eller om straff speciellt för sådana brott. Det är det jag menar när jag säger att en modernisering bör komma till stånd. Brottsbalken bygger på ett lagstiftningsarbete som sträckte sig flera decennier tillbaka i tiden innan proposition lades fram i ärendet.

Herr Svensson frågade mig vilka organisationer jag tänker mig skall komma i fråga. Jag har liksom övriga i kommissionen och i utskottet accepterat att regeringen skall ta ansvaret för att bestämma vilka organisationer som är aktuella. Personligen menar jag att det är viktigt att utgångspunkten när man tar ställning till organisationerna är risken för politiska våldsdåd. Det tycker jag är viktigt.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Vad fru Kristensson nu senast sade om accepterandet av regeringens diskretionära prövningsrätt visar att hon är beredd att acceptera att i stort sett vilken organisation som helst klassificeras som terroristisk, om regeringen i det rådande läget, på grund av tillfälliga politiska konjunkturen eller tillfälliga subjektiva bedömningar, så behagar.

Sedan må jag säga att jag blir häpen när justitietskottets ordförande säger att det i brottsbalken icke finns stadgat straff för sådana brott som man konventionellt brukar beteckna som terrorism. Jag har här läst upp det ena brottet efter det andra: flygkapning, olaga frihetsberövande, olaga hot, utpressning osv. — alla brott som ingår i det terroristiska schemat, för vilka det stadgas straff och för vilka det stadgas straff även när det gäller försök, förberedelse och stämpling.

Jag må också säga att jag reagerar på det skarpaste när fru Kristensson med en oklar formulering försöker göra gällande att mina och andra kommunisters angrepp här i kammaren tidigare på Ustasja-grupperna antyder att vi skulle vilja inskrida med rättsligt otillfredsställande och oförsvärbara åtgärder mot dessa organisationer men icke mot andra. Det är självklart att vi inte vill. Vi vill givetvis ge Ustasja-män samma rättstrygghet som alla andra formellt — det är inte fråga om någonting

annat. Men till skillnad från fru Kristensson vill vi inte bygga några som helst inskridanden mot någon som helst organisation eller någon som helst individ, svensk eller utlänning, bara på antaganden och befaranden av den interna byråkratin. Däri ligger skillnaden.

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller frågan om brottsbalkens bestämmelser är till fyllest eller inte vill jag bara erinra om vad kommissionen uttalat. Vi konstaterar först och främst att den internationella terrorismen var ganska okänd när brottsbalken tillkom. Den uppfattningen delar jag alltså med samtliga i kommissionen. Vi har särskilt uppmärksammat att straffbestämmelsen för människorov inte har en adekvat utformning med tanke på sådant tagande av gisslan som under senare år blivit ett vanligt inslag i den internationella terrorismen. Ett visst behov, säger vi, torde också föreligga att undersöka huruvida förberedelser till brott är straffbelagda i erforderlig utsträckning. Därför konstaterar vi att en viss insyn kan vara motiverad.

När herr Jörn Svensson argumenterar beträffande Ustasja får man osökt i tankarna en debatt vi hade för ett tag sedan om SÄPO och SÄPO-kontrollen, där vänsterpartiet kommunisterna klart tog avstånd från åsiktsregistrering, dock inte när det gällde högerextremistorganisationer; där klagade man i stället över att åsiktsregistreringen inte var tillräckligt effektiv.

Herr talmannen anmälde att herr Svensson i Malmö anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr DOCKERED (c):

Herr talman! Trots att herr Svensson i Malmö har apostroferat de eventuella motståndare inom mitt parti som eventuellt skulle ha en annan uppfattning i frågan än utskottet skall jag försöka hålla mig inom den tidsram som är anslagen här.

Det är klart, herr talman, att vi känner en naturlig olust när vi konstaterar att internationell kriminalitet och terror har trängt in över våra gränser. Med olust måste vi också inse att vår liberala lagstiftning beträffande invandrarna måste kompletteras med den nu föreliggande lagen om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund.

Sverige är kanske känt för sin liberala utlänningslagstiftning, och alla är vi väl överens om att beklaga de omständigheter som gjort att vi inte kunnat behålla denna liberala öppenhet mot människor av främmande nationalitet. Men jag tycker vi bör observera att denna lag inte riktas mot de fredliga och laglydiga invandrare som vill inordna sig i vårt samhälle och acceptera våra samlevnadsregler. För dessa kan denna lag vara ett skydd för deras hemfrid och trygga deras rätt till en lugn tillvaro i vårt land.

Flera motionärer har framställt förslag i anledning av lagförslaget, och alla känner väl en förståelig oro inför de tvångsåtgärder som med lagens stöd kan riktas mot den enskilda människan. Jag vill säga som utskottets

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

värderade ordförande, att jag tror att det kanske i stor utsträckning har bottnat i en viss okunnighet om lagens innehåll eller också i en underskattning av de här problemen. Men jag vill också understryka vad ordföranden i utskottet sade, nämligen att utskottsbehandlingen och den hearing som vi hade med statsrådet Lidbom gav oss ett besked om att lagen är så omgärdad med säkerhetsföreskrifter att ett missbruk med stor sannolikhet är praktiskt taget uteslutet, trots att man som herr Jörn Svensson här sade, kan hålla med om att det finns vissa vaga formuleringar i lagtexten. Ändock har vi kunnat konstatera att utskottet har varit enigt om att vi inte kan urvattna formuleringarna så att lagen så att säga blir en nullitet i det fallet. Skall vi ha lagen, måste vi ta den ungefär så här. Vi kunde konstatera detta med stor majoritet i utskottet.

Sedan vill jag starkt understryka att det behövs allsidig upplysning och information, om vi skall kunna stilla oron bland de lojala invandrarna. För att få denna upplysning spridd har vi i utskottet ansett att vi bör ändra på utskottets förslag till lagens ikraftträdande från den 15 april till den 1 maj. Detta tror jag är behövt.

Jag vill också konstatera att lagen är en undantagslag – det är nog viktigt att understryka det. Den riktar sig mot ett litet fåtal: man måste vara utlänning. Den riktar sig mot en utlänning som vill resa in i landet och som med skäl eller eljest kan misstänkas vara med i en organisation som har våld eller terror på sitt program. Jag vill understryka vad fru ordföranden i utskottet sade: Det är ingen självklar rätt för en utlänning att komma in i riket.

Den här undantagslagen riktar sig mot detta lilla fåtal; för att störa alla lojala invandrades ro och säkerhet är den *inte* tillkommen. Därför anser vi det vara mycket viktigt att de får information om vad riksdagens beslut innebär. Med den debatt som har förekommit tror jag att det är viktigt att man stillar oron.

Vidare är ju lagen tidsbestämd. Blir den inte förlängd upphör den av sig själv den 1 maj nästa år. Skall den förlängas menar jag att riksdagen nog bör pröva alla aspekter på vad som har kommit fram under den tid den har tillämpats.

Där kommer jag in på den reservation som fru Kristensson berörde. Vi har i utskottet behandlat en motion i vilken bl. a. begärs att samtliga lagrum som gäller telefonavlyssning skall tas upp till prövning och ges en särskild översyn. Som jag sade förut är den nu föreslagna lagen en undantagslag. Vi reserverar menar att det är fel att i samband med denna undantagslag begära en översyn av andra lagar som innehåller bestämmelser om telefonavlyssning. Det är inte så att vi har en annan uppfattning om prövningen av lagar som ingriper i den personliga integriteten så allvarligt som telefonavlyssningen gör; vad vi menar är att när vi vid varje förlängning av dessa undantagslagar skall pröva deras effekt får vi också pröva vilka erfarenheter som vunnits av telefonavlyssningen.

Lagen om särskilda tvångsmedel i vissa brottmål, lagen om telefonavlyssning vid förundersökning av grovt narkotikabrott och den lag som vi i dag kommer att anta är ju undantagslagar. Vid varje tillfälle när de skall förlängas bör vi noggrant pröva alla de aspekter som kan finnas med

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

hänsyn till de erfarenheter som vunnits under den tid lagarna gällt. Därför anser vi reservanter det felaktigt att ge Kungl. Maj:t detta till känna. En sådan prövning skall riksdagen göra ändå. Vid varje tillfälle skall riksdagen och även justitieutskottet ägna dessa frågor sådan uppmärksamhet utan att man ger Kungl. Maj:t det till känna.

Nu är inte utskottets vice ordförande här i dag. Hon brukar annars med stor skicklighet hävda utskottets och riksdagens betydelse i dessa sammanhang, och det skulle varit intressant att höra vilka synpunkter hon hade haft på utskottets och riksdagens anseende, när man nu vill ge Kungl. Maj:t till känna en så självklar sak som att dessa lagar skall prövas i samband med att beslut skall fattas om förlängning. Detta är, som jag sade tidigare, inte en fråga om själva saken. Om den är vi eniga, men vi är inte eniga om formen.

Jag beklagar än en gång, herr talman, att omständigheterna påtvingar oss denna lag. Jag kan sluta med att säga att min önskan är att den aldrig behöver tillämpas. Men behöver den inte tillämpas har den dock fyllt en uppgift. Jag vill återigen understryka att den inte riktar sig mot invandrare som lojalt följer vårt levnadsmönster här i landet. Det är inte meningen med den.

Med det anförda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan utom under punkten O, där jag yrkar bifall till reservationen 2.

I detta anförande instämde herrar Börjesson i Falköping, Johansson i Växjö och Polstam (samtliga c).

Fröken MATTSON (s):

Herr talman! Låt mig börja med en liten detalj i justitieutskottets betänkande med anledning av den proposition vi nu behandlar, en detalj som nyligen togs upp vid en frågestund i riksdagen. Jag avser informationen om den lag som riksdagen troligen kommer att anta om några timmar. Invandrarverket håller nu på att i samarbete med fackföreningsrörelsen arbeta ut information på tolv olika språk om vad lagen innebär, och den informationen skall tillställas samtliga invandrare.

Jag tror att det är viktigt att invandrargrupperna verkligen förstår vad propositionen och justitieutskottets betänkande egentligen innebär. Och jag vill nog upprepa det som har sagts här tidigare från talarstolen och står i en del motioner som kommit utskottet till handa, nämligen att den oro som har yppats på många håll beror dels på att man inte förstår allvaret i och vidden av det problem som propositionen vill motverka, dels på att informationen har varit bristfällig eller missförstått.

Jag kan väl säga att en av anledningarna till oron måhända är det sätt på vilket denna proposition har presenterats. Jag kommer i det följande att hålla mig till propositionen, eftersom vi alltid vid riksdagsbehandlingen utgår från den och läser vad som i denna tagits upp av förarbetena. Jag kommer alltså icke att beröra kommissionens rapport. Men den motion som herr Jörn Svensson har åberopat och som herr Lövenborg har lagt till grund för sin reservation bidrar verkligen på ett subjektivt och osakligt sätt till att skapa förvirring om vad vi egentligen avser.

Jag skall inte gå in på att diskutera olika befrielseörelser, men jag

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

tycker att det är värt att till kammarens protokoll få noterat att man säger i denna motion att en lång rad andra företeelser förs in under begreppet terrorism, alltså det som lagen vänder sig emot. Jag skall ta ett exempel.

I motionen nämns att etiopiska studenters ockupation av en ambassad av föredragande statsrådet har klassificerats som terroristhandling. Detta är icke riktigt. Det finns i propositionen en redogörelse för olika fall av terrorism som förekommit ute i världen på den senaste tiden och som har väckt uppmärksamhet och givit anledning till det föreliggande lagförslaget. Sedan sägs det också att det finns andra former – och det står uttryckligen – ordningstörande uppträden av skiftande karaktär, men sådant hänförs alltså ingalunda till terroristhandlingar. Jag tror att det är viktigt att notera detta just därför att det finns de som gentemot invandrargrupper här i landet har försökt ge sken av – det är ingalunda endast den här motionen som har gjort det – att lagen skulle vara generellt verkande och vända sig mot alla invandrare. Så är alltså ingalunda fallet.

Det går en väsentlig skiljelinje mellan skrivningen i utskottets betänkande – till vilket jag nu i dess helhet ber att få yrka bifall – och herr Lövenborgs reservation. Kommunisterna och herr Lövenborg ger utskottet, statsrådet och regeringen rätt i att man måste motverka de former av terrorism som vi har sett exempel på och som vi riskerar kan överföras till svensk mark om vi inte vidtar några åtgärder. Kommunisterna anser att detta kan ske inom ramen för gällande lagstiftning.

Eftersom det har blivit klart dokumenterat att gällande lagstiftning inte täcker allt – det är ganska typiskt att reservationen endast nämner brottsbalken och inte alls går in på utlänningslagen, som verkligen icke täcker det som vi avser – får man kanske dra den slutsatsen att kommunisterna är beredda att skärpa bestämmelserna, i varje fall anser de tydligen att vi redan nu har en imponerande arsenal av de tvångsmedel som herr Jörn Svensson talade om tidigare.

Vi andra inom utskottet, vi som med undantag för en reservation angående telefonavlyssning är helt eniga, säger oss att ingenting bör göras inom gällande svensk lagstiftning. Vi måste få fram en undantagslagstiftning, just för att understryka att detta delvis bryter mot de principer vi har om yttrandefrihet, om den mänskliga integriteten, om människors rättighet att röra sig inom landet utan ingripanden, utan hot om telefonavlyssning, husrannsakan, kroppsvisitation och annat.

Jag kan försäkra kammaren att det inte är med lätt sinne vi har diskuterat den här lagen, och det är inte heller med lätt sinne som vi har satt våra namn under utskottsbetänkandet. Det är aldrig roligt att anta undantagslagar, men vi har insett att detta är nödvändigt, och vi har också insett att vi måste ta detta steg just för att garantera de grundläggande principerna för vårt svenska sätt att fritt vara och existera och för att säkerställa alla våra invandrares möjligheter att existera hos oss på samma sätt. Vi måste skydda oss mot de störande element som kan omtintetgöra allt detta.

Vi har sagt att detta är en undantagslagstiftning, och vi säger i utskottets skrivning eftertryckligt att vi betraktar detta som ett försök

som vi är tvungna att ta till. Men när prövoåret är över, då skall lagen förlängas, om så behövs. Vid det tillfället bör vi ha fått en del erfarenheter, så att en samlad riksdag kan konstatera hur lagen har verkat, hur den har tillämpats, om den har givit det skydd vi avser, om det finns anledning att ändra på en del lagbestämmelser och först och främst om det över huvud taget finns anledning att ta lagen igen. Med tanke på den diskussion vi då kommer att få har vi inom utskottet inte ansett det nödvändigt att redan nu kräva en översyn av lagens verkningar. Vi tror att det ändå kommer att ske med den uppmärksamhet vi alla kommer att ägna lagen. De motioner som lagts i den riktningen anser vi har fått sina krav tillgodosedda.

Vi har också jämfört våra bestämmelser och andra länders bestämmelser. Den lag som avses säger i sin första paragraf klart och tydligt att utlänning som ankommer till riket skall avvisas, om det finns grundad anledning antaga, att han tillhör eller verkar för organisation eller grupp som på grund av vad som är känt om dess verksamhet kan befaras här i riket använda våld, hot eller tvång för politiska syften. Om samhörighet med någon organisation kan påvisas, kommer vi alltså att få möjlighet att avvisa vederbörande vid gränsen. Det kan vi icke nu med rekvisiten enligt gällande utlänningslag.

Vi fastslår emellertid samtidigt att vederbörande skall upplysas om anledningen till avvisningen. Det skall vid varje gränsstation finnas broschyrer med meddelande om att man kan åberopa de regler som existerar här i landet för asyl eller politiskt flyktingskap. Vi kan alltså genom information till de få, som vi egentligen icke vill ha hit och som vi fruktar kan vidta omstörtande handlingar, klargöra att de ändå kan få tillstånd att komma in i riket.

I andra länder – vad skulle hända där? De skulle interneras, direkt sättas i internering. Vi är fortfarande liberalare härvidlag. Under vissa omständigheter tar vi in dem, men vi sätter vissa inskränkningar för deras rörelsefrihet.

Det kanske här kan förtjäna att understrykas, såsom tidigare redan sagts, att enligt gällande internationella överenskommelser har ingen invandrare, ingen utlänning, ovillkorlig rätt att komma in i vårt land eller några andra länder. Det är en princip, och bakom den ligger vår önskan att de flesta utlänningar som kommer hit skall kunna åtnjuta samma rörelsefrihet, samma handlingsfrihet, samma yttrandefrihet samt samma trygghet för liv och lem och för tillvaron för sin familj som andra har. Vi internerar dem inte. Vi säger i stället att vi begränsar deras rörelsefrihet genom vissa regler om telefonavlyssning, husrannsakan och kroppsvsitation i enlighet med bestämmelserna i denna undantagslag.

I ett avseende har vi i utskottet dock ansett att vi bör ge Kungl. Maj:t till känna en åsikt som går längre än den som finns i propositionen. Det är bl. a. med anledning av motionen 1802, där vi säger att vi redan nu har tvingats ta en del undantagslagar: skärpning av bestämmelserna för telefonavlyssning vid ett par tillfällen – senast gällde det grövre narkotikabrott. Vi tycker att det är ett kanske nödvändigt men dock så markant avsteg från vår vanliga praxis, att vi inte tror att riksdagen, när dessa ettårslagar skall förlängas, har möjligheter att självständigt ta

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

ställning till hur telefonavlyssningsbestämmelserna verkar i olika lagkomplex. Vi vill vid lämpligt tillfälle – eftersom detta kommer att ta tid – få en sammanställning av hur telefonavlyssningsbestämmelserna har verkat, hur de har tillämpats, i hur många fall de har varit verksamma. Den översynen och den presentationen inför riksdagen så småningom önskar vi i form av en samlad översyn med hänsyn till integritetsskyddskommitténs arbete och med hänsyn till de grundläggande principerna om integritetsskydd på personrättens område. Vi anser det avsnittet så viktigt att vi icke vill nöja oss med den automatiska redogörelse som vi ändå kommer att få.

Därför ber jag, herr talman, att i det här avseendet få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen 2, som herr Dockered just har talat för.

Vi har också i utskottet sagt oss att även med de här inskränkningarna i vederbörandes rörelsefrihet så har vi dock skrivit in en hel del av möjlighet till insyn från parlamentariker och från andra organ. Den personlista som skall göras upp av rikspolisstyrelsen över de personer som kan tänkas ingå kommer av och till att presenteras för styrelsen in pleno. Självklart är det dock, eftersom det ibland kan bli fråga om väldigt snabba beslut, icke alltid möjligt att tillkalla hela styrelsen, liksom man inte heller – som en annan motion talar om – kan kalla hela riksdagen för att ta ställning i ett annat avseende. Men listan kommer som sagt av och till att presenteras för rikspolisstyrelsen, och där har vi alltså de parlamentariska representanterna som kan ta ställning till namnen.

Jag vill till sist, herr talman, bara mycket kort beröra den fråga om information som har tagits upp i ett par motioner. Man har hävdats att den förteckning över de terroristorganisationer som kan tänkas komma i fråga bör offentliggöras. Om man nu kan tala om förteckning när det gäller så få – föredragande statsrådet nämnde bara två organisationer då han utfrågades av utskottet. Som vi skriver i vårt betänkande menar vi att det är alldeles självklart att när regeringen bedömer det lämpligt, ett sådant omnämnande kan offentliggöras. Men man kan också i vissa fall i rent preventivt syfte bedöma det så att det är bättre att icke låta allmänheten veta vilka organisationer det gäller. Därför har vi inte kunnat tillmötesgå de motionsönskemål som har lagts fram på den punkten. I det fallet överlämnar vi avgörandet till Kungl. Maj:t.

Vi tror med andra ord att vi – även med den undantagslagstiftning som den här propositionen föreslår och som ett nästan enhälligt justitieuetskott tillstyrker i sitt betänkande nr 18 – här har försökt få så mycket insyn för våra organ som är möjligt med hänsyn till den mycket allvarliga och svåra materia som det här komplexet omfattar.

Vi utgår från att det är fråga om en undantagslag. Vi tror att vi genom denna skall kunna garantera en större rättstrygghet för ett stort antal av de utlänningar som vistas i vårt land. Vi tror att sådan information som inte bara går till den avvisade utlänningen utan som också riktar sig till alla andra berörda invandrare är viktig och kommer att vara mycket mera klargörande än den tidigare pressdiskussionen och offentliga debatten om vederbörande lagkomplex. Vi tror att många missförstånd kommer att redas ut i vad gäller detta lagförslag, som berör synnerligen allvarliga risker.

Utskottsmajoriteten har därför yrkat bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Jag ansluter mig till utskottets yrkande och till de kommentarer till propositionen som gjorts i utskottets betänkande. Därmed, herr talman, yrkar jag också avslag på reservationen 1 av herr Lövenborg.

Nr 64

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag räknade inte hur många gånger fröken Mattson använde ordet "tror" i sina sista satser, men det är på sitt sätt signifikativt att lagens anhängare tror en mängd saker.

Fröken Mattson påstår att vi inte skulle vara angelägna om att man enligt utlänningslagen skulle kunna vidta restriktiva åtgärder mot eventuellt inresande terrorister. Hon påstår också att det i utlänningslagen inte finns sådana möjligheter. Då vill jag hänvisa till utlänningslagens 19 § punkterna 3, 4, 5 och 6 samt den rättsligt ganska farliga 34 §, vilka tillsammans ger rätt vittgående möjligheter att vidta de nödvändiga åtgärderna.

Vidare säger fröken Mattson att det är fel av oss att hänvisa till ockupationen av den etiopiska ambassaden som ett exempel på vad regeringen anför som terrorism. Ja, men det är ju så att denna händelse finns omnämnd på s. 38 och 39 i propositionen under huvudrubriken Extremistgrupper och politiska våldsdåd i Sverige. Det är fråga om en lagstiftning mot vissa våldsdåd med internationell bakgrund. Är det då definitionsmässigt någon skillnad mellan politiska våldsdåd och terrorism? Hur skall fröken Mattson ha det på den punkten? Om hon inte kan reda ut det, är detta ytterligare ett tecken på att det är som vi säger, dvs. att man inte gör några klara gränsdragningar i detta avseende, vilket innebär att terrorism kan vara vad man från dag till dag bestämmer är terrorism. Just denna sakliga sammankoppling resonemangsvis av de oppositionella etiopernas demonstration med en mängd andra åtgärder av verklig eller föregiven terroristisk natur visar just att man kan använda detta i de interna resonemangen för att anse sig ha grundat antagande och kunna vidta vissa åtgärder.

Vidare betonar fröken Mattson liksom moderaternas representant fru Kristensson mycket starkt att det inte finns någon ovillkorlig rätt för utlämning att inresa till och vistas i vårt land. Nej, det vet vi om, men det finns dock en rätt, och den kan enligt nu gällande lagstiftning inte tas från utlämning med mindre än att man har kunnat visa att utlämningen inte uppfyller vissa krav som är uppställda för denna rätt. Vad vi vänder oss emot är att den rätten skall kunna tas ifrån utlämning på basis av rena antaganden, som man egentligen aldrig kommer att få redovisade. Detta är en undantagslagstiftning. Det förtjänar att strykas under, och det var väl det enda i vilket fröken Mattson hade rätt.

Herr DOCKERED (c) kort genmäle:

Herr talman! När vi antog den tidigare undantagslagen beträffande telefonavlyssning var vi angelägna att från riksdagen understryka hur viktigt det var att vi skulle få en redovisning av hur lagen har tillämpats och av de erfarenheter som gjorts under den tid som den har verkat.

Det är likadant med denna lag. Vi kan ju inte ha någon erfarenhet

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

förrän vi har antagit lagen och fått den tillämpad. Före den 1 maj nästa år kommer riksdagen att få ett besked om huruvida denna lag skall förlängas eller inte. Fröken Mattson säger att vi inte vid den automatiska förlängningen får möjligheter att göra den här bedömningen, men jag undrar om det är riktigt. Vid varje tillfälle när vi antagit och förlängt de här undantagslagarna har både utskottet och riksdagen haft en samlad ambition att titta just på hur bestämmelserna har verkat, och vi har varje gång fått en ingående redogörelse för hur de tillämpats under den tid de gällt. Det är likadant med denna lagstiftning.

Vi reservanter anser att det är fel att vid en undantagslagstiftning som denna hänga på ett sådant krav som majoriteten vill ställa. Då ger man ett sken av att den lag som nu stiftas på det här området är någonting annat än en undantagslag. Det är detta vi har velat understryka i vår reservation. Fröken Mattson har med sitt anförande inte tagit bort grunden för den uppfattning som vi har haft i utskottet och fortfarande har här i kammaren, nämligen att det är fel att ge Kungl. Maj:t till känna någonting sådant som majoriteten vill i det här sammanhanget. Det åligger riksdagen och utskottet att bedöma lagstiftningens verkan utan detta tillkännagivande.

Fröken MATTSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Majoriteten i utskottet säger att även om erfarenheterna av den hittillsvarande tillämpningen inte tyder på annat än att utnyttjandet skett med mycket stor restriktivitet – och vi vill ha restriktivitet – ger de successiva utökningarna av möjligheten till telefonavlyssning, som man ju har föreslagit också i det här lagkomplexet, anledning att inte bara begära en redogörelse för verkningarna när det gäller narkotikalagstiftningen och en annan när det gäller den här s. k. terroristlagen, utan även kräva en kartläggning med beaktande av integritetsskyddskommitténs arbete rörande förstärkt integritetsskydd på personrätts område. Jag tror att den bäst görs genom Kungl. Maj:ts försorg. Riksdagen kan sedan ta ställning till den. Det är av den anledningen, herr Dockered, som vi icke är tillfreds med att vänta tills vi får den årligen återkommande redogörelsen.

När det gäller herr Jörn Svenssons inlägg skall jag bara hänvisa till kommunistmotionen, där det helt kort står: ”På s. 39 inrangeras intrånget på den etiopiska ambassaden av motståndare till den kejsarliga feodaldiktaturen också under terrorismen.” Det förekommer i ett avsnitt om olika former av protester, med våld och utan våld, som har skett ute i världen och här hemma, och det har hänförts till ett särskilt stycke om ordningsstörande uppträden av skiftande karaktär. Den upplysningen kanske man skulle ha lämnat, herr Jörn Svensson, om man ville vara riktigt objektiv och ärlig och inte alldeles i onödan sätta skräck i människor som inte lika ingående har läst rapporten.

Till sist har utskottet, liksom en del motionärer, konstaterat att vår utlänningslagstiftning i många stycken täcker vad vi vill komma åt. Men när det gäller människor som icke tidigare har begått brott eller icke misstänks för att ha planerat brott så täcker den inte det vi vill komma åt.

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

Herr DOCKERED (c) kort genmäle:

Herr talman! Fröken Mattson menar alltså att riksdagen med anledning av denna lagstiftning, som vi i dag skall anta, skall få en särskild redogörelse av Kungl. Maj:t för bestämmelserna beträffande telefonavlyssning och deras tillämpning. Det utgår jag ifrån att vi kanske kan få ändå i samband med integritetsskyddskommitténs betänkande. Men att detta skulle påverka lagstiftningen är ju orimligt, fröken Mattson, därför att det är fråga om lagarnas förlängning. Om man skulle vilja göra någon ändring av dessa undantagslagar i sammanhang med integritetsskyddskommitténs förslag, tror jag inte att man vid en särskild redovisning skulle lyckas. Här antar vi en undantagslag som skall bedömas efter sin verkan som sådan. Någon skall inte höja dess auktoritet på det sätt som utskottet föreslår. Därför tycker vi att hela den här formen är orimlig.

Det är inte mycket att tvista om, det var låst i utskottet och det är möjligen låst här också för en förnuftsdebatt.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Fröken Mattson, det är väl kännetecknen på vad den här lagen är för någonting, när man kan föra sådana här dispyter om definitioner. För det visar ju att lagen själv inte kan definiera vad det är fråga om. Vi kan naturligtvis disputerar om vad som är terrorism i den kvalificerade bemärkelsen eller vad som är terrorism i en mer flytande och lös bemärkelse.

Men nog måste väl ändå kommissionen haft någon sorts mening med att åberopa just denna händelse, som fröken Mattson talar om, på etiopiska ambassaden — som grundval för sina vidare resonemang, som ett material man ansåg relevant att beakta i sammanhanget. Man måste haft någon avsikt med det. Annars skulle man ha låtit bli att nämna saken över huvud taget. Och det är just vad vi frågar, vilken avsikt hade man? Var det den avsikten att man skulle kunna ta in de här händelserna i det bedömningsunderlag som kan ligga till grund för de lösliga antaganden som enligt lagen kan medföra avsevärda repressalier för enskild person och även, vad det beträffar, för organisationer?

Det är just denna löslighet, att man inte vet varför detta har påtalats som ju egentligen inte alls är terrorism utan en enskild demonstration av väsentligt annan natur, på en annan nivå, om man så får säga, än flygkapningar och ambassadörmord. Varför har den över huvud taget kommit in i resonemanget? Ja, det vet inte fröken Mattson själv ens. Det kan hon inte redogöra för. Och ändå röstar hon för lagen. Men just för att jag icke vet det och vi kommunister icke vet det, just därför att vi anar att det här är fråga om en lös definition av underlaget för tvångsåtgärderna så vägrar vi att gå med på den. Jag tycker det är en mer logisk konsekvens när man inte vet vad som egentligen är syftet med en bestämmelse som föreslås bli införd.

Fröken MATTSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Svensson och jag kan självfallet fördjupa oss i en debatt om terrorism ur rent politisk synvinkel. Det finns terrorism till höger och det finns terrorism till vänster. Jag tycker kanske inte att

kommunistmotionen av herr Hermansson m. fl. riktigt klart visar att det vi diskuterar här i dag, det som diskuteras i propositionen, inte är den form av terrorism, av vilken art den vara må, som har tagit till arbetsmetod att utöva terror i andra länder än i hemländerna, på främmande mark, och alltså även kan tänkas tillgripa sådana metoder här i landet. Det är den manifestationen, utanför hemlandet, i främmande länder, som det här lagkomplexet gäller. Jag tror att det är ganska väsentligt att vi håller detta klart för oss och inte bara förirrar oss i en snårskog om berättigad eller icke berättigad terrorism, som man kan finna i kommunistmotionen.

Till herr Dockered vill jag endast säga att vi har just nu en mer intensiv debatt än någonsin om möjligheterna till personlig integritet. Den debatten har, med all rätt, intensifierats under senare år. Samtidigt har vi märkt att telefonavlyssning som spaningsmetod börjar accepteras på allt fler områden. Och det kan – nu yttrar jag mig med utgångspunkt i en av motionerna – finnas en allvarlig frestelse att utnyttja möjligheter till telefonavlyssning i stället för att ta till andra metoder, som kanske hade varit långsammare men ändå lika effektiva.

Det är denna kollision mellan vårt krav på den personliga integriteten och det förhållandet att telefonavlyssning tillgrips i förebyggande syfte på allt fler områden som har gjort att utskottet vill ge Kungl. Maj:t till känna att vi önskar en samlad redogörelse.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Det förslag till lagstiftning som vi nu behandlar syftar till att förebygga och förhindra politiska mord, kidnapping och andra våldsdåd med politisk bakgrund. Alla är väl överens om att sådana terrordåd måste förhindras så långt det är möjligt. Jag utgår därför från att det vi i dag diskuterar är om den föreslagna lagstiftningen är nödvändig för detta syfte.

Vårt rättssystem är sedan gammalt i första hand inriktat på att, sedan ett brott har begåtts, söka ta reda på vem som har begått brottet och se till att han får den påföljd som lagen stadgar. Däremot har vår lagstiftning betydligt mindre åtgärder till hands för att förebygga och förhindra brott. Men när det gäller politiska terrordåd är det enligt min mening mer nödvändigt än i de flesta andra fall att lägga större vikt än hittills vid att just förebygga våldsdåden. Den föreslagna lagstiftningen är, som jag ser det, ett försök härtill.

Naturligtvis måste man känna en stark olust inför de ingrepp i den personliga integriteten som bl. a. den utvidgade möjligheten till telefonavlyssning innebär. Även reglerna om beviskraven för olika åtgärder som lagen medger är ur principiell rättssäkerhetssynpunkt svårsmälta. Jag förstår därför dem som känner tvekan inför propositionens förslag. Men såvitt jag kan bedöma, på grundval av den erfarenhet jag har av rättsmaskineriet, är lagstiftningen nödvändig om vi vill nå godtagbara möjligheter att förhindra en utveckling mot internationell politisk terrorverksamhet i vårt land.

Det är därför som jag för min del är beredd att godta lagstiftningen. Och då är att märka att den ändå har försetts med olika rättssäkerhetsga-

rantier. Den mest värdefulla är kanske den parlamentariska insynen i lagens tillämpning, eftersom det här liksom vid all annan lagstiftning kan uppstå gränsfall och tveksamhet om lagen är tillämplig i det och det fallet. Men därför att det kan uppkomma gränsfall när det gäller vad som är terrorism eller ej får man inte låta bli att lagstifta. Om gränfallen avskräckte skulle man aldrig kunna lagstifta — de är någonting som nödvändigtvis följer med all lag.

Flera företrädare för justitieutskottet har behandlat olika sidor av den föreslagna lagstiftningen, och jag kan i allt väsentligt instämna med dem. Jag vill bara tillägga att beträffande frågan om en översyn av de olika lagarnas regler om telefonavlyssning samt tillämpning av de lagar härom som vi i olika sammanhang har antagit, så ansluter jag mig till utskottsmajoritetens förslag om en sådan översyn. Jag beklagar att inte också moderaterna och centerpartisterna i utskottet har gjort det, eftersom jag tror att det framför allt från psykologisk synpunkt kan vara av värde att få en sådan översyn av hur reglerna i olika lagar har tillämpats. Då får man bedöma om vi behöver göra ändringar. Är reglerna godtagbara? Eller skall vi vid en samlad bedömning göra några justeringar?

Till sist vill jag säga att jag inte är övertygad om att flertalet utlänningar i vårt land är motståndare till den föreslagna lagstiftningen. Och jag tror att allt fler vid lagens tillämpning kommer att inse att lagstiftningen i verkligheten är ett skydd för det stora flertalet lojala invånare i vårt land, som vill följa landets lagar och bo och arbeta här i trygghet men som nu ofta är utsatta för otillbörlig press från olika utländska extremistorganisationer.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i alla delar.

I detta anförande instämde herrarna Sellgren, Westberg i Ljusdal, Henmark och Wedén, fröken Bergström samt herr Jonsson i Mora (samtliga fp).

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Fröken Mattson gav oss det erkännandet att vi har förklarat oss vara emot terrorism, men hon bestred att effektiva åtgärder mot terrorism kan företagas inom ramen för gällande lagstiftning. Fröken Mattson tyckte också att vår reservation indirekt erkänner att så är fallet. Men det är en slutsats utan täckning. Min partikamrats långa uppräknade av gällande lagar visade ju vilken arsenal som redan finns och kan användas.

Vänsterpartiet kommunisterna har i motionen 1604 framhållit att det lagförslag som nu behandlas är särpräglad i åtminstone tre viktiga avseenden: det eftersätter de krav på bevisning som eljest gäller i svensk lag och rättspraxis, det ger myndigheterna starkt ökade befogenheter att diskretionärt förfoga över människor och deras förhållanden, det försämrar det allmänna rättsläget för en speciell kategori, lagen kan komma att omfatta människor på svagt definierade och lösliga grunder. Detta är ovedersägliga fakta, och jag tycker att denna debatt bekräftar att så är.

Den officiella beteckningen på lagförslaget är "Förslag till lag om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund". I den allmänna debatten har lagförslaget kallats terroristlagen. Vänsterpartiet kommunisterna säger nej till förslaget. Vi gör det självfallet inte därför att vi känner någon omsorg om eller sympati för terrordåd eller för människor av det slag som exempelvis mördade den jugoslaviske ambassadören, eller för dem som kapade flygplanet på Bulltofta. Vi har ingenting till övers för de fascistiska ligor som här i Sverige hotar sina landsmän och som i andra fall har misshandlat folk eller rent av har gått fram med mord. Som herr Svensson i Malmö anförde har vi tidigare tvärtom kritiserat regeringen för att den inte använder sig av polismakten och av de lagar och förordningar som redan finns för att ta itu med de kretsar som i vårt land verkligen har visat vad de går för.

Som kommunister tar vi självklart avstånd från den individuella terrorn. Den utgör inget acceptabelt kampmedel, inte ens när den uppger sig tjäna en god sak. Det är tvärtom så att reaktionen använder sådana handlingar som motivering för att ingripa mot krafter som verkar för socialismen eller för sina länders frigörelse från kolonialism och förtryck.

Också i vårt land hör vi nu ropen på lag och ordning. Vi finner att de blivit alltmer högljudda, att de reaktionära krafternas tryck har ökat och tyvärr också att regeringen undan för undan, steg för steg, låter sig drivas i reaktionär riktning.

Moderata samlingspartiet är i vårt land inget stort parti. Det är inte ens det största borgerliga partiet, men man måste i dagens läge konstatera att detta parti – det minsta borgerliga partiet – på ett oroväckande sätt har fått framgång för sina speciella värderingar. Detta parti har år efter år gjort framstötningar om parlamentarisk utredning för en översyn av kriminalpolitiken för dess speciella syften. Denna utredning tillsattes och den har arbetat i feberaktig brådska för att snabbt få fram ett resultat. Det har den också fått och vi har sett vad det innehåller.

År efter år har samma parti under rop på "lag och ordning" krävt flera och flera poliser som är deras käraste recept mot asocialitet och kriminalitet.

Går då regeringen till motattack och säger att det framför allt gäller att förebygga brott, att finna socialt godtagbara och progressiva lösningar som hjälper människor i tid? Nej, icke så! I stället finner vi hur regeringspartiet mer och mer går reaktionen till mötes och förenar sig med de moderata i förslag som innebär att staten under tre år skall satsa 100 miljoner extra för att – som man säger – få ned brottsstatistiken. Fördelningen av dessa pengar ser ut så här – detta är det allvarliga: 91,3 miljoner kronor skall användas för att förstärka polisen med 1 600 tjänster. Av de 100 miljonerna anslås 8,3 miljoner till sociala förebyggande åtgärder.

Denna fördelning säger allt. Kan man undra över att den mörkblåaste delen av borgerligheten gnuggar sina händer av förtjusning. Den är helgarderad åtminstone på det här planet. Det behövs ingen borgerlig regering. Det blir reaktionära lösningar i alla fall.

Vi får tillfälle att återkomma till brottskommissionens rapport när den

föreligger i form av en proposition. Men jag har nämnt dess förslag därför att det är ett symptomatiskt tecken på hur regeringen nu hukar sig inför de skallande reaktionära stridsropen om "lag och ordning", hur man undan för undan sväljer reaktionära värderingar i stället för att satsa på progressiva lösningar när det gäller brotts- och kriminalpolitiken. Det är batongpolitiken som firar triumfer!

Den nu föreslagna s. k. terroristlagen är ytterligare ett av de reaktionära russinen i regeringens kaka. Bagare har varit statsrådet Lidbom, men recept och rådgivning kommer från höger. Det är bara att konstatera att de har följts, här som när det gäller brottskommissionens rapport. Nu serveras i denna kammare en bit av kakan och det är bara att konstatera att den luktar. Den luktar illa. Den luktar reaktion! Och det är inte bara vi kommunister som har uppfattat den doften. Den har fått många att reagera, däribland åtskilliga socialdemokrater, som i *det* fallet har samma synpunkter som vi. Det har kommit till uttryck på många sätt. I ett brev till statsrådet Lidbom uttrycker 13 socialdemokratiska partiorganisationer sin oro över förslaget innehåll och kräver att det skall dras tillbaka. De har, liksom vi, funnit att lagförslaget på ett farligt sätt stärker statsmaktens och polisens befogenheter gentemot oliktänkande. I brevet från de socialdemokratiska organisationerna citerar man statsminister Olof Palme, som lär ha sagt att man "genom terroristlagens införande inte får offra värden som är omistliga i ett demokratiskt rättssamhälle". Brevskrivarna finner att det är just detta som sker; lagförslaget offrar de av Palme som omistliga betraktade värdena.

Svenska Amnesty, som också innehåller en rad framträdande socialdemokrater, har funnit det nödvändigt att ta avstånd. I ett brev till statsministern skriver man bl. a. följande:

"Svenska Amnesty finner att det strider mot grundläggande rättsprinciper att omfattande tvångsåtgärder liksom utvidgade avvisningsmöjligheter ställs till bl. a. polisens förfogande utan att det föreligger misstanke om brott. Vi finner att de kontrollåtgärder som förslagits är otillräckliga, framför allt på grund av att tillämpningen enligt lagförslaget är så kraftigt sekretessomgärdad."

Jag skulle kunna citera en rad artiklar, skrivna av kända och mindre kända socialdemokrater, som alla haft det gemensamt att de betraktar lagförslaget med stark oro.

Men regeringen lyssnar inte till varningarna från vänster, inte ens när de kommer från den egna vänsterflygeln. Man bortser också från alla invändningarna från jurister av skilda kategorier. Nej, lyssnarapparaten är inställd på en helt annan våglängd.

Kommissionen tillsattes och påbörjade sitt arbete med lagförslaget strax efter flygkapningsdramat från Bulltofta, som vi väl alla följde med spänning och oro. Vi är självfallet – det bör kraftigt understrykas för att undvika missförstånd och demagogi på den här punkten – lika intresserade som någon annan av att brott av den typen förhindras, och vi har som nämnts tidigare kritiserat regeringen för dess underlåtenhet att på allvar ta itu med de krafter som bevisligen utgjort ett hot mot människor i vårt land. Vi menar också att regeringen med tillräcklig kraft och med utnyttjande av lagar som redan finns måhända hade kunnat

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

förhindra både det tragiska mordet på Jugoslaviens ambassadör och flygplanskapningen.

Det finns redan tidigare regler om förberedelse till brott. Man kan tillgripa straffprocessuella tvångsmedel, husrannsakan, kroppsvisitation, telefonavlyssning m. m. Människorov är straffbart redan på förberedelsestadiet, och polisen har möjligheter att ingripa. Man har skaffat sig ökade möjligheter till kontroll och registrering av utländska extremistorganisationer genom ändringar i personkontrollkungörelsen. En straffskärpning har skett när det gäller olaga vapeninnehav.

Men trots detta lägger regeringen nu fram ett lagförslag, som innehåller högst allvarliga nyheter. Framför allt vill man helt lämna bevisskyldigheten och den individuella prövningen. Det är tydligen på det området som man inte har känt sig nöjd med nuvarande befogenheter. Det har väl i varje fall tidigare krävts ett minimum av bevisning innan man kunde ta itu med folk. Nu skall det räcka med antaganden. Nu skall tvångsåtgärder kunna tillgripas redan om man kan förmoda att utlänningen i fråga har samband med organisation som klassats som terroristisk. Det behöver inte ens bevisas att han är medlem. Det räcker med att han kan "antas verka" för den svartlistade organisationen. På samma lösa antaganden skall utlänningen i fråga kunna utsättas för telefonavlyssning, husundersökning, visitationer osv. Utlänningar som vill in i landet skall kunna stoppas vid Sveriges gränser om han eller hon tillhör någon av de organisationer som uppsatts på regeringens svarta lista och varom vi ingenting vet. Han är då, som det heter, "presumtiv terrorist". Om utlänningen i fråga har begått brott eller personligen har för avsikt att använda våld har således ingen betydelse. Här krävs ingen bevisning.

Enligt gängse straffrättsliga principer fordras det att man som person skall misstänkas för brott, om ingripanden skall kunna ske. I lagförslagets paragrafer ställs inga sådana krav. Man rör sig med luddiga och kautschukartade formuleringar, som ger oanade möjligheter för dem som skall tillämpa lagen.

Det register som nu skall upprättas över svartlistade organisationer och personer som verkar för dessa är de instrument som skall användas. Regeringen och rikspolisstyrelsen skall upprätta förteckningen över vilka organisationer det gäller. Utifrån den listan upprättar SÄPO sin registrering över personer som kan vara aktuella och som skall utvisas eller avvisas. Registret upprättas dels genom upplysningar via SÄPO:s egen verksamhet men också genom upplysningar som man kan skaffa i samarbete med andra länders polismyndigheter.

Jag tycker att det sista är det inte minst oroväckande. Det finns nämligen en dålig tradition på det området. Vi vet alla att SÄPO samarbetade med Himmlers hemliga polis under en mörk period i vårt land. På det sättet utbyttes informationer, och namn samlades till register över antifascister och vänsterfolk.

Vi har inte samma situation i dag – det bör också understrykas. Det är visst och sant, men det polisiära samarbete som man här förutsätter inger trots allt oro. Det bäddar för subjektiva bedömningar om människor som kan bedömas som misshagliga ur en viss regims synpunkt. Man kan

exempelvis tänka sig vilken typ av information SÄPO skulle kunna få, exempelvis om de arabiska organisationerna, genom information från exempelvis israeliska polismyndigheter. Då blir det säkert terrorister för hela slanten!

Det finns också andra exempel på regimer som uppenbarligen mer än gärna skulle stå till tjänst med information om människor som de vill sätta stämpeln "terrorist" på.

Det har i den här debatten som särskilt betryggande talats om lagens kortsiktiga karaktär – den gäller ju bara ett år i taget. Men vi vet också alla att temporära lagar har haft en obehaglig förmåga att bli tämligen långlivade. Vi har lagar som från början uppgetts skulle komma att gälla ett år eller så men som undan för undan har förlängts.

I debatten har man också tryckt på den parlamentariska kontrollen, den betryggande parlamentariska kontrollen. Men den kontrollen utgör enligt min mening inget skyddsparaply. Under skyddet av s. k. parlamentarisk kontroll har SÄPO verkat i all sin enögdhet. Under skyddet av parlamentarisk kontroll har skett en rad övergrepp och kränkningar av den personliga integriteten. I hägnet av en s. k. parlamentarisk kontroll skedde trakasserier under kriget, då radikala människor spärrades in i lägren, då rättsövergreppen var legio – inte mot alla, men mot radikalt tänkande människor.

Nej, den parlamentariska kontrollen utgör ingen garanti, framför allt inte när denna parlamentariska kontroll skall utövas av samma fyra partier som tidigare såg mellan fingrarna med rättsövergrepp av olika slag och som inte ens på senare tid har kunnat förhindra mycket uppmärksammas övertramp mot radikala krafter.

Det har under debattens gång sagts av de flesta borgerliga och också av de socialdemokratiska talarna att det i stor utsträckning här handlar om att man skall lita på regeringen. Det är alltså den som skall garantera att inget farligt sker. Jag har redan låtit förstå att denna fromma tro och förtröstan inte är tillräcklig för oss och förmodligen inte heller för alla andra som av juridiska och moraliska skäl säger nej till lagförslaget.

Men om vi betraktar den sittande regeringen med en viss misstro när det gäller kontrollen av säkerhetspolisen och andra hithörande saker ser vi naturligtvis en ännu större fara – och det tycker jag att de socialdemokratiska ledamöterna i denna kammare skulle skänka en tanke – i detta lagförslag i händelse av att lagen hamnar i händerna på en borgerlig regering. Med de luddiga och tänjbara formuleringar som lagen innehåller kan den bli ett fruktansvärt vapen i händerna på en regering där moderaterna tar hand om rodret även i de polisiära sammanhangen.

Inför det perspektivet tycker jag att de inom regeringspartiet som tidigare inte har "tänkt till" i de här sammanhangen har all anledning att ta sig en ny funderare och använda sig av den möjlighet som fortfarande finns att förhindra förslagens antagande.

Vi skall vara klara över att det gäller inte bara juridiska spetsfundigheter i ett lagförslag, det gäller sannerligen inte bara "presumtiva terrorister", det gäller inte bara utlänningar – det gäller i minst lika hög grad oss svenskar.

Mot den bakgrunden anser jag att det bara finns en sak att göra – att

förvisa lagförslaget till den destruktionsmaskin där det hör hemma. Människor skall skyddas mot kriminella gangsterdåd, men det kan ske på annat sätt än genom antagandet av en lag som inte skapar ökad säkerhet utan som tvärtom ökar oron och osäkerheten bland såväl svenskar som utlänningar.

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Det lagförslag som vi diskuterar i dag har varit föremål för en intensiv debatt under de månader som gått sedan det lades fram. Tonläget i den debatten har ofta varit högt uppskruvat och kritiken har delvis varit skarp.

Kritikerna har emellertid gjort det lätt för sig. De har i regel utgått från att det är närmast självklart att vi inte kan eller inte behöver skydda oss mot internationella våldsdåd genom en restriktivare utlänningslagstiftning eller genom en skärpt utlänningskontroll. Man betonar ibland, som nyss herr Lövenborg och tidigare herr Jörn Svensson, att visst måste vi skydda oss mot internationella terrordåd, men man skyndar sig att tillägga att för det behövs inga ändringar i utlänningslagstiftningen och utlänningskontrollen. På den punkten är det tyvärr bara alltför uppenbart att kritikerna blundar för verkligheten. Flygplanskapningar, avsändande av brevbomber till intet ont anande adressater, kidnappingar och politiska mord är metoder som har kommit att praktiseras av politiska extremister och fanatiker i ökad omfattning även i vår del av världen. Vi har redan vid flera tillfällen i vårt eget land fått uppleva politiska våldsdåd som har slutat i blodig tragedi eller som har utsatt oskyldiga människor för uppenbar livsfara.

I en sådan situation kan regering och riksdag inte undandra sig sitt ansvar. Det är sant att det är svårt — t. o. m. mycket svårt — att åstadkomma ett verksamt skydd mot internationell terrorism, men samhället har en oeftergivlig skyldighet att göra vad som kan göras för att bereda människorna i vårt land trygghet mot våld. Det är också en internationell förpliktelse för oss att efter förmåga försöka förhindra att Sverige blir en tillflykt eller ett aktionsområde för internationella våldsverkare.

Jag tror jag vågar säga att vi alla här i denna kammare är djupt medvetna om det dilemma som terrorismen ställer oss inför när det gäller att välja medel i kampen mot våldet. Det finns demokratiska värden och rättssäkerhetsprinciper som under alla förhållanden måste respekteras. Men det är ju också därför som vi i detta sammanhang inte har kunnat överväga annat än en lagstiftning som har en mycket begränsad räckvidd. Det är därför som vi har ansett att vi måste förse en skärpt lagstiftning mot utlänningar som tillhör eller misstänks tillhöra internationella terroristorganisationer med alla upptänkliga kontrollmekanismer och alla tänkbara garantier mot missbruk.

Men jag skall inte uppta tiden här med att gå igenom lagstiftningens konstruktion och de olika kontrollmekanismerna och värdet av dem. Den delen av debatten har redan andra talare klarat av före mig. Jag nöjer mig så till vida med att uttala min tillfredsställelse med den grundliga prövning som har ägt rum i utskottet. Slutsatserna i det så gott som

enhålliga utskottsbetänkandet är desamma som i propositionen. Men genom sina utförliga och klargörande motiveringar har utskottet på flera punkter givit ytterligare stöd åt de lösningar som har valts. I stället för att fördjupa mig i frågorna om konstruktionen och om lagens tekniska och praktiska innebörd skall jag begagna tillfället att anställa några betraktelser över vad det här lagförslaget betyder, sett i relation till vår utlänningspolitik i dess helhet.

I den kritik som har förekommit mot förslaget har det sagts att det innebär en diskriminering av utlänningar. Låt oss ta upp den tanken och undersöka vad den utgår ifrån och hur långt den bär. Då finner vi rätt snart att tanken på en diskriminering i det här sammanhanget måste utgå ifrån föreställningen att vem som helst från vilket land som helst har eller bör ha en, om också inte ovillkorlig så dock, som herr Jörn Svensson uttryckte det, en rätt att komma in och slå sig ned i Sverige. Det är i så fall en grundlig missuppfattning av de principer som vår utlänningslagstiftning bygger på. Som utskottet har påpekat i sitt betänkande, är utlänningslagens utgångspunkt i själva verket den rakt motsatta, dvs. att det i varje särskilt fall skall finnas ett utrymme för en individuell lämplighetsprövning. Det är vi själva som avgör vilka som skall få komma in i vårt land.

Invandringen till vårt land är inte fri för andra än nordiska medborgare. Det fordras tillstånd, och tillståndsgivningen handhas av arbetsmarknadsstyrelsen och arbetsmarknadens parter. Vi har tagit emot flyktingar i ett stort antal här i landet. Men de flesta flyktingarna har kommit hit efter uttagning i organiserade former i flyktingläger. Även de flyktingar som kommer hit individuellt och på eget initiativ har blivit föremål för diskretionär prövning om de skulle få komma eller inte få komma och stanna.

Mot denna bakgrund har jag svårt att se att det skulle ligga något principiellt nytt och betänkligt i det förslag som vi här har framför oss och som syftar till att utestänga utlänningar som myndigheterna på goda grunder misstänker tillhör internationella terroristorganisationer. Med begreppet terroristorganisationer menar jag då sådana organisationer och grupper som genom sin tidigare verksamhet har visat att de systematiskt begår politiska våldshandlingar på främmande territorium och som därför kan väntas göra det också i Sverige. Det är alltså här fråga om bara denna typ av kvalificerat farliga organisationer och grupper.

För politiska flyktingar brukar vi traditionellt i vårt land tillämpa en utomordentligt vidsträckt asylrätt. I denna asylrätt föreslås här inga som helst begränsningar. Vi har varit mycket angelägna om att slå vakt om de svenska traditionerna på detta område. Även den utlänning som vi till äventyrs vet att han är en farlig terrorist skall ha, även när denna lag trätt i kraft, samma rätt som tidigare att komma in i Sverige och stanna här under förutsättning att han är politisk flykting och att han behöver skydd mot förföljelse.

En annan sak är att han då kan få finna sig i vissa inskränkningar i sin rörelsefrihet och vissa övervakningsåtgärder, men det är knappast mer än rimligt om det gäller en person som vi vet är en terrorist.

Somliga har oroat sig för att den lag vi nu diskuterar skulle innebära

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

begränsningar i invandrarnas möjligheter att i gemen ägna sig åt politisk verksamhet. Låt mig då säga att vi har invandrare i vårt land som har kommit från alla världens hörn. De är ofta lidelsefullt intresserade av de politiska förhållandena i sina hemländer. De har sina föreningar. De demonstrerar ibland. De bedriver allsköns politisk verksamhet. Ingen människa förmenar dem detta. Som jag kunde försäkra riksdagen här i ett svar på en enkel fråga för ett par veckor sedan till fru Nancy Eriksson är det fullkomligt uteslutet att denna lag, om den nu antas, skulle kunna tillämpas på t. ex. grekiska motståndorganisationer som arbetar för att återställa demokratin i Grekland. Det är en helt orimlig tanke. Självfallet skall de fortsätta att arbeta för detta mål.

De enda människor som får sin rätt till politisk verksamhet beskuren – jag erkänner att det finns några få som får det – på grund av denna lag kommer att bli en handfull eller kanske något tiotal eller tjugotal terrorister som vi tvingas ha kvar i Sverige eftersom de är politiska flyktingar, alltså utvisade personer som vi enligt fattade beslut inte vill ha kvar i landet men som får stanna därför att de är politiska flyktingar och vi vill skydda dem mot olycksödet att hamna i koncentrationsläger eller mista livet som de skulle kunna göra om vi kastade ut dem. Dessa människor får alltså finna sig i vissa inskränkningar att ägna sig åt sin speciella politiska verksamhet som de är intresserade av.

Jag har sagt det förut och jag kan gärna upprepa det, att det för närvarande inte finns några andra organisationer och grupper som är aktuella att klassificera som internationella terroristorganisationer – som alltså skulle föras in under den föreslagna lagen – än de som går under beteckningarna Ustasja och Svarta september.

Det har under debatten frågats om detta är en garanti som man kan extrapolera för framtiden i den meningen att regeringen kan åtaga sig att alltid på detta öppna sätt redovisa vilka organisationer som lagen skall tillämpas på. Jag har inte känt behov av att ställa ut några formella löften men ser det allmänt så att det bör vara ett intresse för alla parter och normalt också förenligt med intresset av att lagen skall vara effektivt att regeringen visar en maximal öppenhet. Jag har svårt att på rak arm tänka mig en situation då man skulle behöva hemlighålla detta, om det nu skulle dyka upp någon ytterligare organisation som är lika kvalificerat farlig som Ustasja eller Svarta september.

En annan sak är att det finns en suddighet i detta som är mycket svårt att komma ifrån. Fru Kristensson frågade tidigare om relationerna mellan Svarta september och al Fatah, och andra har ibland i debatten fört på tal vad Ustasja egentligen omfattar. Detta är en grundläggande svårighet som vi får försöka klara ut efter förmåga. Det är i och för sig rätt naturligt att grupper av den här typen är så lösliga och svårgripbara att vi inte kan finna några absolut fasta gränser. Men det är dock en tillräckligt tydlig indikation om jag säger att det är Ustasja-grupperna och Svarta september och inga andra som i dag är aktuella att omfattas av denna lag.

Låt mig i detta sammanhang bara tillägga en sak. Det kan ju inte råda någon som helst tvekan om Sveriges hållning när det gäller fascistiska diktaturer eller kolonialt förtryck. Men vilken vår inställning än är till regimer och befrielseströrelser i olika delar av världen kan det aldrig bli tal

Fredagen den
6 april 1973*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

om att vi skulle avstå från att skydda oss mot grupper som kan befaras organisera flygplanskapningar, mord, sabotage och andra våldsdåd i vårt land. När upprepade politiska våldshandlingar blint drabbar oskyldiga människor i utanför stående länder, då måste vi reagera – då måste vi börja fundera över hur vi skall värja människorna i vårt eget land mot sådant. Det har ingenting att göra med sympatier för den ena eller den andra rörelsens politiska syften.

Vi har under senare år stiftat bekantskap med vad internationell terrorism vill säga. Det är väl i och för sig inte så konstigt att det är ett resultat av den tilltagande invandringen. Med invandringen har vi delvis importerat problem som har att göra med politisk fanatism och hänsynslös våldsmentalitet som ibland slår ut i terroristdåd. Konflikter som råder mellan folkgrupper i de länder från vilka invandrarna kommer har ibland tagit sig uttryck i våldshandlingar här. Det är inte underligt att många svenskar känner sig oroade över de grymma och hårda metoder som extremistgrupperna bland invandrarna i några fall har praktiserat. Vi får se upp här, därför att någonstans i varje nation ligger främlingshatet på lur.

Vi har på senare tid upplevt hur ett sådant främlingshat har blossat upp i länder med stora invandrarminoriteter. Skulle vårt land bli skådeplatsen för våldsdåd i stor skala mellan eller inom olika invandrargrupper, då är risken stor för att främlingshatet en dag kan bryta ut även hos oss. Det gäller naturligtvis i särskilt hög grad om svenska medborgare skulle drabbas av sådana våldsdåd. Detta har att göra med den mänskliga naturen. Frukten är alltid en gynnsam grogrund för hatet. Den slutsats vi skall dra av detta är, att för att förebygga risker för att ett främlingshat blossar upp så är det angeläget att vi med kraft och beslutsamhet tar itu med den internationella terrorismen inom vårt eget land.

Jag skulle också kunna uttrycka det så att detta att vi bekämpar alla utslag av internationell terrorism här i landet också kan ses som ett uttryck för vår solidaritet med invandrarna. Invandrarna har inte bara anspråk på att få arbete och bostad, de har också anspråk på att få känna samma trygghet som svenska medborgare i det svenska rättssamhället. Det är lätt att föreställa sig hur utlämnad en utlänning måste känna sig om han inte behärskar vårt språk, inte har det omedelbara stödet från sitt eget lands myndigheter, inte kan kommunicera med värdlandets myndigheter ordentligt, när han hotas av egna landsmän och det är fråga om en politisk konflikt med spöklika drag av gammal blodshämnd. När jag gör den beskrivningen tänker jag som alla förstår på våra jugoslaviska invandrare och Ustasja-rörelsen, där det förekommit uppgörelser som just haft den ruggiga karaktären av gammal blodshämnd. Det är självklart att en rättsstat inte kan tolerera sådana metoder som Ustasja tillämpar i sin verksamhet.

Herr talman! Jag är alldeles övertygad om att de flesta invandrare som vet vad det här gäller också anser att denna lagstiftning är ägnad att ge dem en ökad trygghet. Men jag är medveten om att det har brustit i informationen och att det i dag tyvärr bland invandrarna finns ganska betydande grupper som inte upplever den föreslagna lagen som en ökad trygghet utan tvärtom som en källa till oro. Det är i så fall sannerligen

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

ingen tillfällighet, och det beror inte bara på vår uselhet när det gäller att informera. Det har också något att göra med att vissa av denna lags mest aggressiva kritiker och motståndare avsiktligt har skrämt upp invandrarna för att kunna utnyttja deras oro som argument i en politisk debatt. Man har spelat med invandrarna som insats. Dessa agitatorer har inte dragit sig för de mest osannfärdiga skildringar av den lagstiftning det är fråga om. De har hämningslöst frammanat bilden av polisstaten på marsch. Jordmänen för skrämselfpropaganda har varit tacksam, eftersom många invandrare saknar djupare kunskaper om det svenska samhället, medan de däremot kanske i en hel del fall har en personlig och högst påtaglig erfarenhet av livet i en polisstat. Denna speciella situation har alltså dessa agitatorer utnyttjat med en utomordentlig cynism. I dag finns det inte anledning att dra någon annan slutsats i det här stycket än att det är så mycket mer angeläget att vi nu går ut med en saklig, vederhäftig och fyllig information.

Under den tid som debatten har varat har vi från regeringens sida utnyttjat de möjligheter som stått till buds för att nå ut med saklig information, och vi skall fortsätta med det. Bl. a. skall vi med hjälp av invandrarverket och fackföreningsrörelsen gå ut med information på olika språk, en information som vi hoppas skall nå alla invandrare. Om denna lag i dag antas av riksdagen kommer upplysning om lagstiftningen att lämnas på sammanlagt tolv språk i Invandartidningen och i månadsbulletinen Information. Praktiskt taget alla invandrarhushåll kan nås på det sättet. Särtryck kan vi skicka till invandrarbyråer, arbetsförmedlingar, polisstationer, gränsstationer, invandrarorganisationer osv. för att delas ut till nya invandrare. Samtidigt kommer vi att lämna precis samma information till den svenska allmänheten. LO, SAF och Arbetsledareförbundet har redan anmält sitt intresse att medverka i distributionen av denna information.

Jag är för min del övertygad om att det skall visa sig möjligt att snabbt stilla den oro som vissa invandrargrupper i dag känner inför den nya lagstiftningen. I sak är det inget tvivel om att invandrarna behöver det skydd som denna lag kan erbjuda i minst lika hög grad som våra egna medborgare.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är ett kännetecken för alla reaktionärer att så fort en kritik uppstår nerifrån mot deras åtgärder så skyller de den på politiska agitatorer som är ute i egna syften och på okunnighet hos dem som representerar den kritiska rörelsen. I anledning av detta vill jag klart fastslå, att den primära kritiken och den tidigaste kritiska rörelsen mot denna lag kom och initierades från invandrarorganisationer. Jag deltog över huvud taget själv inte i något offentligt framträdande förrän denna våg av kritik redan hade uppstått. Det är inte av okunnighet, som statsrådet Lidbom ville göra gällande, som dessa grupper har framfört kritik. Tvärtom, de kritiserar därför att de äger en eminent kunskap och bister erfarenhet av de attityder som råder på många håll, inom polismakt och andra myndigheter, speciellt mot progressiva och vänsterinriktade invandrare.

Jag vill sedan fråga statsrådet Lidbom ett par saker. Han säger att denna lag är nödvändig för att komma åt Ustasja. Men då besvarar han inte frågan: Hur nås de Ustasja-medlemmar av lagen som redan blivit svenska medborgare och som sorgfälligt utplockades för invandring ur vissa europeiska flyktingläger under 1950-talet och senare? För att finna argument för denna lag hänvisar statsrådet Lidbom till de flygkapningar, ambassadörmord och annat som vi alla väl känner till. Men för att dessa händelser skall gälla som argument för denna lag fordras det att han med rimlig säkerhet kan påvisa att dessa brott inte skulle ha kunnat förhindras med gällande regler, utan att det måste skapas särskilda undantagsregler.

Men är det verkligen så? Några månader före flygkapningen i Sverige och ett par veckor före ambassadörmordet varnades regeringen här i kammaren av representanter från vårt parti för de uttalade planer som hade kommit till vår kännedom om att aktioner av detta slag förbereddes. Trots detta vidtogs på flera månader inte några åtgärder för att skydda den inrikes flygfarten. Så inträffade en flygkapning just på ett flygplan för inrikes trafik. Hade de åtgärder av det slag som senare har vidtagits och också kommit till användning vidtagits redan då skulle naturligtvis aldrig dessa flygkapare medförande vapen ha kunnat ta plats i det flygplan som de sedan kapade. Det är ett exempel på hur man med effektivitet, snabb uppfattningsförmåga och snabb tillämpning av de regler som redan finns faktiskt kan göra något. Därför att man har underlåtit att göra det skall man sedan inte komma och använda denna underlåtenhet som ett argument för att införa en lag med så vittgående verkningar att den i dagens läge icke ens av dess tillskyndare kan rätt överblickas.

Herr LÖVENBORG (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Lidbom sade i sitt anförande att lagförslaget inte innehåller något principiellt nytt. Det är ett gåtfullt påstående. Man lämnar den individuella prövningen, man kräver ingen bevisning, det räcker med antaganden. Är inte detta någonting principiellt nytt?

Herr Lidbom har inget behov av att utställa några löften när det gäller organisationer, säger han också. I dag gäller det Ustasja och Svarta september, men det är i dag. Ingen vet vad som händer i morgon. Lagen är inte så harmlös som statsrådet Lidbom försöker göra gällande.

Vi är heller inte ute för att sprida oro bland utlänningar i vårt land. Det är en dålig tag-fast-tjuven-taktik när herr Lidbom försöker skylla oron bland invandrarna på oss. Det är regeringen som har skapat oron, det är regeringen som står för cynism. Invandrarna har haft tillfälle att pröva lagförslaget, och de har prövat det rätt. Lagen är inte så harmlös som man försöker göra gällande. Oron har skapats genom framläggande av lagförslaget.

Det är klart att om man nu har en obegränsad tilltro till regeringen, har man naturligtvis ingenting emot att utfärda lagar och ge fullmakt in blanko. Då förlitar man sig på regeringens, på rikspolisstyrelsens och på SÄPO:s bedömning, att den bedömningen är identisk med folkets bedömning och att det inte kan föreligga någon risk för övergrepp. Men den tilltron har inte de som känner oro, den tilltron har inte kritikerna av

lagförslaget. Framför allt har man ingen tilltro till dem som vill omplantera samma tilltro till en kommande regering, varom vi ingenting annat vet än att den eventuellt kan bli borgerlig. Jag har ingen anledning att lita på att de luddiga formuleringarna i lagtexten inte skall användas felaktigt av den sittande regeringen. Och än värre skulle det kunna bli med en borgerlig regering, där det polisiära styrs av de moderata. Det sker för övrigt redan i alltför hög grad.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Först till herr Jörn Svensson om var motståndet vaknade och om agitationen bland invandrarna: Jag har personligen stiftat någon bekantskap med denna agitation, vilken förs av solidaritetskommittén för politiska flyktingar och diverse andra organisationer, som beskäftigt varit ute och delat ut flygblad bland invandrarna. Dessa flygblads innehåll kan inte betecknas som annat än den mest medvetna, grova osanning. Man låter påskina att detta lagförslag innebär att polisen får möjlighet att förbjuda utläningar att ägna sig åt politisk verksamhet – vilka utlänningsgrupper som helst – att polisen får obegränsade möjligheter att avvisa människor vid gränserna, att polisen får obegränsade möjligheter att kasta ut människor som är misshagliga, att här är SÄPO, polismakten på marsch. Så har man skildrat det, och man har inte velat ta del av ett enda dugg av vad som är fakta, ta reda på vilka befogenheter den här lagen verkligen ger, till vem lagen ger befogenheterna och vilka demokratiska kontrollmekanismer och rättssäkerhetsgarantier som är inbyggda. Om herr Jörn Svensson vill inränga sig bland dessa agitatorer, som jag fördömde, må det vara hans ensak.

Både herr Jörn Svensson och herr Lövenborg använder en utomordentligt jesuitisk teknik att argumentera. Ni använder vilka citat ni än kan hitta i vilken typ av material som helst för att misstänkliggöra avsikterna bakom det här förslaget. Samtidigt vägrar ni att inläsa i lagen de begränsningar som står där. Ni vägrar att över huvud taget respektera vad som sägs från regeringens och utskottets sida om hur man avser att lagen skall tillämpas. Det är dock tradition i svensk lagstiftning att lagen skall tolkas med ledning av vad regering och riksdag har sagt om hur den skall tolkas. Det återfinner man, när det gäller regeringens uttalanden, i propositionen under rubriken Föredragande statsrådet. Det återfinner man, när det gäller riksdagen, i utskottets betänkande under rubriken Utskottet. Där finns ganska klart understruket hur vi avser att det här skall hanteras, vilka organisationer som åsyftas, och klara besked som visar att vi utgår ifrån att det gäller att hindra våldsdåd av typen flygkapningar och liknande i Sverige och att det är organisationer som kan befaras ställa till med sådana våldsdåd i vårt land som man här skall ha under uppsikt och inga andra.

Herr Lövenborg säger: I dag Ustasja - vad vet vi om vilka som dras in i morgon? Men, herr Lövenborg, läs propositionen! Eller menar herr Lövenborg kanske att det skulle kunna finnas risk för att de organisatio-

ner som Ni är rädd för att de skall dras in i sammanhanget – portugisiska befrielseörelser eller grekiska motståndsrörelser – skulle ställa till med flygkapningar i det här landet, göra sabotage mot byggnader eller flygplan, mörda diplomater, kidnappa folk och liknande? För min del ser jag inte så på dessa organisationer. Jag skulle betrakta det som en utomordentlig förolämpning mot dem. Det är totalt uteslutet att dessa befrielseörelser skulle komma in i vår tankekrets här.

Sedan kanske jag skall säga ett par ord till herr Jörn Svensson, eftersom han tog upp det gamla demagogiska argumentet om att lagen är riktad enbart mot utlänningar. Han frågade: Hur är det med de Ustasja-medlemmar som redan har blivit svenska medborgare?

Den här lagen liksom annan lagstiftning lider av en viss ofullkomlighet. När vi stiftar en utlänningslag, handlar den om utlänningar och ingenting annat. Det är klart – vi kan inte utvisa Ustasja-medlemmar som har blivit svenska medborgare, men vi kan över huvud taget inte landsförvisa svenska medborgare alldeles oavsett vad det skulle vara för slags figurer eller vad man kan befara från deras sida.

Herr Jörn Svensson tror att gällande lagstiftning skulle ha räckt för att bekämpa terrorismen, och han berömmar sig av att han varnat regeringen för mordet på den jugoslaviske ambassadören Rolovic häromåret. Han berömmar sig av att han varnat för risken för flygkapningen på Bulltofta. Det är möjligt att herr Jörn Svensson har varnat, men det är inte det intressanta. Utan det intressanta är att sådana varningar och tips kan man få från det ena och från det andra hållet, även från herr Jörn Svensson om så är. Men den lag vi hittills har haft ger icke effektiva möjligheter att förebygga våldsdåd av typen flygkapningen på Bulltofta eller mordet på den jugoslaviske ambassadören.

De tips man får pekar i regel inte konkret hän på någon namngiven misstänkt person. Alla de fina spaningshjälpmedel som herr Jörn Svensson räknade upp i sitt inledningsanförande är då helt inaktuella. Man vet att Ustasja planerar att ställa till med ett ambassadörmord eller en flygplanskapning, man vet kanske t. o. m. att det är Ustasja-grupper i Göteborg, som är i rörelse, men man har ingen aning om vilka individer det är. Då står man sig ganska slätt. Den här lagen ger litet ökade möjligheter i en sådan situation, då man har allvarliga tips om risk för verkliga katastrofer men ännu inte har tillräckliga konkretiserade misstankar mot vissa individer. Då kan man när det gäller terrorister som egentligen är utvisade från landet men fått stanna av rent humanitära skäl åtminstone passa på att hålla dem under uppsikt och eventuellt den vägen i något fall få ett tips som är värdefullt för att förebygga en katastrof. Men jag har aldrig påstått att den här lagen är så oerhört effektiv. Jag påstår att den går så långt som är möjligt med bibehållen respekt för omistliga principer i vår demokrati och vårt rättssamhälle. Och jag påstår att även om den bara har marginell effekt så är vi skyldiga människorna i vårt land att genomföra den. Vi är skyldiga att göra vad vi kan för att öka människornas trygghet mot våld av det avskyvärda slag som vi talar om i dag.

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Apropå de flygblad som har spritts av invandrarorganisationer är det väl inte så underligt att de talar om de ringa begränsningar, de obetydliga restriktioner som finns för polisens befogenheter, ifall de ser framför sig tillämpningen av en lag där begreppet grundad misstanke har ersatts med begreppen antagande och befarande, utan närmare definitioner. Det är heller inte så underligt om man får vissa tvivel på uppsåtet i regeringens förklaringar om vilka som det här lagförslaget skall tillämpas mot, när man i det ena avsnittet av propositionen och dess underlag säger si och i det andra säger så.

Sedan är det heller icke så, herr Lidbom, annat än i mycket strikt formell bemärkelse, att det är regeringens tolkningar och riksdagens tolkningar som alltid gäller i praktiken. Vi vet alltför väl att det finns tendenser till bildande av stater i staten på detta område, att det finns myndigheter som tolkar saker och ting på ett annat sätt än vad både riksdagen och regeringen åtminstone officiellt gör. Det är icke så att exekutivmakten i ett land som Sverige — och det problemet gäller för många andra länder — har någon verklig makt över vissa delar av byråkratin och speciellt säkerhetsorganen. Frågan är om regeringen i Sverige någonsin har haft sådan makt.

Herr LÖVENBORG (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Lidbom uppmanade mig att läsa propositionen. Jag tror jag kan säga att jag tillhör dem här i kammaren som ordentligt har gått igenom just det här propositionsförslaget därför att jag har varit intresserad av det. Och just den läsningen är det som har ingett mig oro, och jag vet att just den läsningen har ingett också invandrarna oro.

Statsrådet polemiserar också mot mig när jag säger att det gäller kanske två organisationer i dag men att man inte vet vilka organisationer som i morgon kommer att klassas som terroristorganisationer. Det kan ju inte heller statsrådet Lidbom ge besked om. Och allt detta beror ju på om man verkligen anser sig kunna lita på regeringen. Jag är kritisk mot den nuvarande regeringen i de här frågorna. Jag litar framför allt inte på en borgerlig regering med fru Astrid Kristensson i spetsen.

Statsrådet försöker göra den här lagen så harmlös som möjligt och gör gällande att den bara kan omfatta ett fåtal personer. Men man kommer ju inte ifrån besvärande fakta, och dit hör bl. a. detta att det inte krävs någon bevisning för att ifrågavarande utlänning verkligen skall anses vara presumtiv terrorist. Nog är väl detta något helt nytt. Det kan statsrådet inte förneka. Här i Sverige vet vi vilka som verkligen utgör ett hot. Det var Ustasja-banditer som mördade den jugoslaviske ambassadören. Det var Ustasja-folk som kapade flygplanet. Det är Ustasja-folk som har hotat landsmän till liv och lem. Ta itu med de typerna! Öka bevakningen vid ambassaderna! Skärp uppmärksamheten vid våra flygplatser! Låt SÄPO inrikta sin verksamhet mot de verkliga säkerhetsriskerna! Då när man resultat utan att stifta den undantagslag som nu är i faggorna.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Får jag börja med att anmärka på den ur demokratisk synpunkt något underliga metod som statsrådet Lidbom tillämpade när han gick in i debatten. Jag tycker att han skulle ha väntat till dess att någon representant för den opposition som kommer från annat håll än från kommunistpartiet hade kommit till tals. Nu har herr Lidbom t. o. m. gått ut ur kammaren när denna opposition kommer till tals. Det är icke ett riktigt bra uppträdande av ett ansvarigt statsråd.

Låt mig sedan bara lämna några korta repliker till dem som varit uppe tidigare i debatten. Fröken Mattson tröstar sig med att det bara gäller ett prövoår. Ja, men man får inte, fröken Mattson, ens pröva sig fram för att se hur det går när man sätter grundläggande rättsprinciper ur spel. Det kan icke vara tillåtet i ett demokratiskt land.

Fru Kristensson gör det lätt för sig genom att säga att de som har en annan mening än hon inte har läst på och inte kan frågan lika bra som hon och att de skulle underskatta de risker som finns i detta sammanhang. Det är en usel debattmetod att säga att de som inte tycker som man själv gör inte vet vad det handlar om. Jag tror att vi har läst in ärendet lika väl som fru Kristensson och kan ämnet lika bra, och vi är lika djupt oroade över de våldstendenser och de terrordåd som det handlar om. Det är också litet egendomligt att fru Kristensson, som mera gällt och högt än någon annan har ropat på lag och ordning, nu helt plötsligt går med på att sätta ur spel grundläggande rättsprinciper, som egentligen all lag och ordning vilar på. Det är djupt beklämmande.

Det mesta är väl, herr talman, redan sagt i denna diskussion, men jag tror att det behövs en liberal stämma i protestkören. Jag tillhör en grupp av folkpartister som verkligen har oroats starkt av den proposition vi nu behandlar. Vi har väckt en motion, nr 1605, där vi har utvecklat våra farhågor. Kritiken kan i stort sett koncentreras i följande tre punkter:

1. Lagförslaget frångår den hittills gällande principen om individuell ansvarighet.

2. Lagen riktar sig enbart mot utländska medborgare.

3. Lagen innebär att politiska flyktingar, som finns med på rikspolisstyrelsens förteckning, på lösa grunder kan utsättas för särskilda föreskrifter och villkor för vistelse i riket samt tvångsåtgärder.

Den viktigaste av dessa punkter är naturligtvis den första. Vi har uttryckt det så att man inte kan skydda rättssamhället genom att förgripa sig på de principer som rättssamhället vilar på. Det är en mycket viktig mening, som läcker hela frågeställningen. En fundamental princip i en rättsstat måste vara, att några rättsliga åtgärder inte får vidtas mot någon människa -- utlänning eller svensk -- utan att någon misstanke av något slag kan riktas mot denna människa. Lagförslaget gör våld på denna grundläggande princip, och det är, som jag ser det, djupt beklagligt att Sveriges riksdag kommer att sanktionera detta avsteg från en västerländsk rättstradition, som fjärrmat oss från de metoder diktaturstater av skilda schatteringar ansluter sig till. Det är troligt att fredagen den 6 april 1973 kommer att bli en dag att minnas i riksdagens historia -- den dag då det slogs fast att helt oförvitliga och laglydiga människor kan utsättas för lagliga repressalier. Jag hoppas att det inte blir någon dag att fira -- i så

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

fall borde flaggan placeras på halv stång som åminnelse av den dag då den svenska riksdagen begravde principen om rätten att få leva i fred om man inget olagligt gjort.

Det kunde i och för sig räcka med det anförda. Men jag skall säga ytterligare några ord. Utlänningar diskrimineras – svenskar som är medlemmar i våldsorganisationer utsätts inte för den diskriminering som kommer att vederfaras utländska medborgare. Även detta är naturligtvis ett brott mot goda och omistliga rättsprinciper, som ju bjuder att lika handling skall bedömas lika oavsett vem som begått den.

Mot politiska flyktingar skall man, som vi hört tidigare under debatten, enligt lagförslaget kunna vidta djupt personligt ingripande åtgärder utan att någon misstanke om brott kan riktas mot vederbörande. Det är inte minst mot detta riksåklagaren riktat en svidande kritik, som träffar mitt i prick. Riksdagen borde ha anledning lyssna till vad landets högste ämbetsman när det gäller brottsbekämpning har att säga om "stora avsteg från de principer som hittills präglat vår rättsordning". Vi borde faktiskt lyssna till och ta lärdom av detta samt ta konsekvenserna av det genom att avvisa ett lagförslag som är främmande för vår rättsordning och för de rättstraditioner som rättssamhället vilar på. En seger för propositionen är djupare sett ett nederlag för rätten.

Avskyn inför våldsdåd av olika slag är givetvis gemensam för oss alla. Vi kan bekämpa dem inom ramen för de lagregler vi redan har – och de kan kompletteras vid behov. Men vi kan inte bekämpa rättslöshet genom att ta ett steg i samma riktning. Ovärdig och orättfärdig behandling av människor kan aldrig rättfärdigas av att den sker inom lagens ram. Det är i stället en försvårande omständighet.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 1 och, om den skulle vinna i voteringen, även till punkterna B och C i motionen 1605.

I detta anförande instämde herr Olsson i Kil (fp).

Herr BJÖRK i Göteborg (s):

Herr talman! I den proposition som vi har att behandla heter det bl. a. att inte minst för Sverige, som i olika sammanhang hävdar den fredliga samlevnadens och humanitetens intressen, bör det framstå som en skyldighet att efter förmåga motverka att vårt land blir en tillflyktsort och ett aktionsområde för internationella terrorister. Både av hänsyn till andra stater och med tanke på våra egna intressen måste vi göra vad vi kan för att skydda människor mot våld och övergrepp.

Låt mig, herr talman, först bidra med ett par personliga vittnesmål om vilket slag av internationellt tryck och internationella krav som vi har att räkna med i det här sammanhanget. I Europarådets församling har det upprepade gånger under de senaste åren förekommit debatter med anknytning till de problem vi här har att behandla. Stämningen i dessa debatter har under intryck av inträffade våldsdåd varit våldsamt uppskruvad. En del ledamöter har varit beredda att bryta igenom olika barriärer som successivt byggts upp under den västliga demokratis utveckling. Man har lekt med tanken på automatisk utlämning av

flygkapare, oberoende av motiven för deras flykt och oberoende av vilken sorts regim de skulle utlämnas till. Man har varit beredd att diskriminera alla araber på ett sätt som skulle komma i konflikt med principerna i FN-konventionen om rasdiskriminering och vår egen lagstiftning på detta område. Man har demonstrerat sitt förakt för FN och visat entusiasm för långtgående sanktioner vid sidan av FN:s stadga. Blodtörsten gentemot olika slag av våldsmän har tagit sig drastiska uttryck. En parlamentariker, som nyligen har fått en framskjuten post i en västeuropeisk regering, menade i en debatt på fullt allvar att det rättvisa och effektiva straffet för flygkapare vore att de själva kastades ut från flygplan på hög höjd.

Men det är inte bara i Västeuropa som man möter sådana stämningar. I slutet av januari hölls ett europeiskt parlamentarikermöte i Helsingfors. Dess uppgift var att förbereda olika praktiska förslag till ett alleuropeiskt samarbete. Som ordförande i ett utskott var jag oförsiktig nog att föreslå att en amerikan, en ryss och en jugoslav gemensamt skulle utarbeta vissa förslag berörande den europeiska säkerheten. Jag föreställde mig att det som de kunde komma överens om också skulle vara acceptabelt för andra. Till min överraskning enades de bl. a. om en text som krävde mycket långtgående åtgärder mot terrorism, däribland även automatisk utlämning av terrorister. Där satt jag som svensk "gråsosse" och måste försvara den politiska asylrätten mot herr Jörn Svenssons utländska partivänner. Slutet blev att konferensen enades om att parlamenten och regeringarna borde överväga samordnade åtgärder för att bekämpa terrorism i Europa och främja ratifikationen av internationella konventioner på detta område. Det gick verkligen inte med mindre.

För att ytterligare belysa den internationella bilden kan det ju med stöd av propositionen och kommissionens rapport konstateras, att samtliga västeuropeiska länder har en lagstiftning som ger regeringen mer av diskretionär prövningsrätt i ämnen av detta slag än vad den svenska lagstiftningen hittills har gett. I vad gäller de östliga staterna i Europa är naturligtvis möjligheterna till godtycke ofantligt mycket större.

Från FN vet vi hur frågan om internationell terrorism har blivit ett debattämne, i mer än en mening laddat med dynamit. Motsättningarna mellan u-länder och i-länder har trätt öppet i dagen. Många u-länder fruktar att terroristärendet skall utnyttjas till nationella befrielseströrelsernas nackdel och som ett israeliskt propagandavapen i Mellersta Östern-konflikten. Länder med vilka Sverige på olika sätt är besläktat driver kravet på effektiva internationella åtgärder desto hårdare.

Det här internationella trycket i kombination med våra egna intressen har ställt den svenska regeringen inför ett dilemma. Den lärdom man kan dra är å ena sidan att vi ställs inför ett ökat internationellt beroende och ett ökat internationellt ansvar när det gäller att bekämpa vissa våldsdåd. Men lika tydligt är å andra sidan, under dessa stämningar, hur viktigt det måste vara att hålla huvudet kallt och tänka sig väldigt noga för när man utformar nödiga åtgärder. Passivitet inför möjligheten att internationella terrorister i ökad utsträckning söker sig till vårt land är alltså inte möjlig. Uppgiften måste vara att under bevarande av grundläggande drag i vår rättsordning utforma åtgärder riktade mot ett starkt begränsat antal

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

särskilt kvalificerade våldsmän, som skall avskräckas från att söka sig till vårt land och om de ändå kommer hit, kunna ställas under tillräckligt effektiv övervakning. Regeringens goda avsikter i detta stycke kan icke betvivlas. Statsrådet Lidbom har utsatts för lika kränkande som orättvisa beskyllningar för sin aktivitet i frågan. Mycket av kritiken förefaller byggd antingen på okunnighet eller på ond vilja. Jag är ledsen att säga att herr Jörn Svenssons inlägg och kanske ännu mera den kommunistiska motionen, som han bygger på, ger uttryck för något sådant. Där framställs saken systematiskt som om regeringen inte egentligen menade att träffa ett mycket begränsat antal personer utan ville utnyttja den här lagen för att skaffa sig något slags klubba mot stora flyktinggrupper, stora befrielse rörelser osv. Jag tvingas konstatera att herr Svensson med sitt skarpsinne i enskildheter här företräder en förgiftad polemik.

Herr talman, om det alltså inte finns anledning att kritisera regeringen för att den har framlagt förslag med det angivna syftet så betyder detta verkligen inte att förslagens utformning bör gå fri från kritik. En synpunkt, som inte förekommit i den offentliga debatten, är att frågan kunde ha förberetts under längre tid. Flygkapningar har förekommit sedan mer än ett årtionde. Det hade funnits skäl att överväga hur man skulle handskas med potentiella flygkapare redan innan Sverige drabbades av detta fenomen. Mord på diplomater har också begåtts i olika länder långt innan en sådan händelse inträffade i vårt land. Man kan förstå hämningarna mot att handla innan det blir alldeles nödvändigt att göra det. Men det är ofta klokt att försöka föregripa en tänkbar utveckling. Ingenting är så svårt som att skriva goda lagar. Ju mer man får tillfälle att vrida och vända på lagtexterna, desto bättre blir garantierna att lagen fyller sin egentliga funktion och ingenting därutöver. Det vore med andra ord önskvärt med en bättre lagstiftningsberedskap på ömtåliga områden av det slag som vi här sysslar med.

Brådskan har satt sina spår både i kommissionens förslag och i propositionen. Till en början saknas klara definitioner av vilka fenomen man riktar sig mot. Vissa suddiga formuleringar, särskilt i de internationella avsnitten i kommissionens rapport, kan ha bidragit till missförstånden och misstolkningarna i den offentliga debatten.

Det här är svåra saker. Jag är medveten om att jag själv tvingas använda ordet terrorist utan att ordets innebörd är riktigt klagjord. Terrorist kan var och en vara som i någon form tillgriper våld mot en förtryckarregering. För Hitlerregimen bestod motståndsrörelserna i de ockuperade länderna av idel terrorister. Sydafrikas terroristlag riktar sig mot en stor del av apartheidsystemets aktiva motståndare. Nyligen såg jag en fransk reportagefilm från den portugisiska kolonin Angola, där det konsekvent talades om terroristerna. Därmed avsågs befrielse rörelsen MPLA som får humanitärt bistånd från Sverige. När å andra sidan upphetsade ungrare en höstdag 1956 lynchade polisens tortyrspecialister på öppen gata så var det bara den kommunistiska pressen som stämplade det som terroristdåd. Folke Bernadottes mördare var väl på sin tid en terrorist i svenska ögon, men möjligen en frihetshjälte för en del israeler. Omvänt är naturligtvis den palestinska gerillan i sin helhet terroristisk ur

israelisk synpunkt. Ja, man måste beklaga språkets fattigdom som gör det så svårt att finna mer entydiga beteckningar.

Vad vi i svensk lag behöver värja oss mot är särskilt kvalificerade våldsmän som är beredda att överflytta sin aktivitet till svenskt territorium. Och här anmäler sig genast frågan om man i lagen skall begränsa sig till våldsmän som har mer eller mindre uttalade politiska motiv. Det är kanske rimligt, särskilt när den politiska asylrätten blir aktuell. Men det förefaller som om lagen öppnar möjligheter till olika behandling av flygkapare, beroende på om de har politiska eller andra motiv. Skall för övrigt en man, som av politiska skäl har velat fly från sitt ursprungsland och därför kapat ett flygplan, behandlas och betraktas på samma sätt som personer som är beredda att kapa flygplan i politiskt utpressningssyfte? Ja, det kan vara värt att fundera över. Det förekommer ju flygkapningar som inte har det ringaste med politik att göra.

Ett annat gränsproblem är att yrkesförbrytare kan lägga sig till med något slags primitiv politisk jargong utan att de fördenskull kan betecknas som en rent politisk grupp.

Ännu större tvekan anmäler sig när lagförslaget gör medlemskap i eller stöd åt vissa organisationer och grupper till kriterium för olika slags ingripanden. Man kan förstå hur det har gått till: vissa grupper eller gruppbeteckningar har väckt särskild uppmärksamhet i samband med politiska våldsdåd. Statsrådet Lidbom har i olika sammanhang sagt att lagen för närvarande bara riktar sig mot Svarta september och Ustasja. Jag finner det där litet besynnerligt. Saken blir en aning betänklig när det på vissa håll sägs att Svarta september är en myt och när det konstateras att det inte finns någon organisation med beteckningen Ustasja. Ur den synpunkten kan också den förutsedda förteckningen över organisationer och grupper bli en smula dubiös, och diskussionen om huruvida denna förteckning skall vara offentlig eller ej är kanske inte alldeles meningsfull.

I en motion som jag har undertecknat tillsammans med några andra socialdemokrater pekas också på ett annat problem. Vissa typer av våldsdåd kan notoriskt utövas av en grupp som är att betrakta som *underavdelning av en större organisation*, varvid det kan vara oklart om huvudorganisationens ledning godkänner eller rent av uppmuntrar gruppens aktiviteter utan att själv anse sig ha ansvar för dem eller ens i något avseende kontrollera dem. Skall då lagen riktas också mot huvudorganisationen? Frågan har blivit ännu mer aktuell sedan motionen skrevs, eftersom det nu på vissa håll hävdas att Svarta september – om Svarta september alls finns – inte låter sig avgränsas från det större al Fatah och att al Fatah som helhet måste betraktas som ansvarigt för diplomatmorden i Khartoum.

Vi är naturligtvis inte skyldiga att ta emot företrädare för al Fatah här i landet. Men man kan ifrågasätta klokheden i att, åtminstone vid en strikt lagtolkning, hundraprocentigt hindra dess företrädare att genom besök få tillfälle att framföra sina meningar om Mellersta Östern-konflikten. Och hur skall vi exempelvis göra med det irländska IRA, som alldeles uppenbart är en terroristorganisation med en lång rad vidriga våldsdåd bakom sig och som möjligtvis i dag kan sägas utöva internationell terrorism, enär dess aktiviteter tycks sträcka sig även utanför Nordirland?

Nr 64

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

En kategori av personer som synes falla utanför lagen är sådana enskilda som tidigare har tillhört en viss grupp eller organisation men sedan har brutit med den, kanske för att den inte visat sig tillräckligt militant, och helt på egen hand beger sig till Sverige för att här planera och utföra våldsdåd med politisk syftning. Deras antecedentia kan i väl så hög grad motivera ingripanden som om de allttjämt tillhörde en grupp. I själva verket kan de vara särskilt farliga just därför att de är ensamma.

Ytterligare en kategori, som inte har nämnts i motionen och som inte heller tycks beröras av lagen, är sådana agenter för främmande staters säkerhetstjänst som kan tänkas besöka Sverige för att genom våldshandlingar oskadliggöra eller terrorisera här levande flyktingar. Tyvärr vet vi att sådana aktiviteter har förekommit i vissa europeiska stater, och ingenting säger att det inte kan hända här. Om man vill att lagen skall följa principen att lika skall behandlas lika, så förefaller det väl så angeläget att skydda sig mot sådana våldsmän som mot dem som företräder olika flyktinggrupper. Problem kring den politiska asylrätten uppkommer ju inte i deras fall men däremot frågor om avvisning och utvisning.

I motionen hänvisar vi vidare till att uttrycken våld, hot eller tvång inte närmare har preciserats i specialmotiveringen. I annat sammanhang talas om åtgärder som utgör hot mot allmän ordning eller säkerhet, vilket också verkar obestämt i överkant. Det är möjligt att juristerna här kan ge lugnande svar, även om vi inte har hört dem.

De invändningar som lagtexten väcker gör det i varje fall motiverat att utnyttja tiden efter lagens antagande för att överväga möjligheterna till bättre avgränsningar och preciseringar, kanske också till en helt annan konstruktion. Inte minst finns det då anledning att än en gång fundera över om organisationskriteriet verkligen är meningsfullt.

Med hänsyn till att ett avslag på lagförslaget kunde missförstås kommer jag inte att yrka på det. Och om det är svårt att skriva goda lagar, så är det naturligtvis inte mycket lättare att improvisera goda lagändringar. Därför är jag nödsakad att godta lagförslaget med de brister som jag anser vidlåder detsamma.

Justitiekommittén har i sitt betänkande förklarat sig utgå från att Kungl. Maj:t i samband med en förlängning av lagens giltighetstid uppmärksammar i vad mån ändringar eller tillägg erfordras för att förebygga missbruk och garantera rättssäkerhet. Detta är i och för sig tacknämligt och tillgodoser delvis de socialdemokratiska motionärernas önskemål. Men jag ser en fara i att utskottets talesmän så ivrigt framhåller att lagen bara gäller ett år i taget. Det är en illusion att tro att vi om ett år kan kosta på oss att avskaffa denna lag. Förutsättningen skulle vara att alla slags terroristgrupper världen runt hade hunnit bli utstampade till dess. I annat fall kommer omvärlden inte att förstå hur vi kan avskaffa en lag mot terrorister, sedan vi väl har infört den. Och därför kan det som sagt visa sig angeläget att inte bara göra ändringar och tillägg utan eftersträva en ny och bättre konstruktion av lagen.

På en annan punkt har utskottet tillmötesgått våra önskemål, nämligen när det gäller en översyn av all lagstiftning beträffande telefonavlyssningen. Det skall noteras ... särskilt som ett liknande

motionsyrkande häromåret inte alls väckte något intresse. Terroristlagen tycks alltså ha det goda med sig att man blivit mer bekymrad för rättssäkerhetsproblemen kring polisens telefonavlyssning. Märkligt nog har, som vi hört, en del borgerliga ledamöter funnit kravet onödigt. De företräder samma borgerliga partier som i andra sammanhang uppträder som om de vore den personliga integritetens varmaste försvarare, också i fall där socialdemokratiska motionärer har varit först på plan. Här hade de ett tillfälle att visa sitt engagemang i en ömtålig integritetsfråga, men då ville man alltså inte kosta på sig att godta ett socialdemokratiskt motionsförslag. Vad jag nu sagt gäller inte folkpartiet, det noterar jag tacksamt. Inom folkpartiet tycks man i stället ha infört en rationell arbetsfördelning, där herr Sjöholm, herr Wirmark och herr Romanus angriper statsrådet Lidbom för att han går alltför hårt fram i terroristfrågorna, medan herr Ahlmark har avdelats för att attackera herr Lidbom för att inte tillräckligt energiskt gripa sig an med terroristproblemen.

Sedan är det en punkt där jag uppriktigt sagt inte förstår utskotts- majoriteten, och det gäller majoritetens uttalande att en kartläggning av telefonavlyssningen bör ske under beaktande av integritetsskyddskommitténs arbete. Jag undrar om inte utskottet där har blivit felinformerat. Polisens telefonavlyssning ingår inte i integritetsskyddskommitténs direktiv i annan mån än att där har framkastats att man skulle ha en analog lagstiftning när det gäller polisens användande av annan hemlig avlyssningsapparat, en tanke som kommittén för sin del har avvisat. Kommitténs uppdrag när det gäller avlyssning rör sig på helt andra områden än vad det här är fråga om. Kommitténs förslag beträffande hemlig avlyssning är för länge sedan färdigt och framlagt, och det enda som återstår är att regeringen bestämmer sig för att lägga fram ett lagförslag på grundval av kommitténs arbetsresultat.

Herr talman! Det är verkligen inte med någon glädje som jag avstår från att rösta nej till utskottets betänkande, men det kan vara någon liten tröst att utskottets talesmän inte heller har visat någon entusiasm vid sin plädering.

I detta anförande instämde fru Theorin samt herrar Hellström, Gadd, Häll, Dahlberg och Hugosson (samtliga s).

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Vi har blivit beskyllda för att från kommunistiskt håll bedriva förgiftad polemik och misstänkliggöra regeringen. Men orsaken är ju att regeringen misstänkliggör sig själv genom de kautschukparagrafer som finns -- som herr Björk i Göteborg på ett för övrigt mycket detaljerat, intelligent och klart sätt också kritiserade. Då må man väl säga att det inte är vi som misstänkliggör regeringen; herr Björk misstänkliggör regeringen i lika hög grad. Vem för en förgiftad polemik?

Jag tycker å min sida att herr Björk skall sluta med den typ av polemik där han talar om Jörn Svenssons ryska och jugoslaviska partivänner, varigenom han i demagogiskt syfte gör en koppling med partier som arbetat under helt olika historiska förutsättningar. Det må vara -- det är inte okänt för oss, och det har vi sagt i många sammanhang

från de svenska kommunisternas sida – att dessa historiska omständigheter och den utveckling som ägt rum i exempelvis Sovjetunionen, under vissa perioder, har lett till rättsligt och politiskt djupt otillfredsställande förhållanden. Men vi noterar att utvecklingen i de länderna under de senaste decennierna har under samma partiets ledning tenderat till större öppenhet och rättssäkerhet. Det vore beklagligt om utvecklingen här i Sverige nu skulle börja gå i en rakt motsatt riktning. Det skulle i så fall bl. a. bero på att kritiker – såsom herr Björk, som i och för sig har rätt i mycket av sin kritik – inte har dragit de verkligt logiska slutsatser som man borde ha dragit av sin kritik. De har svikit det politiska ansvar som ligger däri att man bör avvisa denna lag. Det är nämligen den logiska slutsatsen om man har de kvalitativa och korrekta invändningar som herr Björk faktiskt har.

Herr BJÖRK i Göteborg (s) kort genmäle:

Herr talman! Det finns kanske skäl att illustrera den förgiftade polemik som vänsterpartiet kommunisterna för. På s. 9 i motionshäftet heter det att ”starka betänkligheter framförts rörande avsikterna med och den praktiska tillämpningen av de åtgärder som föreslås i proposition 37”. Redan här misstänkliggör man alltså regeringens avsikter med propositionen.

Det heter vidare i motionen: ”En viktig fråga koncentrerar sig kring huruvida detta uttalande i en föredragning är en politiskt förpliktande garanti eller endast ett opportunistiskt svepskäl.”

Motionärerna talar till slut hånfullt om föregivna politiska garantier. Hela tonfallet är sådant att läsarna skall bibringas den uppfattningen att regeringen egentligen har helt andra, mer diaboliska och sinistra avsikter med detta lagförslag än de avsikter som regeringen själv har redovisat.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Ja men, snälla herr Björk i Göteborg, det är väl inte vårt fel att man kan hysa tvivel om dessa saker. Se vad det hela handlar om! Det kan finnas fullständigt olika avsikter med detta lagförslag, bl. a. beroende på vilken del av förvaltning och administration som har hand om tillämpningen och hur stor relativ befogenhet den får i förhållande till andra delar. Vi vet att det ingalunda råder enighet om t. ex. olika säkerhetspolitiska bestämmelsers tillämpning mellan exempelvis säkerhetsorganen och regeringen. Det där är en tvistefråga i herr Björks parti som han väl borde känna till.

Det kan också vara så att en regering och en minister har en helt annan uppfattning än en annan minister – eller i varje fall en uppfattning som är skiljaktig. Det är genom att lagen ger godtyckligt spelrum för sådana olikheter som man har anledning att betvivla de olika avsikter som kan ligga bakom. Det ligger i sakens natur. Det är inte vi som förgiftar atmosfären. Det är lagförslaget självt och praktiska erfarenheter som ger anledning till sådant.

Vad sedan beträffar den politiska garantin må man väl ha sina tvivel när på en sida ges en politisk garanti, som är starkt begränsande, och på en annan sida talas i mycket mer vittgående ordalag om vad som är

terrorism och vad som kan tänkas bli betraktat som terrorism. Herr Björk är inte fri från det själv, eftersom det här är ett svårt ämne -- vilket han själv påpekar. Han talar liksom massmedia om IRA utan att göra någon som helst analys av skillnaden mellan det officiella IRA och utbrytarorganisationen, det s. k. provisoriska IRA, som har en helt annan linje och taktik.

Herr BJÖRK i Göteborg (s) kort genmüle:

Herr talman! På en enda punkt kan jag ge herr Jörn Svensson rätt, och det är när han säger att en regering kan ha andra avsikter än en annan regering. Visserligen finns det starka förhoppningar om att vi även i framtiden skall ha en vettig och förnuftig regering här i landet, men det finns ju inte några hundraprocentiga garantier mot en förändring, och därför är det onekligen mycket angeläget att man i god tid överväger om det inte kan byggas in ännu starkare rättssäkerhetsgarantier i denna lag. Men misstänkliggörandet av de politiska avsikterna i kommunisternas uttalanden riktar sig mot den nuvarande regeringen.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Jag tillhör den grupp av liberaler som anser att denna undantagslag är onödig. Detta anser jag av övertygelse och inte på grund av bristande information eller därför att jag inte förstår allvaret; det är två argument som använts hittills i den förda debatten.

Inte någon av dagens talare har på minsta sätt givit mig den information som skulle ha övertygat mig om att denna undantagslag har något berättigande. Snarare tvärtom. Lagen är oklar. Den innebär avsteg från vad som hittills gällt i vissa frågor och den är diskutabel så till vida att den för många framstår som ett alltför stort avsteg från grundläggande principer i vår rättsordning. Detta har redan sagts i debatten -- jag vill bara understryka det.

Inte heller tror jag att vi kan komma åt presumtiva terrorister som verkligen är presumtiva terrorister med en sådan lag. Dessa har av föredragande statsråd och utskottsmajoritet beskrivits som gärningsmän med fanatism, hänsynslöshet och kallblodighet. Jag betvivlar att en organisation eller grupp bestående av fanatiska, hänsynslösa och kallblodiga terrorister som föresatt sig att utföra ett våldsdåd i vårt land kommer att sända någon känd ligamedlem hit. De måste vara medvetna om att dessa kommer att vara uppförda på rikspolisstyrelsens förteckning.

Över huvud taget har jag en känsla av att vägen fram till propositions- och utskottsskrivningen varit kantad av brasklappar; alla har tyckt att detta är något tivelaktigt men känner sig därtill nödd och tvungna. Man finner det i remissvaren, man finner det i utskottsskrivningen, och man finner det i dagens debatt. I utskottsskrivningen när det gäller tvångslagen konstateras det att den föreslagna ordningen innebär ett avsteg från vad som hittills i allmänhet gällt om tvångsmedel, då det inte förutsätts att den mot vilken åtgärden riktas är misstänkt för brott. Sedan konstaterar utskottet lakoniskt att de betänkligheter som finns måste vika. Då frågar man sig: Varför då? Jo, det ger polisen bättre möjligheter till brottsföre-

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

byggande spaning. Det är naturligtvis bra med polisiära effektivitetsaspekter. Frågan är emellertid, om detta i sin tur skall tillmätas så stor betydelse att man är beredd till avsteg från vad som hittills gällt, avsteg som i sig inger betänkligheter. För mig måste svaret vara nej!

Herr talman! Jag skall inte ta upp tiden med detaljkritik. Det har redan skett. Jag kan alltså nöja mig med att instämma i den kritik som har framförts av herr Sjöholm vad gäller avvikandet från principen om individuell ansvarighet, om utvidgandet av tvångsåtgärderna osv. Särskilt starkt vill jag understryka den kritik som framförts när det gäller frågan om vilka grupper som skall förtecknas. Utskottets skrivning är i detta avseende verkligen dramatisk; man skildrar hur organisationernas och gruppernas skepnader växlar dag för dag och hur nya organisationer bildas. Går det till på det sättet, då måste det komma att röra sig om betydligt fler grupper än de två som det har talats om i debatten.

Herr talman! Jag ber att få instämma i det yrkande som framfördes av herr Sjöholm.

I detta anförande instämde herr Taube (fp).

Herr TAKMAN (vpk):

Herr talman! Frågan här är inte – jag kanske för säkerhets skull bör inleda mitt anförande med att säga det – vilken inställning man har till de "våldsdåd med internationell bakgrund" som det aktuella lagförslaget är avsett att täcka. Det är självklart att flygplanskapningar, attentat med brevbomber, massakrer och andra terrorhandlingar måste fördömas, bestraffas och med alla rimliga medel förebyggas. Om detta inte kan ske med bibehållande av traditionella garantier för rättssäkerheten och i överensstämmelse med de juridiska principer som hittills gällt, kan det knappast heller ske genom att dessa garantier och principer sätts åt sidan. I alla händelser är detta pris för högt. Därför har den verkliga och avgörande frågan nu blivit det hot mot rättssäkerheten och det flagranta avsteg från svensk rättstradition som terroristlagen utgör.

I debatten här i dag har det inte tillräckligt starkt framhävts att framstående jurister från rent juridisk synpunkt har underkänt det aktuella lagförslaget och varnat för konsekvenserna om det upphöjs till lag.

Den juridiska kritiken mot denna illavarslande lag kan redovisas i några huvudpunkter:

1. Det principiellt allvarligaste är att lagen gäller organisation – inte individ – och därmed bryter mot en princip som präglar den svenska straffrätten.

2. Definitionen på den befarade brottsligheten är vag och oklar och ger inga garantier mot att nationella befrielseörelser kan hänföras till de internationella terroristorganisationer som sätts på den hemliga listan.

3. Kravet på bevisning är reducerat till obefintlighet. Om detta inte varit helt klart tidigare, bör det ha klarlagts i justitieutskottets betänkande under rubrikerna "Förutsättningar för avvisning" och "Förutsättningar för tvångsmedel". Lagens 1 § bygger på två antaganden: att det finns "grundad anledning antaga" och att organisationen "kan befaras"

använda våld, hot eller tvång för politiska syften. Det behövs inte heller något bevis för att utlännigen i fråga tillhör den svartlistade organisationen; det räcker med att någon antar att han eller hon "verkar för" denna organisation eller grupp.

4. Centrala principer för förundersökning har åsidosatts. I vanliga fall måste vissa regler följas för användning av tvångsmedel i samband med förundersökning. Den viktigaste regeln är att det skall föreligga misstanke om brott. I terroristlagen anknyts inte tvångsmedlet eller tvångsingripandet till en konkret brottslig gärning utan det har en viss politisk anknytning. Man bör i kontrast här till observera att den extra ordinära lagstiftningen om tvångsmedel vid spioneri och narkotikabrott bygger på principerna i rättegångsbalken. Där förutsätts alltså misstanke om brott. Här – i terroristlagen – förutsätts endast misstanke om viss politisk anknytning.

Herr Sjöholm har redan citerat riksåklagaren som i sitt remissyttrande men också i offentlig debatt har uttalat sin kritik mot att de föreslagna tvångsåtgärderna skall kunna tillgripas utan att misstanke om brott föreligger. Riksåklagaren betraktar detta som "ett alltför stort avsteg från de principer som hittills präglat den svenska rättsordningen".

"Att man inte kan kräva fullt bevis för ett tvångsingripande från samhällets sida mot en utlännig betyder dock inte att förutsättningarna för sådana åtgärder kan skäras ned till ett minimum och att man kan släppa kontakten med ett i svensk strafflagstiftning känt brott", skrev docenten i processrätt Leif Bylund i en artikel – "Vad är en presumtiv terrorist?" i Dagens Nyheter den 8 februari. Och han fortsatte: "Det är sålunda ett välkänt faktum att rättegångsbalken innehåller stadganden som möjliggör tvångsingripanden mot en misstänkt trots att fullt bevis om brottslighet inte föreligger."

Både förre kanslichefen vid JO-ämbetet C. G. Lidberg i en artikel i Expressen den 19 februari och Jan Gehlin, ordförande i Sveriges författarförbund och domare vid Stockholms tingsrätt, i en artikel i Expressen den 24 februari har påpekat att språkbruket i terroristlagen är mycket likt det som används i säkerhetslagarna i polisstater. "Om man nu verkligen uppnår bättre resultat med de nya metoderna", undrade Jan Gehlin, "vad är det då som avhåller myndigheterna från att begära att dessa 'bättre' metoder skall användas mot brottslighet i allmänhet? Och vilka garantier finns det för att man inte, långsamt, i praktiken låter en sådan speciallag få inflytande över handläggningen av de 'vanliga' fallen? Det finns ju ingen principiell skillnad när det gäller behovet av skydd mot olika sorters våld?"

Jag tror också att det finns många jurister och polismän som känner djup oro och olust över att behöva tillämpa en lag utan konturer och fasthet. Det krävs, som den gamla sömmerskan sade, en hög moral för att sälja resårband metervis. Och det krävs nog en alldeles speciell moral för att tillämpa terroristlagen på ett snyggt sätt.

Många har frågat sig vad det finns för behov av denna slarvigt hopkommna lag, som så uppenbart strider mot principerna för svensk rättsordning. Docenten i straffrätt Göran Elwin skrev i en artikel i Dagens Nyheter den 16 februari att de lagar som nu gäller ger möjligheter att

ingripa mot kriminella organisationer av typ Ustasja:

”Genom reglerna om förberedelse till brott kan polisen inskrida på ett tidigt stadium mot planlagda våldsdåd. Dessa bestämmelser skulle kanske behöva anpassas till nya gärningstyper — t. ex. tagande av gisslan.”

Men i så fall skulle en enkel lagändring vara tillräcklig. En helt ny och för svensk rättstradition främmande lagstiftning är lika obehövlig som den är ödesdiger.

Inte minst illavarslande är de hänvisningar till våra internationella förpliktelser och till det ”internationella polissamarbetet” som förekommer så ofta i statsrådet Lidboms skrifter och uttalanden. Frågan om vem som är en presumtiv terrorist är självfallet en politisk fråga — jag tycker att herr Björk i Göteborg, som tyvärr kom fram till en felaktig konklusion, dock i mångt och mycket hade rätt i sin redogörelse för detta. Den frågan kan besvaras mycket skiftande beroende på skiftande politisk förankring hos dem som ger svaret i ord och i handling. Herr Lidbom har kategoriskt förnekat, åtminstone den senaste tiden, att nationella befrielseströrelser såsom FNL i Sydvietnam och PAIGC i Guinea-Bissau skulle kunna föras in under rubriken Politisk terrorism. Men jag vill hänvisa till det stora tal som herr Lidbom höll inför FN:s juridiska utskott den 9 november förra året. I definitionsfrågan sade han bl. a. följande:

”Det förefaller mig vara ett typiskt fall av internationell terrorism när ett brott som är föranlett av de inre förhållandena i landet A begås på landet B:s område. Men jag tror att det också skulle vara en internationell terroristhandling om brottet begås i landet A mot en medborgare i landet B. I detta fall är sistnämnda lands intressen berörda eftersom en av dess medborgare är offer för brottet.”

Detta är en verkligt oroande definition. Den andra typen av fall som herr Lidbom här angav har utgjort ett av de klassiska svepskålen för de gamla kolonialmakternas annektering av land efter land. När en missionär från landet B, i detta fall Frankrike, på 1800-talet dödades i landet A, i detta fall Vietnam, var detta enligt herr Lidboms definition nu ett klart fall av internationell terrorism. En liknande uppfattning hade också den dåvarande franska regeringen som satte in stora styrkor av kolonialtrupper för att pacificera landet. Hot eller påstådda övergrepp mot USA-medborgare i främmande länder har vid ett stort antal tillfällen under de senaste 200 åren varit en förevändning för USA:s regering att sätta in marinkåren eller flottan för att underkua dessa länder.

Herr Björk i Göteborg har berättat om den upphetsade stämning som rått i Europarådet och om det tryck som Sverige utsatts för där. Han nämnde också debatten i FN i slutet av förra året. Tyvärr har den svenska debatten inför den aktuella lagen nästan helt förbigått denna utomordentligt häftiga och långvariga debatt som i november och december fördes i FN:s juridiska utskott och i generalförsamlingen. Enbart pressmeddelandena omfattar ett par hundra sidor.

Debatten började den 9 november. Under den fortsatta förhandlingen framlades två huvudförslag till resolution — man kan väl säga att det ena representerade vad herr Björk kallade för i-länderna och det andra u-länderna. Sverige stödde vid omröstningen i generalförsamlingen det

italienska förslaget, dvs. i-ländernas förslag.

Den 18 december beslutade generalförsamlingen att upprätta en kommitté bestående av 35 medlemmar för att undersöka problemet internationell terrorism och inför nästa session med församlingen lägga fram en rapport med rekommendationer för ett tänkbart samarbete i syfte att snabbt eliminera problemet.

Sverige hörde inte till majoriteten vare sig i utskottet eller i generalförsamlingen. Den resolution som Sverige stödde var, kan man säga, västorierad, under det att det resolutionsförslag som fick majoritet framlades av en 16-nationsgrupp som med undantag för Jugoslavien enbart utgjordes av stater som räknas till den tredje världen.

Man kan få en föreställning om majoritetens uppfattning genom formuleringen av denna punkt på generalförsamlingens dagordning:

”Åtgärder för att förebygga internationell terrorism som hotar eller tar oskyldiga människors liv eller äventyrar grundläggande friheter samt undersökning av underliggande orsaker till dessa former av terrorism och våldshandlingar, vilka ligger i fattigdom, besvikelser, orättvisor och förtvivlan och som driver vissa människor att offra människoliv, inberäknat sina egna, i ett försök att få till stånd genomgripande förändringar.”

Jag kanske bör säga att formuleringarna inte är mina. Det är i min översättning de formuleringar som användes för denna punkt på generalförsamlingens dagordning den 18 december 1972. Man bör uppmärksamma vilket datum det var – den 18 december, när USA:s strategiska och taktiska flygvapen sedan sex dygn genomförde ett av historiens största och mest fruktansvärda terroristdåd mot de vietnamesiska storstäderna Hanoi och Haiphong.

När nu frågan om den internationella terrorismen hade aktualiserats i FN och en kommitté hade tillsatts att undersöka problemet, så kunde den svenska regeringen ha väntat. Rapporten skall komma i höst. När det, som herr Björk i Göteborg påpekade, har pågått flygplanskapningar sedan ett tiotal år är den brådska som nu präglat handläggningen av denna allvarliga affär oförklarlig.

Jag skall sluta med en mycket kort återblick på en tidigare mycket dyster period i svensk rättshistoria.

Under den korta tid som baksmällan varade efter den svenska anpassningen till Hitlers önskemål omedelbart efter andra världskriget kom en del material i dagen genom en parlamentarisk kommission som kallades Parlamentariska undersökningskommissionen angående flyktingärenden och säkerhetstjänst, där en aktad ledamot av Sveriges riksdag Georg Branting var en mycket aktiv och kritisk ledamot. De tre betänkanden, som den parlamentariska kommissionen publicerade, handlade om flyktingars behandling (SOU 1946:36), om utlämnande av uppgifter om flyktingar (SOU 1946:93) och om säkerhetstjänstens verksamhet (SOU 1948:7).

Att denna kommission tillsattes och att det över huvud taget blev en granskning av säkerhetspolisens verksamhet under kriget berodde på att en byråinspektör Paulson hade lämnat uppgifter till en hemlig agent för det tyska underrättelseväsendet i stället för att gå den vanliga, respek-

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

tabla vägen och lämna dem direkt till tyska beskickningen i Stockholm, vilket var vanligt på den tiden. Paulson var försvarsstabens och säkerhetspolisens man i socialstyrelsen och statens urlämningskommission under hela kriget fram till årsskiftet 1944-1945, då han anhölls efter att en vecka tidigare ha fått en förvarning om att han var i farozonen.

Jag skall inte här göra någon genomgång av hela detta omfattande material – det är tre tjocka volymer – men när det nu så starkt betonas att det kommer att bli parlamentarisk insyn i den här verksamheten, så kanske det finns anledning att påminna om att den parlamentariska undersökningskommission, som jag här nämnt om, konstaterade att det var omöjligt att få full insyn i säkerhetspolisens arbete, att det på grund av materialets omfattning inte hade gått att göra en helt uttömmande undersökning samt att kommissionen inte verkställt någon allmän utredning rörande "förekomsten av politiskt opålitliga polismän inom säkerhetstjänsten". Det hade inte ens gått att klarlägga vem eller vad som utgjort hemliga polisens högsta ledning.

Men under kriget hade mängder av antifascistiska flyktingar och judiska flyktingar avisats vid våra gränser och sänts till en säker död. Kommissionen kunde aldrig klargöra hur många fall det gällde, men man kunde spåra en del sådana falls öden. Kommissionens redogörelse för dessa fall är en skakande och djupt tragisk läsning.

Jag hyser den allra största oro för att en sådan viktig roll som bevakningen vid gränserna skall läggas i händerna på personer som inte har någon redovisningsskyldighet och som kanske arbetar efter helt andra värderingar än de som majoriteten här skulle vilja se användas i sådana sammanhang.

Jag yrkar bifall till reservation 1, dvs. avslag på detta lagförslag.

Herr BJÖRK i Göteborg (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Takman har väl lämnat en i stort sett korrekt redogörelse för vad som förekommit vid FN:s senaste generalförsamling i terroristärendet. Men han uttryckte samtidigt sin förvåning över den brådska som har präglat bl. a. den svenska regeringens ställningstagande i denna fråga. Att själva ärendet kom upp var väl ändå inte så märkvärdigt. Man kan förstå att FN:s generalsekreterare under intryck av Münchenmassakern och andra händelser av det slaget, som skapat en mycket stark indignation i många länder, ville pröva möjligheten av att FN här skulle kunna enas om effektiva åtgärder mot handlingar av detta slag. Sedan kan man ha olika bedömningar av utsikterna till att en så pass stor, mångskiftande och disparat organisation som FN verkligen skall kunna komma överens om åtgärder med någon riktig substans.

Det är riktigt att det förelåg två alternativa resolutionsförslag och att Sverige hamnade på det italienska förslagets sida. Men det kan tilläggas att det gjordes mycket allvarliga ansträngningar att förena dessa två förslag.

När herr Takman sedan läser upp dagordningsrubriken får man ett intryck av att han ogillar den. Det var i själva verket så att detta var den formulering som u-länderna efter mycket långa diskussioner hade drivit igenom.

Vidare klagar herr Takman över att man tog ställning den 18 december, samma dag som USA inledde sina massbombningar mot storstäderna i Nordvietnam. Det där är väl ett typiskt exempel på försök att avvända uppmärksamheten från ett viktigt och allvarligt problem genom att i stället tala om ett helt annat i och för sig ofantligt allvarligt problem.

Detta var den 18 december. Den 23 december gjorde som bekant den svenske statsministern ett uttalande i det ämne som herr Takman berört. Detta uttalande gav eko och har haft en del ganska långsiktiga konsekvenser.

Herr TAKMAN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag sade inte, herr Björk i Göteborg, att jag ogillade formuleringarna i FN:s dagordning den 18 december. Jag sade bara att det inte var mina formuleringar; jag skulle sannolikt ha formulerat den punkten litet annorlunda. Vad jag citerade var en direkt översättning av dagordningspunkten.

Jag har över huvud taget inte vänt mig emot att man behandlat den internationella terrorismen, och jag har inte på något sätt försökt dra bort uppmärksamheten från den med hänvisning till vad som skett under USA:s julbombningar.

Problemet är utan tvekan allvarligt. Men i det här speciella lagförslaget förekommer utomordentligt vaga formuleringar när det gäller definitioner, bevisföring etc., och det kan inte läggas till grund för en rättsskipning på området och inte heller för förebyggande åtgärder mot de brott som det skall omfatta. Grunderna för ingripanden finns för övrigt till största delen redan formulerade i den brottsbalk vi har.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Oron för politiska våldsdåd har ökat i vårt land på senare tid, och det finns allt fog för detta. Jag instämmer med dem som har sagt tidigare, att riksdagen måste ta sitt ansvar för att förhindra politisk terrorverksamhet. Sverige får inte bli en attraktiv operationsbas för politiska gangsterorganisationer.

Men statsrådet Lidbom betonade också i sitt inlägg att den politiska terrorismen ställer oss inför ett dilemma när det gäller val av metoder. I propositionen uttrycks det på följande sätt:

”Människorna har berättigade krav på trygghet och skydd mot våld. Men vi vill inte köpa oss trygghet genom att offra värden som är en omistlig del av vårt samhällsskick. Sådana grundläggande fri- och rättigheter som åsiktsfrihet, yttrandefrihet och föreningsfrihet utgör hörnstenar i det demokratiska samhället och uppfattas med rätta av medborgarna som okränkbara. Inte ens hotet från den internationella terrorismen får tas till intäkt för att i någon väsentlig omfattning göra avkall på respekten för dessa rättigheter. Det finns med andra ord vissa grundläggande principer som sätter gränser för oss vid valet av medel och metoder i kampen mot terrorismen.”

Det är en bra utgångspunkt för behandling av detta lagförslag. Förslaget inrymmer alltså sådana fall, där man rör sig vid gränsen till att

överge viktiga principer i det svenska rättssamhället. Det har sagts att det är svåra avvägningsproblem, och därmed är också sagt att man kan göra en annan avvägning än vad regeringen har gjort, även om man är angelägen om att ge den svenska staten effektivare medel i kampen mot den politiska terrorismen. Det borde ha varit naturligt att i första hand hålla de erforderliga lagskärpningarna inom ramen för de principer som hittills har gällt för rättsväsendet.

Därför har jag i en motion föreslagit vissa ändringar i lagtexten, för att på det sättet få en bättre rättssäkerhet till stånd. Mina synpunkter i motionen är inte resultatet av någon medveten eller styrd arbetsfördelning inom folkpartiet, lika litet som jag förmodar att herr Kaj Björks motion är resultatet av någon medveten eller styrd arbetsfördelning inom det socialdemokratiska partiet. Jag skulle väl tro att vi båda efter bästa förmåga har försökt fylla vår uppgift och ta vårt ansvar som ledamöter av denna kammare.

En viktig fråga är om man, som här har föreslagits, skall ha en särskild lag eller om man i första hand skall pröva ändringar i befintlig lagstiftning – utlänningslagen, brottsbalken och rättegångsbalken. Jag vill instämma med utskottets majoritet i att det från rättssäkerhetssynpunkt är att föredra, att anta en tidsbegränsad lag. Då får riksdagen varje år en redovisning och kan ta ställning till frågan om lagens förlängning. Jag håller med herr Björk om att det inte är sannolikt att en sådan lag kommer att avskaffas, men den kan, som herr Björk påpekade, revideras på grundval av erfarenheterna och ytterligare överväganden.

Det är naturligtvis inte någon rimlig utgångspunkt för denna diskussion att utläningar skall ha rätt att komma in i vårt land. Vi får precis som andra länder göra en prövning i varje särskilt fall. Det hindrar inte, att det kan vara väldigt viktigt för en utlänning att komma in i vårt land – om han t. ex. har anhöriga här. Det är också – det bör vi tänka oss in i – självfallet att den som lämnar sitt hemland för att flytta till ett främmande land känner en stor osäkerhet, och det är angeläget att de som kommer hit kan lita på den svenska rättsstaten, kan känna sig trygga för att deras integritet respekteras.

Därför är det problematiskt att man här går ifrån principen om individuell ansvarighet och kan avvisa människor enbart på grund av deras tillhörighet till en viss organisation eller grupp. Det är inte på det sättet som vi skulle vilja att de som kommer hit möter den svenska rättsstaten vid gränserna.

När utskottet polemiserar mot tanken att man här skulle avvisa bara dem som personligen misstänks för att i Sverige utöva någon form av terrorverksamhet, ger utskottet en bekräftelse på vilken löslighet det är fråga om i lagens 1 §. Man säger på s. 17 att det inte går att begära någon utredning eller bevisning vare sig beträffande ifrågavarande persons anknytning till en organisation eller beträffande misstanken om att vederbörande personligen kommer att delta i eller medverka till våldsdåd.

Utskottet gör sig emellertid enligt min uppfattning skyldig till en motsägelse när man längre fram i betänkandet, på s. 19, vill motivera insättandet av långtgående spaningsåtgärder. Då skriver man att det är fråga om människor som av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall ansetts utgöra

en så stor säkerhetsrisk, att de inte bör få vistas här. Man talar om att det är personer som har bedömts utgöra en fara för svenska medborgares och utländska invandrades trygghet i vårt land, dvs. man resonerar om dessa människor som om de vore personligen misstänkta fastän de inte alls behöver vara det enligt 1 §. Detta är en motsägelse både i lagtexten och i utskottets motivering.

Det hade varit naturligt att i 1 § i första hand pröva en formulering av den typ som jag föreslagit, dvs. att det skall vara fråga om människor som uppenbart tillhör eller verkar för en terrororganisation, och om vilka man skäligen kan misstänka att de kommer att utöva eller medverka till våld, hot eller tvång för politiska syften.

Även när det gäller insättandet av särskilda spaningsåtgärder frångår man principen om att det skall föreligga misstanke mot personen i fråga. Det skall räcka med medlemskap i en viss organisation, och att man vill utreda om organisationen planlägger eller förbereder åtgärder som är ett hot mot allmän ordning eller säkerhet. Det behövs alltså inte ens en misstanke mot organisationen. Riksåklagaren säger om detta: "I motsats till nu gällande regler krävs därvid inte att misstanke om brott föreligger. Trots att kommissionen föreslår regler som innebär viss garanti mot missbruk inger den föreslagna lösningen betänkligheter. Rent principiellt kan hävdas att tvångsåtgärder – både reella och personella – inte bör tillgripas annat än mot den som misstänks för brott. Även om det är mycket angeläget att bekämpa politiska terrordåd, framstår dock kommissionens lösning som ett alltför stort avsteg från de principer som hittills präglat vår rättsordning."

Herr Lidbom sade när han presenterade lagförslaget att en person som man vet är terrorist och som ändå får uppehålla sig i vårt land får finna sig i vissa begränsningar i sin verksamhet och i vissa spaningsåtgärder. Ja, självfallet, men detta gäller ju även personer, om vilka vi inte vet huruvida de är terrorister. Också de får enligt lagförslaget finna sig i de aktuella åtgärderna.

Utskottet håller med om att detta innebär ett avsteg från hittillsvarande principer. Då borde det ha varit en naturlig slutsats, att man i första hand hade nöjt sig med en bestämmelse av den typ som jag föreslagit i min motion nämligen att, om det föreligger skäligen misstanke att en utlänning, som det här är fråga om, planlägger åtgärd eller förbereder åtgärd som utgör hot mot allmän ordning och säkerhet, får denne underkastas spaningsåtgärder.

När det gäller vem som skall besluta om insättandet av spaningsåtgärderna har jag föreslagit att det skall vara Stockholms tingsrätt, för att bl. a. få en enhetlig tillämpning och en viss restriktivitet. Utskottet invänder att det tar för lång tid i vissa fall med denna ordning. Jag anser inte att den invändningen är berättigad, eftersom det också i mitt förslag finns en hänvisning till rättegångsbalkens 28 kap., som ger möjlighet för polisman att besluta om dessa åtgärder, om det är fara i dröjsmål.

Behovet av offentlighet när det gäller vilka organisationer som berörs i detta sammanhang har redan påtalats, men herr Lidbom vill inte ge några garantier, även om han i dag gör ett mera långtgående uttalande på denna punkt än tidigare. Enligt förslaget i min motion skulle riksdagen besluta

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

om dessa organisationer, och därmed skulle deras namn vara offentliga. Mot det säger utskottet följande: "Att som föreslås i motionen 1973:1608 lägga beslutanderätten på riksdagen skulle innebära ett omotiverat avsteg från konstitutionell ordning och också på ett olyckligt sätt bryta det av rättssäkerhetsskäl i lagen inbyggda system, som innebär att de viktigaste besluten förbehållits regeringen samt att riksdagen genom lagens tidsbegränsning får möjlighet att årligen kontrollera regeringens och myndigheternas handlande."

Utskottet försöker alltså få oss att acceptera, att det skulle vara större rättssäkerhet om regeringen beslutar och riksdagen bara i efterhand får kontrollera dess handlande när lagen skall förlängas, än om riksdagen beslutade på förslag av regeringen. Jag kan inte förstå hur ett riksdagsutskott kan ställa sig bakom ett sådant resonemang.

Herr Jörn Svensson lovordade de liberaler som här tar sin liberalism på allvar. Jag beklagar, men jag kan inte returnera den vänligheten. När herr Svensson i Malmö försvarar de gamla svenska rättssäkerhetsprinciperna har jag en smula svårt att ta hans kommunism på allvar. Det är svårt att följa med, när kommunisterna framställer sig som de svurna motståndarna till godtycke och rättslöshet. Det är ingen viktig del i den kommunistiska ideologin såsom vi har sett den hittills. Ändamålet helgar medlen, det har varit ett mer typiskt kännetecken. I namnet av proletariats diktatur får oliktankande förföljas.

De länder som de svenska kommunisterna hyllar och alltid har hyllat som föregångsländer är inte länder där rättssäkerheten har sutts i högsätet. Där har godtycket härskat. De som har velat komma in i dessa länder har hållits utanför utan motivering. De som har velat slippa ut ur dessa länder har spärrats in. Nu säger herr Svensson att det är så mycket bättre i Sovjetunionen. Det säger han i dessa dagar, när vi har fått nya påminnelser om vilken grad av rättssäkerhet som råder i Sovjet, där en fredlig, lojal politisk oppositionsverksamhet icke sällan belönats med inspärning på mentalsjukhus.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 1608. Tyvärr får man realistiskt räkna med att herr Lidboms förslag kommer att antas utan ändringar i dag. Då bör man, som herr Björk i Göteborg sade, använda det år som lagen i första hand skall gälla till att allvarligt fundera över hur rättssäkerheten skall kunna förbättras utan att det hindrar ett effektivt arbete för förebyggande av politiska våldsdåd. Det naturliga hade varit att göra tvärtom, att stegvis skärpa åtgärderna, att se om man kunde få tillräcklig effekt i kampen mot terrorism inom ramen för hittills gällande svenska rättsprinciper om individuell ansvarighet och om skäligen misstanke om brott eller förberedelse till brott, innan integritetskränkande späningsåtgärder får insättas.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det vore bra om herr Romanus, innan han fäller några omdömen om vänsterpartiet kommunisternas inställning till demokratin,

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

verkligen uppmärksammade vad som står i partiprogrammet och det som jag har läst upp.

Det är i handling, herr Romanus, som det avgörs hur ett partis karaktär skall bedömas. Ert – bl. a. herr Romanus' – mångåriga försvar för den amerikanska imperialismen under tidigare epoker, innan det blev fullständigt orimligt, som det är i dag, att försvara den, inger inget förtroende, och inte heller era utfall mot kommunistiska stater, för de är bara grundade på ett försök att göra politisk profit av er propaganda. Vi ser i dag hur herr Romanus tänker handla. Det är det avgörande. Han röstar för terrorlagen. Vi röstar mot terrorlagen.

Herr ROMANUS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag håller med herr Svensson i Malmö om att det är i handling som de politiska rörelserna bör bedömas, och det var det jag försökte antyda. Det är när kommunisterna får tillfälle att handla, som deras vaktslående om rättssäkerheten skall bedömas, inte när de står här och pratar utan något som helst politiskt ansvar.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Utan något som helst politiskt ansvar? Det är vi som tar det politiska ansvaret i dag för att bekämpa terrorlagen, det är herr Romanus och de flesta av hans partivänner som sviker. Och skulle vi börja granska hur alla partier här i världen som kallar sig liberala agerar i rättssäkerhetssammanhang, då skulle vi få en mycket intressant debatt, herr Romanus. Vi skall ta den debatten någon gång.

Herr ROMANUS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Om herr Svensson i Malmö och hans parti över huvud taget aldrig hade visat någon samhörighet med de kommunistiska partier som har fått tillfälle att utöva politisk makt och visa vad deras ideologi går för i praktiken, då hade det varit en annan sak. Men så ligger det inte till, och det vet herr Svensson precis lika bra som jag. Herr Svenssons partiledare och många andra i det kommunistiska partiet har vid många, många tillfällen hyllat och försvarat östländerna som politiska föregångsländer. Då smakar det litet illa när man nu framställer sig som en kämpe för rättssäkerhet och urgamla svenska rättstraditioner, i synnerhet som det inte ens i den politiska ideologi som herr Svensson företräder lär gå att finna så förskräckligt mycket betänkligheter mot förföljelse av politiskt olikvänkande.

Herr WIRMARK (fp):

Herr talman! Jag delar den uppfattning som herr Sjöholm framförde att om riksdagen antar det här lagförslaget, som har undantagslagens karaktär, kommer den 6 april 1973 att bli en svart dag i det svenska rättssamhällets historia. Detta blir fallet eftersom det innebär ett steg bort från våra grundläggande rättsprinciper när tvångsåtgärder och utvidgade avvisningsmöjligheter ställs bl. a. till polisens förfogande utan att det föreligger misstanke om brott. Att de föreslagna kontrollåtgärderna är otillräckliga, att tillämpningen av lagförslagen blir så kraftigt

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

sekretessomgärdad, att allt är vagt utformat, allt detta ger utrymme för godtycke. Vi som står bakom motionen 1605 fördömer det förakt för enskilda människoliv som kännetecknar sådana terrorhandlingar som vi nu diskuterar. Men vi förordar att man skall bekämpa denna terrorism genom att göra justeringar i existerande lagar, genom att aktivt arbeta för internationella överenskommelser och genom att rättsvårdande myndigheter erhåller tillräckliga resurser. Rättssäkerheten och åsiktsfriheten för alla som bor i vårt land, svenska medborgare liksom utländska, är så centrala värden att vi inte får nagga dem i kanten. Gör vi det suddar vi ut gränserna mellan vårt demokratiska rättssäkerhetssamhälle och olika diktaturregimer. De använder just samma slags diffusa och kautschukartade formuleringar, som ger möjligheter till grova övergrepp mot misshagliga medborgare. Jag beklagar därför att regeringen har lagt fram det här förslaget som också ger, det håller jag med herr Romanus om, kommunisterna möjligheten att uppträda i den här osannolika rollen som demokratin och rättssäkerhetens försvarare i vårt land.

Herr talman, vi kan i ett demokratiskt samhälle aldrig hundraprocentigt skydda oss mot olika våldsbrott. Ingen vet här i dag, vare sig regeringen eller utskottet, om den nya lagen verkligen ger den ökade trygghet som förslagsställarna eftersträvar. Kärnfrågan kvarstår: Är den eventuella minskade risk för våldsbrott lagen måhända medför värd dessa avsteg från vad vi tidigare ansett vara väsentligt för rättssäkerheten och likheten inför lagen? Mitt svar på den frågan blir nej.

Både regeringen och utskottet erkänner ju också, i sitt betonande av lagens provisoriska karaktär, att lagen medför risker. Att den nu föreslås gälla för ett år i taget tar man som ett skydd mot missbruk av lagen. Därmed erkänner man ju att lagen ger utrymme för missbruk och att rättssäkerhetsgarantierna är otillräckliga.

Utskottet talar vidare om att garantier mot godtycklig eller alltför vidsträckt tillämpning byggts in i beslutsprocessen. Garanti betyder i allmänt språkbruk säkerhet, trygghet, och jag vill hävda att det är missledande att här säga att man har garantier mot en godtycklig tillämpning, när utskottet samtidigt erkänner att de informationer, som besluten får byggas på, ofta är "mycket osäkra och svåra att kontrollera" och när utskottet uttryckligen varnar för "att uppställa alltför stora krav på bevisningen i fråga om utlännings organisationstillhörighet". För att belysa kautschukkaraktären i formuleringarna vill jag citera en annan mening i utskottets yttrande: "Uppgifterna bör i görligaste mån kontrolleras och prövningen grundas på en samlad, objektiv bedömning." Men hur kan man garantera en objektiv prövning, om redan underlaget är svårt att kontrollera? Vilken annan metod skulle man i realiteten kunna tillämpa än att lita på de uppgifter som kommer från andra staters polis- och underrättelseväsen? Utskottet säger ju att de "inte utan vidare skall godtas". Men måste inte det redan citerade yttrandet av utskottet medföra att man av försiktighetsskäl hellre godtar en uppgift från ett land än friar?

Regeringen skall fatta beslut om vilka som skall omfattas av lagstiftningen. Utskottet säger att myndigheternas möjligheter att ingripa måste "anpassas till situationens krav" — återigen en kautschukformule-

ring som innebär ett ganska godtyckligt bemyndigande. Jag är, herr talman, inte beredd att ge någon regering denna fullmakt, såvida inte kris- eller krigsläge inträder.

Nu har statsrådet Lidbom sagt att man för närvarande bara avser två organisationer, Ustasja och Svarta september, vilka båda har begått avskryvbara vålds- och terrorhandlingar. Även i dessa fall måste det bli svårt att göra gränsdragningarna – organisationerna är, som utskottet säger, "till sin natur vaga och konturlösa". Detta gäller t. ex. i hög grad Svarta september. Från en del håll påstås att det är en separat organisation, från andra håll sägs att det är al Fatah i en annan skepnad – jag tror att senast t. o. m. en medlem av Jordaniens regering gett uttryck för den sistnämnda uppfattningen. Vi vet att många palestinier i dag har pass från andra arabländer. Vi vet också att enskilda medborgare i andra arabländer kan hysa stark sympati för palestinerna. Hur skall man enligt den nya lagen kunna avgöra vilka som i realiteten verkar för Svarta september? Skall man ta hänsyn till de olika arabregningarnas skilda politiska attityder i Mellersta Östern-frågan? Med vilken metod kan vi undvika att i fortsättningen diskriminera araber som vill resa in i vårt land? Hur skall vi kunna vara effektiva och samtidigt i realiteten ha denna individuella prövning som man talar om?

Jag hade önskat att statsrådet kunnat redogöra för hur han tänkt sig att den bedömningen skulle gå till. Den fråga jag ställer mig är: Kommer man av försiktighetsskäl att känna sig tvingad att ta med en mycket vid grupp på förteckningen just när det gäller denna organisation?

Statsrådet har också försäkrat att lagen inte kommer att tillämpas på medlemmar i frihetsrörelser på den grund att de för en väpnad kamp i sitt hemland. Statsrådet sade i dag att det är totalt uteslutet att något sådant kommer in i vår tankegång. Men om representanter för de befrielseörelser t. ex. som kämpar mot Portugal även skulle tillgripa flygkapningar, exempelvis mellan Afrika och Europa, kan de då komma in fråga under lagen? Hur gör man bedömningen – och på vilka grunder – att vissa organisationer men inte andra kan begå våldshandlingar i Sverige? Beträffande politiskt motiverade våldshandlingar i utanförstående land nämner ju kommissionen ett exempel också kan hämtas från Afrika och Asien. Innebär statsrådets deklaration i dag att här skall gälla ett generellt undantag för de befrielseörelser som vi stöder i andra sammanhang – av politiska skäl eller under tyst antagande att våldshandlingar inte kommer att utföras i Sverige, eftersom vi ger humanitärt bistånd till dessa rörelser? Politiska deklarationer på den punkten är naturligtvis bra, men väsentliga frågetecken kvarstår när den grundläggande lagen får en så diffus utformning som här föreslås.

Statsrådet Lidbom är mån om att understryka, att svenska politiska organisationer med revolutionära program över huvud taget inte är aktuella i detta sammanhang – tydligen därför att han inser att lagen innebär väsentliga avsteg från våra rättsprinciper. Klarare kan ju inte heller lagens diskriminerande karaktär understrykas. T. o. m. svenskar som är medlemmar i Svarta september eller i Ustasja går fria. Är detta en rimlig konsekvens?

Utskottet säger att de organisationer som kommer att omfattas av

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

lagstiftningen i vissa fall inte kan offentliggöras. Statsrådet Lidbom sade tidigare i dag att han förutsåg att detta dock skulle kunna ske i de flesta fall. Men den skrivning vi har framför oss innebär ändå att utlänningar i vårt land inte alltid kommer att veta om de personer de umgås med eller de organisationer de har kontakt med är drabbade av åtgärder med anledning av lagen, och om de därför själva utsätter sig för risk att bli drabbade. Detta är otillfredsställande, och det kan bidra till oron bland invandrargrupper. Tillåt mig här citera vad Svenska flyktingrådet i Malmö-Lund har anfört på denna punkt. Rådet säger:

”Hos de utlänningar, med vilka vi kommit i kontakt, har vi märkt en stor rädsla för lagförslagets konsekvenser. — — — Lagens vaga formuleringar och de hemliga tillämpningsföreskrifterna medför att åtskilliga misstänker att de kan komma att registreras.”

Herr talman! Alla dessa frågor, som föreliggande lagförslag reser, är både allvarliga och oroande. Med hänsyn till de betänkligheter av principiell och praktisk natur som därav följer vill jag instämma i de yrkanden som herr Sjöholm ställde.

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! Tillåt mig göra en kort samvetsbekännelse. Det nu föreliggande lagförslaget inger mig mycket starka olustkänslor. Som medborgare med liberal samhällsuppfattning reagerar jag starkt mot lagstiftning av detta slag, inte bara därför att den riktar sig mot begränsade grupper av människor — och dessutom innan dessa människor ännu kan misstänkas för begånget brott — utan också därför att en lag som denna kan allvarligt missbrukas av en regering, som är sämre demokratiskt förankrad än den vi nu har eller som kommer i frångsmål, kanske på grund av påtryckningar från annat land i en internationellt pressad situation.

Ändå kommer jag att rösta för lagen. Skälet härför är bl. a. de erfarenheter jag har från tiden före andra världskriget. Den infiltrations-teknik med vilken nazismen gick fram i t. ex. Danmark och Norge var av ett ytterst otäckt slag för ett demokratiskt samhälle. Så var förhållandet redan då, med de begränsade resurser som då fanns. Med den tekniska utveckling som vi sedan dess haft har infiltratörer i dag oanade möjligheter att vålla det öppna demokratiska samhället skador genom terroristhandlingar.

Det öppna demokratiska samhället måste helt enkelt skydda sig mot sådant för att garantera sin egen fortsatta existens! Jag anser det därför nödvändigt att ha en lag innebärande sådan beredskap att vissa specificerade åtgärder kan vidtagas redan före ett brotts begående. Med de kontrollmöjligheter som våra parlamentariska institutioner får enligt lagförslaget anser jag att tillräckliga garantier mot missbruk av lagen finns — i synnerhet som riksdagen varje år har möjlighet att ingripa.

Jag ber, herr talman, trots bibehållna olustkänslor att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SUNDMAN (c):

Herr talman! Jag antecknade mig ursprungligen för ett tre minuter

långt inlägg. Jag kommer att begränsa mig till en minut. Det mesta av det som bör sägas är redan sagt -- det mesta dessutom redan upprepat i många versioner.

I en mycket kortfattad motion har jag hemställt att riksdagen skall avvisa det aktuella lagförslaget. Jag har därvid hänvisat till den grundläggande omständigheten att den föreslagna lagen strider mot hittills tillämpad rättspraxis. Det är helt tillräckligt som underlag för mitt ställningstagande. Det behövs ingen mångordig argumentation av den art som framförs av t. ex. herr Svensson i Malmö. Lagförslaget kan avvisas utan att man övertolkar eller misstänkliggör de bakomliggande motiven.

Herr talman! I den kommande voteringen skall jag stödja reservationen 1.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten A

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Lövenborg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten A röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Lövenborg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	254
Nej	—	22
Avstår	—	5

Punkten B

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten C

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1608 av herr Romanus i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten D

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1608 av herr Romanus i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Nr 64

Fredagen den
6 april 1973

*Åtgärder mot vissa
våldsdåd med inter-
nationell bakgrund*

Fredagen den
6 april 1973

*Möjlighet att nybil-
da deltidjordbruk*

Punkterna E–G

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten H

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1608 av herr Romanus i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten J

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1608 av herr Romanus i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna K–N

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten O

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av fru Kristensson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Kristensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitiekammarens hemställan i betänkandet nr 18 punkten O röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av fru Kristensson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Kristensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	189
Nej	—	84
Avstår	—	7

Punkterna P–R

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 7 Möjlighet att nybilda deltidjordbruk

Föredrogs civilutskottets betänkande nr 16 i anledning av motion om möjlighet att nybilda deltidjordbruk.

I detta betänkande behandlades motionen 1973:873 av herrar Ernulf (fp) och Jonsson i Alingsås (fp) vari hemställdes att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära förslag till sådan ändring av fastighetsbildningslagen att möjlighet gavs att nybilda deltidjordbruk där det med hänsyn till ortens förhållanden förelåg ett behov av sådan nybildning.

Fredagen den
6 april 1973

*Möjlighet att nybil-
da deltidjordbruk*

Reservation hade avgivits av herrar Tobé (fp), Annerås (fp) och Adolfsson (m) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:873 som sin mening skulle ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört.

Herr JONSSON i Alingsås (fp):

Herr talman! Deltidsjordbruken har en måttlig omfattning, om man ser till den samlade livsmedelsproduktionen i Sverige. Men det finns flera betydelsefulla skäl att ge deltidjordbruken möjlighet att vara kvar och även nybildas.

Genom 1970 års fastighetsbildningslag försvann den tidigare befintliga möjligheten att nybilda s. k. stödjordbruk. Med stödjordbruk avsågs enligt den äldre lagstiftningen, 19 kap. 3 § i jorddelningslagen, ett jordbruk som tillsammans med arbete i annans tjänst kunde med hänsyn till ortens förhållanden ge brukaren en tillfredsställande bärgning.

Vid riksdagsbehandlingen föreslogs från folkpartihåll, såväl i motioner som i reservation till tredje lagutskottets utlåtande 1970:35, att möjligheten att nybilda stödjordbruk skulle bibehållas. I reservationen hävdades -- i motsats till vad departementschefen och utskottets majoritet uttalat -- att denna möjlighet måste anses föreligga även med den av regeringen föreslagna lagtexten. Reservationen vann emellertid inte majoritet vid riksdagens omröstning i frågan. Därmed torde det få anses fastslaget att stödjordbruk inte längre kan nybildas.

Vi finner det beklagligt att det skulle vara utslutet att numera nybilda stödjordbruk eller, som de ofta betecknas, deltidjordbruk; härmed brukar man avse jordbruk som tillsammans med annan sysselsättning ger brukaren en godtagbar försörjning. Visserligen kämpar många befintliga mindre jordbruk med problem och har svårt att hävda sig. Sett i stort är därför behovet att nybilda deltidjordbruk begränsat.

Men det finns även andra skäl som talar för att under vissa förutsättningar nybildning av deltidjordbruk skulle kunna ske. Skälen är dels näringspolitiska, dels att ge många en boendeform som de trivs med och som förhindrar att ytterligare bygder utarmas på fast befolkning. Landskapsvården befrämjas på ett effektivt och billigt sätt, som endast småbrukaren med djurhållning kan åstadkomma. Det har regionalpolitisk betydelse när en kombinerad sysselsättning gör det möjligt att stanna kvar i bygden.

På många håll finns det människor som är intresserade av en begränsad jordbruksdrift vid sidan av annan verksamhet. Det kan vara fråga om jordbrukare som önskar övergå till industriarbete men vill behålla en del av sin gård för att genom jordbruksarbete på fritid eller med hjälp av hemmavarande få ett tillskott till sin inkomst. Andra jordbrukare kan vilja kombinera ett deltidjordbruk med röjningsarbeten eller andra arbetsuppgifter i miljövårdens tjänst.

Genom deltidjordbruken kan många barn få möjlighet att växa upp i boendeformer nära naturen. Erfarenheten visar att barn som får växa upp i kontakt med natur och djur har goda förutsättningar att bli harmoniska samhällsmedlemmar.

Deltidsjordbruken ger också möjligheter att hålla vårt landskap öppet. Dels brukas en viss del åker, dels finns där som regel djur, som håller hagar och ängar öppna.

Ofta ligger deltidjordbruken i sådana områden, där det finns möjligheter för familjemedlemmar att få arbete vid industrier på så nära avstånd att det blir måttliga resor mellan bostaden och arbetet. Men det kan på sådana orter också vara svårt t. ex. för kvinnorna att få arbete. Då kan deltidjordbruket vara ett alternativ för dem i den mån de intresserar sig för jord och djur — ett arbete som stärker den samlade familjeinkomsten så att man kan bo kvar.

Det finns alltså behov av att nybilda deltidjordbruk, och dessa är till fördel för bygden inte minst från miljövårds- och regionalpolitisk synpunkt. Vårt krav är därför att återinföra möjligheten att nybilda deltidjordbruk. Men för att detta inte skall försvåra en i och för sig önskvärd strukturomvandling föreslås att deltidjordbruk skall få nybildas endast när det finns ett behov med hänsyn till ortens förhållanden, främst av miljömässig eller regionalpolitisk karaktär.

Vi motionärer, som i våra hembygder har många deltidjordbruk, men också har sett många försvinna, menar att allt som kan göras också bör göras för att underlätta för denna bruksform att leva kvar — sedan må våra erfarenheter vara hämtade från Sjuhäradsbygden eller Dalslands skogsbygder. De krav som framförs i motionen och som får stöd i reservationen är mycket måttliga och skulle inte på något sätt rubba den jordbrukspolitiska målsättningen. Tyvärr har motionen inte fått stöd från utskottets socialister eller centerpartister.

Här har vi ett förslag som samtidigt skulle tillgodose miljökraven på ett öppet landskap och skapa förutsättningar för människor att stanna i sin bygd. Den boendeform som då erbjuds ger en boendemiljö som av många betraktas som överlägsen andra.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr Tobé m. fl.

I detta anförande instämde herrar Ernulf (fp), Karl Bengtsson i Varberg (fp), Ekinge (fp) och Hedin (m), fröken Hörlén (fp) samt herrar Berndtsson i Bokenäs (fp) och Ångström (fp).

Herr GREBÄCK (c):

Herr talman! Orsaken till att vi centerpartister i utskottet inte har anslutit oss till reservationen är givetvis inte att vi inte uppskattar småbruket som livsform. Vi är helt medvetna om att det från många synpunkter, inte minst miljömässiga, är en utomordentligt värdefull tillgång för vårt land, och de insatser som småbrukarna gjort och gör är givetvis av imponerande art.

Vi har bedömt den här frågan från rent objektiva synpunkter. Vi har ju en viss erfarenhet av hur det under gångna tider har gått med nybildning av stödjordbruk. Jag vill bara påminna om de kronofastigheter i Norrland, som fastighetsbildades i början på århundradet, och de s. k. arbetarsmåbruken under 1930-talet. Ytterligt få av de fastigheterna torde i dag drivas som jordbruk; finns de över huvud taget kvar är det som

bostadslägenheter.

Nu kan man fråga sig vad fastighetsbildning egentligen har för uppgift. Meningen med den är väl att fastigheterna skall ha en bestående varaktighet, att de skall överleva de tillfälliga fastighetsinnehavarna. Är det någon som tror att vi, med den tekniska utrustning som ett modernt jordbruk kräver i dag, kan räkna med att nybildade småbruk i längden skall kunna överleva? Jag tror inte att så skulle bli fallet. Så länge vi lägger ned 7 000 à 8 000 jordbruksfastigheter om året här i landet – jag vill också påminna om att vi efter kriget har lagt ned mer än hundratusen brukningsdelar i detta land – och inte har lyckats hålla liv i de småbruket och ännu inte har lyckats hejda den ständigt fortgående nedläggningen tycker jag att det är en tvivelaktigt sak att ge sig på att nybilda stödjordbruk på nytt. Goda möjligheter torde finnas för dem som vill ägna sig åt småbruk att överta sådana – givetvis om man kan anföra rimliga skäl för att få förvärvstillstånd.

Nu kan man ju säga att det här förslaget varken gör från eller till rent jordbrukspolitiskt. Från jordbruksproduktionssynpunkt skulle det heller inte spela någon roll om man tillmötesgick kraven från motionärerna och reservanterna.

Under vilka omständigheter är det då motionärerna har tänkt sig att nybilda deltidjordbruk? Jag förutsätter att man, om man skall nybilda ett småbruk, tillkallar en överlantmätare – måhända en folkpartist – som kommer ut för att göra en förrättning. Vad han då först skall fråga sig, enligt motionärernas kriterier, är om denna nybildning på något sätt stör jordbrukets strukturomvandling eller om mark och jord behövs för att förstärka andra jordbruk. Då får han använda uteslutningsmetoden. Nästa prövningsgrund, enligt motionärerna och reservanterna, skall vara om det finns miljömässiga skäl för att upprätta detta stödjordbruk. Vad kan det vara för miljömässiga skäl? Det skall möjligen vara för att hålla åkermark öppen i fortsättningen. Det kan vara mark som det ur naturvårdssynpunkt är önskvärt att hålla öppen, det kan vara mark vid en sjö eller en älvbrink, i skärgården o. d. Man kan fråga sig om det är nödvändigt att nybilda ett jordbruk av dessa skäl, jag tror det ingalunda. Man kan hålla marken öppen genom att bo i en sportstuga eller en friluftsstuga och arrendera mark för att hålla en fårahjord eller ponnies – ett jordbruk mer eller mindre av hobbykaraktär. Inte är det alltså nödvändigt att av miljömässiga skäl bilda ett stödjordbruk för att hålla den marken öppen.

Nästa skäl för att bilda ett stödjordbruk skulle enligt motionärerna vara de regionalpolitiska synpunkterna. Det förstår jag inte heller. Med de moderna kommunikationer som finns i dag och om vi för en vettig bostadspolitik och tillåter bebyggelse av smärre fastigheter – året-runt-bostäder – så finns det inget hinder för att placera ut dem lite överallt. De behöver inte förstärkas med mark eller jord.

Jag har mycket svårt att mobilisera någon entusiasm för nybildning av stödjordbruk. Däremot tycker jag vi bör inrikta alla våra krafter på att ge de småbruk som i dag finns det stöd de förtjänar i olika avseenden. Det försummar vi nog ibland. Men vi har ju nu fått en nyinriktning av jordbrukspolitiken och väntar oss en del av det s. k. glesbygdstödet för att hålla liv i de småbruk som redan finns. Det är på det området vi i

Nr 64

Fredagen den
6 april 1973

*Möjlighet att nybil-
da deltidjordbruk*

första hand skall inrikta de ekonomiska resurserna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Herr TOBÉ (fp):

Herr talman! Att vi diskuterar den här saken nu beror på den tolkning som gavs åt en paragraf i fastighetsbildningslagen när den antogs av riksdagen i maj 1970. Jag skall göra en kort tillbakablick på lagens förhistoria.

Man diskuterade bildandet av fastigheter för olika ändamål och räknade upp det ena ändamålet efter det andra. Då kom också dessa stödjordbruk, som de kallades i den gamla lagstiftningen, på tal. Det var personer eller någon i en familj som hade yrkesverksamhet och ett jordbruk som ett stöd på sidan om för att utöka inkomsten. Man kom underfund med att sådana stödjordbruk förekom i ganska obetydlig omfattning, men i vissa orter kunde det finnas behov av och efterfrågan på dem. Då var det riktigt att man bildade sådana fastigheter med sakkunnig hjälp i stället för att arrendera en bit mark här och där, beroende på vad markägare ville lämna ifrån sig.

Frågan gick ut på remiss, och utredningen föreslog att möjlighet skulle ges att bilda stödjordbruk. Lantbruksstyrelsen sade att man inte kunde ha detaljregler om hur det ena eller det andra skulle se ut, utan det borde finnas en paragraf beträffande jordbrukssidan som sade att fastighet skall vara lämpad för det ändamål för vilken den bildas, alltså en mycket vid möjlighet till tolkning. Länsstyrelsen i Stockholms län sade att man bör skapa en regel som ger skydd för de bestående fastigheterna, de goda jordbruken, och som gav möjlighet att förbättra de dåliga. Det var deras enda krav på en lagstiftning. Sedan skrevs paragrafen, och den kom att få ungefär den ordalydelse som lantbruksstyrelsen hade föreslagit, nämligen att jordbruksfastighet skall för att anses lämpad för sitt ändamål ha sådan storlek, sammansättning och utformning att den medger tillfredsställande lönsamhet hos det företag som skall bedrivas på fastigheten. Det sägs alltså ingenting om att den skall ge full sysselsättning osv. Texten står att läsa i 3 kap., 5 § fastighetsbildningslagen.

När departementschefen beskrev avsikten bakom denna regel sade han att det skall vara en regel som fullföljer den jordpolitiska målsättningen i landet. Vi skall inte ha några ofullständiga jordbruk, och därför skall det inte finnas några regler om att tillskapa sådana utan den jordpolitiska målsättningen måste följas. Så kan man inte tolka den här paragrafen. Vi har tidigare i dag fört en diskussion om en annan lagstiftning där man från regeringshåll har sagt hur tillämpningen av lagen skall tolkas. Tillämpningen av fastighetsbildningslagen blev ytterligare befast genom några motioner som fäste uppmärksamhet på frågan vid 1970 års riksdag. Också utskottsmajoriteten sade då ifrån att det skall vara en lagstiftning som fullföljer den jordpolitiska målsättningen och det skall inte längre finnas några stödjordbruk.

Jag skall med några ord kommentera det herr Grebäck sade. Det är ju inte fråga om att nybilda så många ofullständiga jordbruk. Motionen vill ge möjlighet att bilda sådana här jordbruk på de platser där det vid skilda

tillfällen är angeläget. Motionärerna kan säga att deras trakter är sådana.

Vi som håller på med dessa frågor vet att i olika delar av riket är förhållandena olika. Det är möjligt – jag vill inte exemplifiera det direkt, det kan bara missförstås – att ha ett jobb som inte tar hela dagen och ägna sig åt jordbruket under övrig del av sin tid. Det kan också vara så att man under olika säsonger kan syssla med ett mindre jordbruk men inte med ett större.

Det är inte här fråga om att göra en offensiv för att bilda stödjordbruk, utan det gäller att ge möjlighet att i undantagsfall göra det. Det kan man inte nu, såsom paragrafen tolkas i förarbetena, som man kallar proposition och utskottsbetänkandet.

Herr Grebäck raljerade litet om hur man skulle bära sig åt. Man skulle kalla på en överlantmätare som var folkpartist. Nu finns det väl först och främst inte så många överlantmätare som är folkpartister, och dessutom skall man inte kalla på överlantmätaren. Han verkställer inte sådana förrättningar. Det trodde jag att herr Grebäck som ordförande i civilutskottet visste. Det är en annan organisation i lantmäteriet som handhar dessa saker. Överlantmätaren får bara vara med när det krånglar till sig och när det uppstår besvärligheter, däremot inte när det är trevligt att komma folk till hjälp och göra någonting som folk gärna vill ha utträttat, t. ex. när det gäller ett stödjordbruk. Då är det distriktslantmätaren man kallar på, och han får göra detta trevliga arbete. Skulle det sedan krångla till sig så att lantbruksnämnden lägger sig i det och säger att detta inte är ett bärkraftigt jordbruk, då får den stackars överlantmätaren komma dit, vare sig han är folkpartist eller inte.

Jag yrkar bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar Hamrin (fp), Turesson (m) och Petersson i Gäddvik (m).

Herr GREBÄCK (c):

Herr talman! Om jag inte minns fel kommer protokollet att visa att jag inte sade folkpartistisk överlantmätare utan att jag sade folkpartistisk lantmätare, så jag riktade mig inte särskilt till herr Tobé. Det hade kanske funnits anledning att göra det, därför att när denna fråga en gång behandlades i tredje lagutskottet och vi höll på med fastighetsbildningslagen, så hade vi också en folkpartistisk reservation, till vilken herr Tobé då icke anslöt sig. Jag har all respekt för om herr Tobé på grund av sina praktiska erfarenheter inom Uppsala län har ändrat mening och kanske har funnit att det är mycket angeläget att nybilda sådana här stödjordbruk. Det vet jag ingenting om, men det kan ju vara en orsak till att han skiftat mening.

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten. Frågan har inte det formatet. Även om vi skulle vidta dessa ändringar, skulle frågan inte få någon som helst betydelse jordbrukspolitiskt. Ur trivselsynpunkt kunde det möjligen spela en viss roll.

Herr TOBÉ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag anslöt mig inte till reservationen den gången, och det

kan ha berott på att jag inte tycker att frågan är så stor och viktig. Jag håller med herr Grebäck i den delen.

Men jag kan nämna att jag redan då var på glid. Jag har referatet från diskussionen i andra kammaren den 6 maj 1970, där jag sade att jag har vissa sympatier för reservationen ”men jag avstår från att yrka bifall till den. Jag misstänker att utvecklingen så småningom kommer att förändra synen på detta.”

Jag trodde vi skulle ha kommit så långt nu, men tyvärr är herr Grebäck kvar i sin gamla syn. Jag har alltså glidit över. Jag har av min erfarenhet funnit att det borde finnas möjlighet att bilda stödjordbruk i undantagsfall.

Herr JONSSON i Alingsås (fp):

Herr talman! Herr Grebäck inledde sitt första anförande med att tala om att det förhållandet att han inte ställer sig bakom reservanternas förslag inte berodde på att han inte skulle uppskatta vad en småbrukare uträttar. Sedan kom han med en rad argument om hur svårt det kan bli om den här formen av jordbruk tar fart. Nu har det intygats att det inte är något jordbrukspolitiskt problem. Det säger både herr Grebäck och herr Tobé, och det hävdar jag också. Men det kan vara en problematik som är av värde ur annan synpunkt, nämligen när det gäller en kombination jord-skogsbruk eller en kombination som innebär att en småbrukare gör miljövårdande insatser av mycket stora mått.

Nu säger civilutskottets ordförande också att det läggs ner 7 000–8 000 jordbruk per år, och hur skall vi då kunna komma med ett sådant här förslag. Jag tycker att det också är ett mycket tveklaktigt argument, därför att vi har inte på något sätt sagt att vi haft en riktig jordbrukspolitik i landet när det gäller att ta till vara miljö- och landskapsvårdsintressena. Herr Grebäck erkänner ju också att det här gör varken till eller ifrån när det gäller den jordbrukspolitiska målsättningen. Det var ju vad jag sade i mitt första inlägg.

Jag vill till sist säga, att jag tror att den svenske småbrukaren är den bäste och billigaste landskapsvårdare vi har. Vi har all anledning att slå vakt om dem som finns och uppmuntra och stödja dem som vill gå in i sådana uppgifter. En sådan enkel åtgärd som att införa möjlighet att nybilda deltidjordbruk skulle gagna den bofasta befolkningen och bli till glädje för oss alla som vill ha en levande landsbygd kvar.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Tobé m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Jonsson i Alingsås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkan-
det nr 16 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Tobé m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Ernulf begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 174
Nej - 78
Avstår - 9

Nr 64

Fredagen den
6 april 1973

*Möjlighet att nybil-
da deltidjordbruk*

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren uppskjuta behandlingen av återstående på dagens föredragningslista upptagna ärenden till ett senare sammanträde.

§ 8 Interpellation nr 75 ang. brandklassningen av dörrar med sjutillhållarlås, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr SÖDERSTRÖM (m), som yttrade:

Herr talman! Det har under de senaste åren skett en påtaglig ökning av inbrottsstölder i bostäder. År 1971 anmäldes ca 15 000 inbrottsstölder i bostadslägenheter och villor, vartill kan läggas drygt 13 000 inbrott i fritidshus. Stora skadevärden har noterats, och enligt en beräkning av försäkringsbolagen har kostnaderna för inbrotts- och stöldskador i lägenheter, villor och fritidshus under 1971 uppgått till ca 80 miljoner kronor.

Även polisen drabbas av den ökade stöldvägen genom att allt större insatser måste avdelas för utredningsarbete m. m. I samarbete med försäkringsbolagen försiggår olika upplysningskampanjer, vilket bl. a. tagit sig uttryck i en folder Skydda Ditt hem - stoppa tjuven vid dörren, utgiven av polisen. I foldern lämnas olika praktiska råd för att förbättra inbrottskyddet i bostaden, vare sig denna är en bostadslägenhet, villa eller radhus. En nyhet, som föreslås, är inmonterandet av ett regellås med sjutillhållare, som säges vara motståndskraftigt och ha hög dyrksäkerhet.

Den ökade stöldvägen har även kommit försäkringsbolagen att föreskriva skärpta bestämmelser i hemförsäkringar i vad gäller låsanordningar. Alla ytterdörrar skall vara försedda med av försäkringsbolagen godkänt sjutillhållarlås eller med annan godkänd låsenhet. Detta gäller även för vissa terrass- och balkongdörrar.

Självfallet måste man vara positiv till varje åtgärd i stöldförebyggande syfte, men dessa åtgärder får då icke ha negativa konsekvenser i andra avseenden. Vi har i vårt land en mycket omfattande och detaljerad byggnadslagstiftning. Bl. a. behandlas brandklassning av dörrar ingående. Vid jämförelse med BABS 1967, 37:22, 37:26, 37:325, 67:32, 71:211, 71:214, 71:241, 71:242 och 75:16 synes det som om brandklassningen kommer i konflikt med kravet på sjutillhållarlås. Beträffande utrymning enligt BABS 1967, 37:321, 71:23, 74:335 och 75:15 synes det som om denna avsevärt kan försvåras av samma anledning.

Över huvud taget blir legal åtkomst till en lägenhet svår då ej nyckel finns till hands. Brand- och vattenskadorna kan uppstå när lägenhetsinne-

havaren inte är hemma m. m.

Man bibringas den uppfattningen att sambandet mellan olika myndigheter varit bristfälligt eller helt saknats när det gällt såväl att föreslå det nya stöldskyddet som att utfärda nya försäkringsbestämmelser för detsamma.

Med åberopande av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr civilministern få ställa följande frågor:

1. Anser statsrådet att installation av sjutillhållarlås i dörrar strider mot byggnadslagets bestämmelser om brandklassning och utrymning?
2. Om så är fallet, vilka åtgärder avser statsrådet att vidtaga?

Denna anhållan bordlades.

§ 9 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts proposition nr 92 med förslag till lagstiftning om straff för luftfartssabotage, m. m.

§ 10 Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkanden

Nr 13 i anledning av motion angående SEA-systemets konsekvenser för riksdagen

Nr 14 i anledning av motion om införande av tvåkalenderårsperiod för statsbudgeten

Nr 15 i anledning av motion om en kartläggning av skatters och avgifters inverkan på inkomstfördelningen i landet

Nr 16 angående verkställd granskning av riksbankens förvaltning år 1972 jämte förslag om disposition av riksbankens vinst

Nr 17 angående verkställd granskning av riksgäldskontorets förvaltning

Nr 18 i anledning av motioner angående besparings- och rationaliseringsutredningar m. m.

Nr 19 angående verkställd granskning av förvaltningen av Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond under år 1972

Skatteutskottets betänkanden

Nr 21 i anledning av motioner om åtgärder mot skatteflykt

Nr 22 i anledning av motioner beträffande reklamskatten

Lagutskottets betänkanden

Nr 11 i anledning av motion om pension till dispasschören Gösta Hasselrot

Nr 12 i anledning av motioner om inrättande av en ständig haverikommission inom handelsflottan

Socialförsäkringsutskottets betänkande

Nr 16 i anledning av motioner angående utvidgad ersättningsrätt m. m. enligt lagen om allmän försäkring

Socialutskottets betänkande

Nr 8 i anledning av motion angående de ensamstående problem

Kulturutskottets betänkanden

Nr 12 i anledning av propositionen 1973:1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 till förvaltningskostnader vid riksantikvarieämbetet och statens historiska museum jämte motioner

Nr 16 i anledning av motioner om statsbidrag till viss del av verksamheten vid Göteborgs museer m. m.

Nr 17 i anledning av motion om översyn av bestämmelserna om tillvaratagande av fornynd

Trafikutskottets betänkanden

Nr 7 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Nr 8 i anledning av motioner rörande den statliga trafikpolitiken, m. m.

Nr 10 i anledning av propositionen 1973:38 angående överlåtelse av staten tillhörig fast egendom, m. m.

Jordbruksutskottets betänkanden

Nr 14 i anledning av motioner angående produktionsbalansen inom jordbruket och avsättningen av jordbruksprodukter, m. m.

Nr 15 i anledning av motioner angående jordbrukets kapital- och kreditförsörjning, m. m.

Nr 16 i anledning av motioner angående jordbrukets rationalisering m. m.

Nr 17 i anledning av motioner angående bevarande av mark för jordbruksändamål, m. m.

Nr 18 i anledning av motioner angående vissa jordbrukspolitiska frågor

Näringsutskottets betänkanden

Nr 31 i anledning av motion om en översyn av de nuvarande företagsformerna

Nr 32 i anledning av motioner angående etableringen av stormarknader

Nr 33 i anledning av motioner angående tillfällighetsförsäljning

Nr 34 i anledning av motion om auktorisation av auktionsverksamhet

Inrikesutskottets betänkande

Nr 13 i anledning av propositionen 1973:39 med förslag till lag om anställning av arbetskraft för byggnadsarbete jämte motioner

§ 11 Anmäldes och bordlades följande motioner:

Nr 1778 av fröken *Hörlén m. fl.*

Nr 1779 av fröken *Mattson m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:32 med förslag till lag om ändring i giftermålsbalken, m. m.

Nr 1780 av herr *Nygren*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:44 angående ändringar i skatteutjämningsystemet för kommunerna m. m.

Nr 64

Fredagen den
6 april 1973

Nr 1781 av herrar *Fälldin* och *Helén*

Nr 1782 av herr *Lothigius m. fl.*

Nr 1783 av herr *Magnusson* i Kristinehamn *m. fl.*

Nr 1784 av herrar *Taube* och *Henmark*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:53 angående bidrag till viss busstrafik, m. m.

Nr 1785 av fröken *Mattson m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:56 med förslag till lag om arbetslöshetsförsäkring m. m.

Nr 1786 av herr *Ernulf*

Nr 1787 av herrar *Ernulf* och *Ahlmark*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:90 med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning m. m.

Nr 1788 av herr *Hjorth m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:91 angående ändrat belöningsystem för statsanställda m. fl.

§ 12 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen av

Nr 176 Herr *Börjesson* i Falköping (c) till herr socialministern om åtgärder mot störande buller inom diskotek:

Vill statsrådet medverka till att hälsovårdsnämnderna får ökade möjligheter att ingripa mot störande och skadligt buller inom diskotek och liknande lokaler?

Nr 177 Herr *Andersson* i Örebro (fp) till herr kommunikationsministern angående planerade nedskärningar av vägbyggandet i Örebro län:

Anser statsrådet att de planerade nedskärningarna av vägbyggandet i Örebro län är förenliga med situationen på arbetsmarknaden och för vägväsendet inom länet?

Nr 178 Herr *Norrby* i Åkersberga (fp) till herr kommunikationsministern angående behovet av nautisk sakkunskap i sjöfartsverkets ledning:

Hur anser statsrådet att behovet av nautisk sakkunskap i sjöfartsverkets ledning skall tillgodoses?

§ 13 Kammaren åtskildes kl. 14.55.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert